

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/I, telefon 315-585 Ljubljana. Naslov uprave: Nazorjeva 1/I, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII.

Letna naročnina: 20 din za posameznike, za šole in druge ustanove 40 din — Št. tek. računa: 50101-678-47093

Tiska ČZP Ljudska pravica

LJUBLJANA, 15. decembra 1972

LETO XXIII. — ŠT. 20

PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

Marksistična idejnost vzgoje in izobraževanja

Idejnost v najširšem smislu pomeni zastopanje določenih stališč, stališč, zamisli, pa tudi njihovo dosledno izvajanje v praksi. Na področju vzgoje in izobraževanja ne moremo govoriti o idejnosti nasploh, temveč le o konkretni vsebinski idejnosti, o konkretni idejnosti, torej o marksistični idejnosti v vzgoji in izobraževanju. Oziroma o samoupravno-socialistični idejnosti vzgoje. To poudarjam zato, ker poznamo tudi drugačne idejne naravnosti, ki izhajajo iz drugačnih družbeno-ekonomskih osnov, drugačne temeljne znanstvene meritve. Zato tudi s tem v zvezi upravičeno govorimo o raznih vsebini in koncepciji vzgoje in izobraževanja, ki izhajajo iz vodilne vloge delavskega razreda, njegovih zgodovinskih konkretnih interesov. Marksistična idejnost vzgoje in izobraževanja pomeni, da mora biti celotna pedagoška, didaktična, strokovna, miselna in praktična dejavnost zasnovana na stališčih, načelih, vrednotah, spoznanjih in metodah marksistične znanosti in marksistične ideologije. Marksistična idejnost vzgoje pomeni povezavo celotne pedagoške in ostale dejavnosti v vzgojnem procesu z marksistično teoretično izmeritvijo in razredno revolucionarno aktivnostjo.

Prvič: Marksizem je znanost, ki obsega več obsežnih teoretičnih področij. Marx in drugi so odkrivali zakonitosti v razvoju družbe, prirode in tudi človekovega mišljenja. Marksizem vključuje tudi določeno metodološko izhodišče. Zato upravičeno poudarjamo znanstvenost kot temeljno prvino idejnosti vzgoje in izobraževanja. Znanstvenost razumemo v marksističnem pomenu, zavračamo pozitivistično, scientistično interpretacijo znanosti.

Drugič: Marksizem je hkrati ideologija delavskega razreda. V njem je na določen način izražen in sintetiziran zgodovinski in dolgoročni interes delavskega razreda. Marksizem je revolucionarna ideologija za spreminjanje sveta. Ob tem je posebno važna vloga naprednih subjektivnih sil, posebej še Zveze komunistov. Kot nosilka revolucionarnega gibanja mora Zveza komunistov pomeniti enotnost teoretičnega prednjačenja, zasnovega na znanstvenem marksističnem spoznanju in samoupravljalni praksi. Biti mora žarišče zbiranja vseh ustvarjalnih sil. Prizadevati si mora, da se zmeraj povezuje znanost in živi interes delavske-

ga razreda ter samoupravljaljske prakse. Biti mora nosilka in spodbujevalka najbolj naprednih miselnih sil. Spodbuja naj vsestranski razvoj družbene ustvarjalnosti, materialno, kulturno in duhovno rast družbe.

Aktualno je tudi vprašanje in vpraševanje po odnosu med znanostjo in ideologijo. Nekateri bi radi iz marksizma napravili eno izmed variant pozitivistične znanosti, obenem pa zavrgli vse njene ideološke prvine. Tudi poizkusi, da bi marksizem oropali materializma in dialektike, niso neznani. S tem v zvezi ne gre zanemariti tudi tezo o koncu ideologij oziroma o somraku ideologij. Tudi na Slovenskem smo svojčas slišali te teze. Sodobna znanost, ne le marksistična, je to tezo že zdavnaj zavrgla, ne le kot neznanstveno, ampak tudi kot družbeno nazadnjaško.

Tretjič: Marksizem mora biti živa vez med revolucionarno teorijo in prakso; marksizem mora biti kritika prakse in tudi obenem omislek prakse. Ne sme biti vzvišen nad prakso. Marksizem izhaja iz prakse, pomeni posplošitev najrevolucionarnejših in najbolj progresivnih teženj in družbene prakse.

Vse te razsežnosti marksizma, ki sem jih le skiciral, so zelo važne za razumevanje marksistične idejnosti vzgoje in izobraževanja.

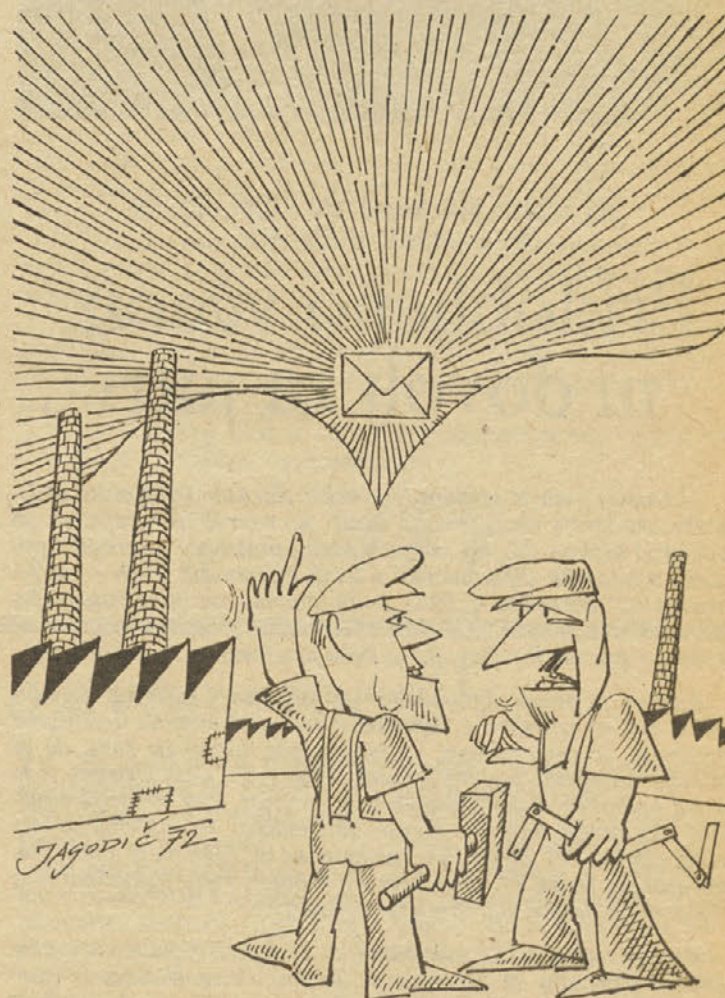
Važen vzgojni smoter je oblikovati znanstveno, kritično in

ustvarjalno mišljenje ter samoupravljaljsko delovno aktivnost. Posebej poudarjam in dodajam delovno aktivnost in samoupravljaljsko naravnost. Nam ni zadosti le oblikovanje znanstvenega in kritičnega mišljenja, potrebni so nam samoupravno naravnani in socialistično aktivni proizvajalci in upravljalci.

Marksistična idejnost v vzgoji in izobraževanju se uresničuje prek vrste dejavnosti in vrste aktivnosti v celotnem življenju šole in družbe. Odvisno je tako od vsebine in načina podajanja snovi, od naravnosti vsebine in strukture učnih načrtov, predmetnikov, od vsebine in naravnosti učbenikov itd. Nadalje: marksistična idejnost je v mnogočem odvisna od celotne vzgojne in celotne samoupravljaljske klime v šoli. Važno vlogo pri tem ima tudi način ocenjevanja učencev, dijakov in študentov ter način njihovega vključevanja v učnovzgojni proces kot aktivnih subjektov vzgoje. Vse te smeri in ravni, ki bistveno pogojujejo in vplivajo na marksistično idejnost vzgoje in izobraževanja, moramo dalje razvijati. Tu nas čaka mnogo konkretnega dela.

Socialistična samoupravna idejnost vzgoje in izobraževanja mora biti v stalnem soočanju in spopadu s tehnokratsko-pozitivistično koncepcijo in ideologijo. Ta miselnost in ideologija na različne načine vplivata na koncepcijo vzgojno-izobraževalnega sistema, na vzgojne smotre, koncepcijo odnosov v šoli, na odnose med družbo in šolo, strukturo učnih načrtov in na sam učnovzgojni proces. Kritična razmejitev s pozitivistično-tehnokratskimi koncepcijami, pogledi, ideologijami na področju vzgoje in izobraževanja je zato eden izmed važnih pogojev za uveljavitev in učinkovitost marksistične koncepcije vzgojno-izobraževalnega sistema in vzgojno-izobraževalnega procesa. S tem v zvezi je potrebno dokončno zavreči in tudi razgaliti tezo, ki se še tu in tam javlja, o tako imenovani idejno nevtralni šoli. Vsaka družba v skladu s svojim sistemom družbeno-ekonomskih in družbeno-političnih odnosov in cilji, h katerim stremi, določa vsebino, pogoje in način uresničevanja osnovnih družbeno-vzgojnih smotrov. In to velja tudi za našo samoupravljaljsko družbo. Zato je razprava o marksistični idejnosti in naravnosti vzgoje in izobraževanja ena izmed osrednjih nalog naprednih socialističnih sil.

STANE KRANJC

Vzhod je presenetljiv, da ga le ne bi prekrili motni oblaki!

Samoupravni sporazum za osnovne šole na novi postaji

Temeljni dokument za delitev dohodka in osebnih dohodkov v osnovnih šolah — samoupravni sporazum — doživlja bistvene spremembe. Zakaj? Sedaj veljavni je bil resda uveljavljen komaj pred dobrim letom, pa se je vendarle že po tem kratkem času pokazalo, da mnogi prosvetni delavci z njim niso zadovoljni. Nasprotno: pripombe nanj, spreminjalni predlogi in protesti so kar deževali. Jezili so se učitelji z višjo izobrazbo, ravnatelji šol in starejši delavci, češ da njihovo delo v primerjavi z drugimi ni pravilno ovrednoteno. O tem je bilo precej napisanega tudi v našem časopisu.

Stara resnica je, da vsem ni mogoče ustreči. Tej se pridružuje še druga, namreč, da smo vsi še posebno občutljivi in ne povsem objektivni, kadar gre za naš žep. In končno: res je tudi to, da so bili samoupravni sporazumi lani sklenjeni v precejšnji naglici in da nismo imeli niti najpotrebnejših izkušenj na tem področju. Pa še čas je ponagajal, saj je na nesrečo velik del javne razprave o predlogih sporazumov sovpadel prav s šolskimi „počitnicami“. Zato je bil tudi odziv šolskih kolektivov manjši od pričakovanega. Še pomembnejše pa je najbrž tole: pred sklenitvijo samoupravnih sporazumov so bile zelo velike razlike med osebnimi dohodki delavcev na različnih področjih gospodarstva in družbenih dejavnosti. Glavni namen sporazumov je torej bil uskladičiti osebne dohodke za podobna delovna mesta. Manj so bile upoštevane posebne posebnosti posameznih dejavnosti. Teh pa tudi ni malo, in prav v šolstvu so še posebno izrazite. Sprejete odločitve so jih premalo upoštevale.

Posledica: glavni del razprave o samoupravnih sporazumih se je med prosvetnimi delavci razvil „post festum“, potem ko so bili sporazumi že podpisani. Skupna komisija za osnovne šole je načrtno zbirala različna mnenja in predloge. Opravila je prav težaško delo, ko jih je na številnih dolgotrajnih in „živahnih“ sejah poskušala uskladičiti. O njih so razpravljali v izobraževalni skupnosti in družbeno-političnih organizacijah. Predsedstvo republiškega odbora sindikata ter izvršni odbor za vzgojo in izobraževanje sta spomladi opredelila svoje poglede nanje v posebnih STALIŠČIH, ki so bila objavljena v Prosvetnem delavcu.

Potem, ko je vse to upoštevala, je skupna komisija septembra pripravila osnutek spremenjenega sporazuma, nato pa so o njem povedale svoje mnenje osnovne šole. Tokrat je bil odziv precejšen. Veliko nadaljnjih usklajevalnih sestankov je bilo potrebno, preden je bil izdelan predlog novega samoupravnega sporazuma, ki ga objavljamo danes. 8. decembra je bil na svoji predzadnji postaji: z njim je na svoji seji soglašalo predsedstvo republiškega odbora sindikata. Sejna soba je bila tokrat kar premajhna, saj so se seje udeležili tudi člani izvršnega odbora za vzgojo in izobraževanje in člani skupne komisije za osnovne šole, zaradi širšega pomena sprejetih sprememb pa so bili povabljeni še predsedniki komisij z drugih področij šolstva.

„Temperatura“ na tej seji se je sicer od časa do časa nekoliko zvišala, očitno pa je bilo, da so mnenja že dobila usklajena; spremembe pomenijo resnično izboljšanje sedanjega sporazuma; izražajo tudi hotenja prosvetnih delavcev, saj se je za njihovo usmeritev zavzela večina osnovnih šol. Spremenjeni sporazum mora potrditi še republiška verifikacijska komisija. Zato da bodo nova določila lahko finančno upoštevana že v naslednjem letu, bo predsedstvo predlagalo verifikacijski komisiji, naj o predlogu takoj razpravlja.

(Nadaljevanje na 2. strani)

(Nadaljevanje na 2. strani)

Foto: R. Ranfi

Povežimo šolo z okoljem, vrnimo ji ugled!

Odbor za vzgojo in izobraževanje (prosvetno-kulturnega) skupščine SR Slovenije na svoji seji dne 24. novembra obravnaval delo pedagoške zveze s posebnim ozirom na vzgojno funkcijo šole. Razprava o tej dejavnosti pripravil zavod za šolstvo, ki se od 19. seje CK Zveze komunistov Slovenije vse bolj zavzema za idejno in vzgojno funkcijo šole. Razprava na odboru pa se je razmahnila, ko je bilo v pogovoru prenehanje pomanjkljivosti naše šole. Vso krivdo za pomanjkljivosti, saj ne moremo naprtiti le del našega družbene-

ga dogajanja in prizadevanja za napredek.

Po kritičnem pretresu informacije so sklenili, naj zavod za šolstvo do februarja prihodnjega leta pripravi vsestransko poročilo o svoji dejavnosti. Tako bo mogoče ugotoviti, koliko njegovih moči je nujno vezanih na strokovno usposabljanje prosvetnih delavcev — in koliko jih je na voljo za povezavo s šolami, za svetovalno službo. Gotovo je, da nima dovolj strokovnjakov, ki bi lahko imeli pregled nad dejavnostjo vseh šol, da ne rečemo: nad dejavnostjo vsakega prosvetnega delavca. Zaradi tega bi bilo treba izdelati prioriteto listo tistih

šol, kjer sestoji učiteljski zbor iz pretežno strokovno ne kvalificiranih ljudi (ali ne dovolj kvalificiranih) in kjer morda niti nimajo organizacije Zveze komunistov.

Da bi ugotovili resnično stanje, bo (po predlogu odbora) skupina poslancev ob sodelovanju občinskih delavcev odšla že decembra ali pa januarja na teren, po šolah in organizacijskih enotah zavoda za šolstvo. Tako bo lažje ugotoviti, ali morda le ne bi bilo prav, če bi svetovalne službe imele tudi inšpekcijski značaj ter pravico ukrepanja v primeru grobih nepravilnosti ali škodljivih pojavov na šolah. Ravnatelji naj bi pomagali sve-

tovalcem, naj bi bili njihova podlajšana roka — vez med centrom in šolo. Primeri, ko se šolski kolektivi zapirajo vase, so dokaj pogosti in včasih tudi škodljivi.

V vseh krajih, kjer predstavlja šola kulturno moč in akcijsko središče, je tesno povezana z okoljem. Iz njega črpa pomoč za uresničevanje svojih zamisli. Šola, ki se zapira vase, ne more opravljati svojega poslanstva — in ga tudi ne opravlja. Temelj dobrega dela šole pa so dobri učitelji. Največja težava je v tem, ker ne moremo selekcionirati in reči:

(Nadaljevanje na 2. strani)

(Nadaljevanje na 2. strani)

265 NOVIH DIPLOMANTOV LJUBLJANSKE PEDAGOŠKE AKADEMIJE

Pridobljeno včeraj, ni dovolj za jutri

„Letošnja bera je izjemna,“ je rekel direktor ljubljanske pedagoške akademije prof. Branko Božič, ko nam je na svečanosti ob podelitvi diplom 25. novembra v klubu poslancev postregel s podatki o letošnjih diplomantih: v štirih diplomskih rokih — od februarja do septembra l. 1972 je diplomiralo na ljubljanski pedagoški akademiji 265 študentov. Tridesetim je podelil nagrade in posebno priznanje pedagoškega sveta akademije za izreden uspeh.

Kakšen je sestav diplomantov po strokah? Podatki, da smo dobili največ učiteljev z višješolsko izobrazbo prav za deficitarne predmete, je presenečenje, ki razveseljuje, hkrati pa kaže, da se obetajo kadrovske zasedbi v naših šolah boljši časi. Oglejmo si le nekaj podatkov o diplomiranih iz predmetov, kjer so številke najvišje. Na prvem mestu je število diplomantov na oddelku za razredni pouk — 68, diplomov iz matematike in fizike jih je dobilo 76, slovenskega jezika 37, zgodovine 35, kemije 19 itn. 46 študentov je diplomiralo na oddelku specialne pedagogike.

Diplomantom je na svečanosti čestital tudi pomočnik republiškega sekretarja za prosveto in kulturo Peter Winkler. V svoji čestitki je opozoril na posebno vrednost teh diplom, od katerih so mnoge pridobljene v najtežjih razmerah — ob vsakodnevem delu in obveznostih, razpetih med šolo in dom. Diplome, čeprav se tako težko doseže, pa so šele prva stopnica na strmi poti službovanja sodobnega učitelja, ko tisto; „kar je pridobljeno včeraj, ne zadošča za jutri“.

Republika je še posebno zainteresirana za dokvalifikacijo učiteljev, za njihovo nenehno strokovno izpopolnjevanje. Naši razvojni načrti temelje na kadrih, srednjeročni načrt Slovenije izredno poudarja izobraževanje.

„Nosilec nalog“, uresničevalec novih zahtev bo torej učitelj. Njegove naloge postajajo vedno težje in obsežnejše. Prvo od zahtev, in sicer „da mora vsak normalno razvit otrok končati osnovno šolo“, pa bodo lahko uresničili le tisti učitelji, ki so strokovnjaki na svojem področju. Učitelji, ki bodo sprejemali novosti, jih vpletali v prakso in ob tem tudi vzgajali.

V skladu s temi zahtevami imajo kadrovske šole v naših dokumentih prednost, v zagotovitvi, da je treba zanje ustvariti take možnosti, da bodo lahko svoje delo v redu opravljale.

„Učitelj opravlja naloge posebnega družbenega pomena, zato mora družba to delo tudi ovrednotiti in primerno nagraditi,“ je poudaril Peter Winkler.

Začetek teh prizadevanj so priprave novega sistema napredovanja učiteljev in predpis o nagrajevanju učiteljev na težkih delovnih mestih, ki bo kmalu uresničen.

MARJANA KUNEJ

Delovni uspeh je najboljšo zdravilo zoper občutke utesnenosti, neuresničenosti samega sebe in zapostavljenosti.

Sergej Lukač

Delo skrajšuje dneve in podaljšuje življenje.

Statistično je ugotovljeno, da ima danes povprečni človek v svojem življenju 22 let več prostega časa kot ga je imel njegov praded. dr. Djordje Kozarevič

URBANIZEM PRI TEHNIČNEM POUKU

Problem obravnave urbanizma pri tehničnem pouku v šestem razredu osnovne šole je domiselno rešil predmetni učitelj Ivan Bondav iz osnovne šole v Kočevju. Makete stavb, ki so jih učenci izdelali pri likovnem pouku, je uspešno uporabil pri oblikovanju novega modernega mestnega središča. To arhitektonsko rešitev učencev 6. a razreda si je ogledala tudi ravnateljica osnovne šole Kočevje, profesorica Dana Jerše. (Foto: France Brus)

ZAKAJ ZAPUŠČAJO GLASBENI UČITELJI SVOJ POKLIC?

V osnovni šoli ne pričakaš pokojnine

Ni dvoma, da dobiš najboljšo predstavo o nekem poklicu prav na sestankih ljudi iste stroke. Taka priložnost za spoznavanje težav učiteljev glasbenega pouka v osnovni šoli je bil tudi sestanek aktivna glasbenih učiteljev ljubljanskega območja s predstavnikom Glasbene mladine Slovenije — podpredsednikom Janezom Hoeflerjem in organizacijskim tajnikom Milanom Stibiljem — 8. decembra v osnovni šoli „Rihard Jakopič“ v Ljubljani.

Namen sestanka: „Proučiti možnosti skupnih akcij na področju glasbene vzgoje in se seznaniti s problemi glasbeno-vzgojnega dela ter vzroki že zaskrbljujočega pomanjkanja rezultatov, ki jih naša družba želi in pričakuje.“

Sklep: Če družba od glasbenih učiteljev nekaj pričakuje, jim mora v zameno tudi nekaj dati.

Uvodne besede Janeza Hoeflerja, namenjene glasbenim učiteljem, so ponovno osvetlile naloge in pomen organizacije Glasbene mladine, nato pa se zaustavile ob ugotovitvi, da ta organizacija v slovenskih šolah še zdaleč ni tako uveljavljena kot drugod po Jugoslaviji in v svetu sploh. Mladi se ne zanimajo za dobro glasbo, ker v šolah ne dobe spodbude za to.

Ta pojav je posledica dveh vzrokov: položaja glasbenega pouka v naših osnovnih šolah (krčenje števila ur glasbenega pouka naj bi rešilo učence preobremenjenosti) in same miselnosti v odnosu do glasbe: spoznanje o vzgojnem pomenu glasbe je, žal, za večino naših državljanov (celo tistih, ki odločajo o vrednotenju dela glasbenih pedagogov) še vedno neznan.

Na prvem občnem zboru je bila pri Glasbeni mladini ustanovljena komisija — njeni člani so učitelji glasbenega pouka — ki naj bi pomagala sestaviti program najustrežnejših skladb za koncerte; teh naj bi bili deležni učenci vseh naših osnovnih šol. Delo komisije ni bilo uspešno. Tudi ta neuspeh je zrcalna slika razmer, v kakršnih delajo glasbeni pedagogi v naših osemletkah.

Eden od glasbenih učiteljev je zapisal: „Niti v preteklosti niti v sedanjosti ni bilo delo nobenega učitelja tako zelo izpostavljeno ocenjevanju kot prav delo glasbenega učitelja v osnovni šoli.“

Toda: pri nagrajevanju učiteljevega dela je pomembno število ur (42). Ni važno kakšnih. Glasbeni pedagogi, ki poučujejo v osnovnih šolah, so potem, ko številni protesti le niso zalegli, ubrali — za naše šolstvo najslabšo možno pot rešitve: začeli so zapuščati svoj poklic.

Za ilustracijo si oglejmo nekaj vzrokov za „slovo od šole“, tako kot smo jih slišali na tem sestanku.

MARIJA KOSI, profesorica, ki vodi na osnovni šoli „Rihard Jakopič“ hosiptacijski oddelk zavoda za šolstvo, je razdelila probleme, ki težijo glasbenega učitelja v osnovni šoli, v tri skupine: strokovne, organizacijske in gnotne.

Med strokovnimi je navedla pomanjkanje priročne in stro-

kovne literature; učbenik si mora učitelj pravzaprav „pisati sam“, zato porabi zelo veliko časa za pripravo podrobnega učnega načrta. Opozorila je na psihično in fizično težavnost dela. Vsaka glasbena ura je za učitelja velik napor, saj mora s skupino 27 ali celo 36 učencev, ki imajo različne glasbene sposobnosti dosegati rezultate — umetniške vrednosti. Vso uro mora dirigirati, peti, izgovarjati, igrati ritem in zraven še igrati na instrument. Obolenja grla in glasilk so z leti službovanja vse pogostejša in težja.

Tem težavam se je pridružila še negotovost delovnega mesta, ki sta ji botrovala krčenje predmetnika — zmanjšano število ur in obet, da bo glasbeni pouk celo med izbirnimi predmeti v 7. in 8. razredu.

ŠOLA SE PREDSTAVI — TUDI Z GLASBO

Glasbeni učitelj mora voditi pevski zbor, uspehe svojega dela pa predstaviti javno na šoli in zunaj nje. Z zborom mora nastopiti vsaj šestkrat na šolski proslavi (na šoli z dvoizmenkim poukom dvanajstkrat), enkrat na občinski reviji in reviji pevskih zborov, na krajevnih poslavah itn.

Na šoli z dvema izmenama mora delati glasbeni učitelj v dveh izmenah, tisti, ki vodi pevski zbor, pa ima nujno deljen delovni čas. Zborovski petje namreč ni več na urniku rednega pouka; učenci prihajajo na vaje utrujeni, delo je oteženo zaradi velikega števila (tudi sto) različno sposobnih učencev. Veliko truda je potrebno, da jih pridobi za to dejavnost, saj vsaka slabša ocena v drugih predmetih vpliva na udeležbo pri pevskem zboru.

Ko je Marija Kosi naštevala gnotne probleme, je posebno natančno obravnavala merila ljubljanske temeljne izobraževalne skupnosti. Učitelji glasbenega pouka se strinjajo: merila, ki jih je izdelala ljubljanska TIS in so začela veljati l. 1972, so neustrezna, saj ne upoštevajo pomanjkanja strokovne in priročne literature (za priprave porabi glasbeni učitelj več časa), psihične in fizične intenzitete dela pri pouku v razredu, tudi težavnost dela s pevskim zbo-

rom je upoštevana minimalno, in deljenega delovnega časa.

Prav presenetljivo je vrednotenje nastopa na šolski ali zunajšolski prireditvi; ura glasbenega učitelja je „vredna“ prav toliko kot „udeležba“ učiteljev, ki so prišli prireditve samo poslušat. Mentorstvo za razredne učitelje, ki niso ustrezno pripravljene na naloge sodobnega glasbenega pouka, ni upoštevano.

Za urejanje kabineta je predvidenih šest minut na dan! Za ponazoritev pa pogledjmo, kaj vse naj bi imel učitelj v kabinetu: nekaj sto gramofonskih plošč, večje število knjig, klavir, magnetofon, gramofon, diaprojektor, episkop, grafoskop, zvočno tablo, gradivo za pevski zbor (ki ga učitelj sam prepisuje in razmnožuje) itn.

Že pri polletnem obračunu se je pokazalo, da glasbeni učitelj — po merilih seveda — komaj doseže povprečni delovni čas ali pa tudi ne...

NIČ VEČ GLASBENA UČITELJICA

Ti podatki so nedvomno presenetljivi in pretresljivi hkrati. Merila take vrste označimo torej lahko samo kot „stimulacijo za odhod iz šole“. Ena od tovarišic, ki sem jih srečala na sestanku, se je preklevala. Na vprašanje „zakaj“ je odgovorila: „Zato ker sem si skoraj zapravila zdravje, družino, skratka, vse. Breme, ki jih nalaga delo glasbenega pedagoga v osnovni šoli, kratko in malo ni mogoče vzdržati 35 let — do upokojitve. Čim bolj kakovostno dela glasbeni pedagog na šoli, tem bolj

mora predstavljati svoje delo javnosti. Čim večja je ustvarjalnost, tem večji je njegov davek.“

Kdaj bo priznan status glasbenega učitelja v osnovni šoli? Družba je zahtevala merila — stem, ki naj bi upravičil delo, dobljen za kakovostno opravljeno delo. Vse pa kaže, da tega dela ni ocenil in preveril pozoren valed.

Na tem sestanku smo slišali tudi več pripomb na temo: je krčenje vzgojno tako pomembnega predmeta kot glasbeni pouk res izhod iz za te preobremenjenosti današnjega učenca? Mar mu nismo dovolj, da smo ga prikrajšali za likšen del vzgoje, storili vse kar smo mogli? Glasba bo ostala, potemkaj se vnaprej vlogi, ki mu delu učencev nedostaja. Veliki večini takih, ki so končani osnovni šoli ne bodo imeli možnosti estetskega oblikovanja. Prikrasani bodo za del tiste kulture, za katero trdimo, da je tako zelo pomembna dejavnost v boju za preki stitev socialnih razlik.

Prav zato bi jo morali priznati vsem učencem v osnovni šoli. Pri tem pa lahko velja tudi njen namen. Dejavnost organizacije pa je zelo odvisna od sodelovanja učiteljev, njihove pripravljenosti za delo, ki ni spet samo v začaranem krogu. Udeleženci tega sestanka so sklenili, da bodo izoblikovali ugovor proti sedanjemu vrednotenju dela in hkrati zahtevali ustrezno opredeljen status glasbenega pedagoga v osnovni šoli.

MARJANA KUNEJ

POVEŽIMO ŠOLO Z OKOLJEM, VRNIMO JI UGLED!

(Nadaljevanje s 1. str.)

Ti ne delaš dobro, pojdi si drugam iskat službo! Premalo imamo prosvetnih delavcev, da bi lahko dosledno izvajali sklepe in se držali pravil zakonov in odločb. Ni nujno, da sprejemamo nove zakone in odločbe — le veliko novih prosvetnih delavcev moramo pridobiti, da bomo imeli službena mesta za sedena s kakovstnimi učitelji, pa nam bodo tudi dosedanja določila dovolj!

Pridobivanje novih učiteljev pa ni zadeva šole same (čeprav bi jih nekateri radi naprtli to dolžnost kot izključno njeno), temveč celotne družbe. Pod pojem družbe pa sodijo vsi naši delovni ljudje, torej tudi vsi starši in vsa odrasla mladina. Nje je treba prepričati ne le o pomembnosti, pač pa tudi o lepoti učiteljskega poklica. Mladi zelo radi govorijo o pravicah — neradi pa o dolžnostih. Ni tako samo v prosvetnem poklicu, temveč v vseh poklicih, odkar se ugled, uspeh in pogosto celo sreča merijo z oblikami avtomobilov, firmami televizorjev, stilom pohištva.

Pogled nazaj: razen nekaj povojnih let ne poznamo več skrbnega kadrovanja za prosvetni poklic. Na šolah imamo to, kar je in kakor je samo prihajalo. Tudi naše kadrovske šole so posledica družbenega odnosa do te zvrsti. Ukrepiti je treba takoj! S sredstvi in ugledom je treba stimulirati mlade ljudi, da se bodo odločali za učiteljski poklic — potem bomo lahko od njih tudi zahtevali. Poklic učitelja terja od človeka precej opovedovanja in predanosti, zato mu moramo dati mesto, ki mu gre. Ne le učitelji, tudi strokovnjaki beže iz prosvete, kar je čutiti tudi na republiškem zavodu za šolstvo: primanjkuje mu ljudi.

Kot predlog za takojšnje saniranje je internatski tip šole, ki bi najhitreje (in morda tudi najuspešneje) zapolnil vrzel v učiteljskih vrstah. Kar zadeva vzglad v dejavnostih svetovalske službe in odbora za vzgojo in izobraževanje, pa štejemo sem

dejstvo, da ni nihče preveč učinkovito sprejetih zakonov in odločb. Tudi klice s terena organizacijskih enot zavoda za šolstvo, kako silno primanjkuje kadra po odročnih predelih, katerih tudi v centrih) smo slišali.

V sedanjem trenutku postavljamo pomoč že to, da strokovno usposobljeni ljudje govorimo o pedagoških svetovalcih — pristojnosti za ukrepanje, hkrati pa mora za končno ne napake nekdo osebno odgovarjati. Naj sveti šol razpravi tudi o sprejemanju učiteljev delovna mesta ali odpustitve primerih kršitev delovnih obveznosti, ne pa samo o dinarju proračunu, kot je to pogosto bilo doslej.

Sklepi: Nujna je kadrovska evidenca; izobraževalna služba SRS pregleduje stanje v srednjih šolah; potem prihod na vrsto osnovne šole in k njej celoten prosvetni aparat, vod za šolstvo pa naj se po predvsem z ravnatelji — kaj so srž vsake šole! Poleg svetovalne službe naj zavod za šolstvo takoj ukrene tudi vse potrebno za nadzorno službo, ki je ugotavljati tudi to, primanjkuje na šolah, ali k napak narejeno. Slovenija okrog 17.000 prosvetnih delavcev, svetovna služba pa le 100 strokovnjakov. Vloga učiteljev je torej izredno pomembna tudi za kontrolo in uspešnost šolskega dela. Zavod za šolstvo računa z njihovo močjo.

Odbor za vzgojo in izobraževanje pri prosvetno-kulturnem zboru skupščine SR Slovenije pa računa s podporo celotne družbe glede takojšnjega ukrepanja na področju kadrovske politike: takoj je treba pridobiti in usposobiti večje število učiteljev za prosvetni poklic, nam bo v deficitarnih letih let po vojni manjkalo 1000 učiteljev za razredni pouk. To pa pomeni več strofo za republiko, kakršna Slovenija — tako v izobraževanju kot v idejno vzgojo smislu.

NEŽA MAUR

SAMOUPRAVNI SPORAZUM ZA OSNOVNE ŠOLE

(Nadaljevanje s 1. strani)

ZA MARIKOVA ZANIMIVE NOVOSTI

V čem je bistvo sprememb? Povedano na kratko: z njimi bo izboljšan več kategorijam delavcev — nekvalificiranim in polkvalificiranim (z letošnjim oktobrom jim je bilo posebej priznana povišanje osebnega dohodka za 100 din mesečno in se zato zvišujejo točkovne vrednosti njihovih delovnih mest) ter učiteljem s srednjo in višjo izobrazbo. Bolj prilagojeno njihovim delovnim mestom bo nagrajevanje tajnikov, računovodij in ravnateljev.

Ker je bilo o večini vprašanj, ki jih zadevajo spremembe, tudi v našem časopisu precej napisane in ker obrazloženi predlog novega sporazuma objavljamo, naj posebej spregovorimo samo še o eni zadevi.

Že pred leti je bil spremenjen sistem za izobraževanje učiteljev razrednega pouka. Leti si sedaj pridobijo višjo izobrazbo

na pedagoških akademijah. Na šolah ni več delovnega mesta učitelja s srednjo izobrazbo. Po družbenem pomenu, zahtevnosti dela in po sedanjem načinu izobraževanja učiteljev je prešlo v delovno mesto z višjo izobrazbo.

To upošteva tudi spremenjeni sporazum. Za učitelje s srednjo izobrazbo predvideva odbitek, ki na zgornji meji sicer niso bistveno manjši od dosedanjih razlik med obema kategorijama (10 do 15 % oziroma 5 do 15 % za starejše — glede na višjo izobrazbo). Vendar pa je s tem nakazana nadaljnja pot: po mnenju v dosedanjih razpravah naj bi se ti odbitki zmanjševali v skladu s finančnimi zmogljivostmi in ob upoštevanju drugih dejavnikov. Postopoma naj bi bila torej učiteljem razrednega pouka, ki si med rednim šolanjem niso mogli pridobiti višje izobrazbe, ta v resnici — glede na osebni dohodek — priznana.

MARJANA KUNEJ

Polemika

NEPOTREBNA BIROKRACIJA?

Z uveljavljanjem nagrajevanja na delu na vseh področjih družbenega dela so se začele „televizije“ tudi za nagrajevanje učiteljevega dela. Pred dobrim desetletjem smo si prosvetni delavci začeli organizirano priznati, da bi družba tudi nam priznala sredstva za nagrajevanje po delu. Težnja je bila utelešena s prepričanjem, da je pravilno delo vsaj toliko pomembno in odgovorno kot kakor koli drugo družbeno delo. Z nam seveda ni nihče oporekal, nasprotno: deležni smo bili priznanja o družbeni pomembnosti učiteljevega dela, kot tudi temu pa je učiteljev osebnostni dohodek vedno capljal za našimi dohodki v drugih poklicih. Menim, da je velik razlog za takšno stanje v nepoznavanju učiteljevega dela. Da je to oče, nas lahko prepričajo izjave mnogokrat odgovornih dejavnostnikov, ki so se glasile približno takole: „Vse lepo in prav, tova učitelj, vendar bodite objektivni in pomislite na to, da imate dnevno samo štiri do pet ur, in da imate tri mesece počitnic.“ Tako in podobni pomici oziroma prepričanja so mnogokrat vplivala na višino priznanja, odmerjenega za osebne dosežke učiteljev.

Sedaj smo prišli do prvih poudarov časovnih normativov učiteljevega dela, s katerimi bi odvisno drugim lahko dokazali tudi, da učiteljevo delo v osnovni šoli ni samo štirurno „poučevanje“ v razredu. Toda glej, že pojavljajo „resni pomisleki“ o časovnih normativih, v vrednem ta, da se uvaja „šola zahtevna“, „birokracija“.

Res je, nekaj več dela in evinence je nujno, vendar niti prično toliko, da bi si zaslužilo grdo ime kot je „birokracija“. Učitelj mora imeti pogled nad svojim delom, nepešnostjo posameznih učenj, kajti le tako bo lahko ugotovil svoje pomanjkljivosti, polnjeval svoje metodične stopke in izbral najbolj učinkovita sredstva in pota do rešitve. Torej, če učitelj to delo „birokratsko“ nalogo pravi iz pedagoških razlogov, potem je časovna registracija prava malenkost.

Videti pa moramo tudi pozitivne pridobitve časovnih normativov. Predvsem moramo ugotoviti izenačitev A in B programa, kar pomeni, da se naloge tako imenovanega B programa časovno enako vrednotijo tiste iz A programa. Pridobitve torej, ki je neprecenljive vrednosti za uresničevanje družbeno-vzgojnega smotra. Zelo jo pogosto vsi družbeni dejavniki, pa prosvetni delavci, ki delajo v osnovni šoli, ni samo „izobraževalna“ ustanova; da je stanje v B programu mnogo tiste, kar lahko daje osnovni šoli in kot socialistične angažirane in idejne usmerjenosti, da je za sedaj še časovno in normativ za zunajšolske dejavnosti. Vendar je pravno to, da delovni program, ki združuje vse dejavnosti, ni ogrožen, kot je bil v prihodnosti, če ni bil priznan denar za dejavnosti.

Druga pozitivna plat časovnih normativov pa je s tem, da se krogi učiteljev, ki so delali na izpopolnjevanju „vzgojnih“ nalog, razširili. Danes v glavnem ni več vprašanja, kdo bo opravil obsežne zunajrazredne naloge, kdor bo mentor tej ali tej dejavnosti ipd. Vsi učitelji, da je to delo enako ovrednoteno kot delo v razredu, zato ne izogibajo. Brez časovnih normativov bi težko presegali staro miselnost, da so naloge zunaj učnega procesa pridno pomembne. Tako mnenje je samo s normativom učnih ur poglobljali. Vsak učitelj se zavzemal samo za to, da bi „polno učno obveznost“ imel manj drugih zadolžitve, da tega učiteljem ne gre prikriti ali očitati, saj so za povalnovalno delo v teh dejavnostih dobili le pohvalo ali pa morda nagrado. Zato se je

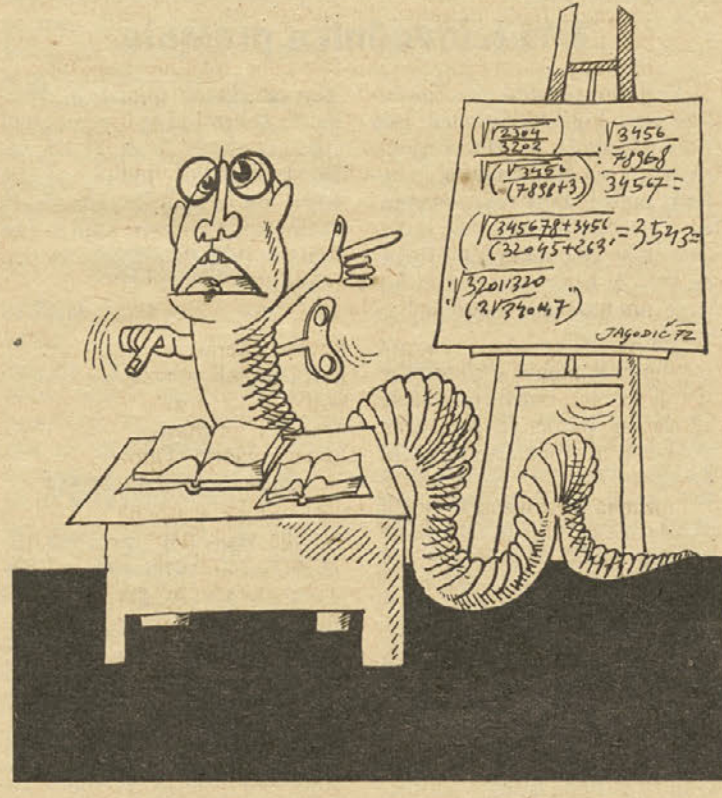
skoraj redno dogajalo, da so zunajrazredne obveznosti sprejemali le najbolj poštenovalni učitelji in pa tisti, ki se jih niso znali otresti.

Z utrjevanjem in izpopolnjevanjem časovnih normativov smo na najboljši poti, da bodo posamezne naloge zaupane tistim učiteljem, ki jih bodo opravljali najbolj kakovostno in odgovorno. Merila za časovne normative še niso popolna. Nekateri učitelji ne dosežejo polne delovne obveznosti samo s poukom v razredu, zato morajo prevzemati tudi druge naloge. Prav to pa je tisto, kar jih razburja. Menim, da je ljubljanska temeljna izobraževalna skupnost na najboljši poti, da v relativno kratkem času reši ta vprašanja. Razumeti pa moramo, da tudi za nas učitelje velja 42-urni delovni teden. Tega se moramo zavedati vedno, kadar govorimo o časovnih normativih učiteljevega dela. Z neobjektivnim odnosom do časovnih normativov bomo kaj lahko zopet pričeli razpravo o tem, ali je učitelj z 20-urno učno obveznostjo polno zaposlen ali ni.

GEZA ČAHUK

»ZA STARO PRAVDO«

Tovariš učitelj kot žuželka

V starih časih je bilo več muh kot dandanes, in sploh vsega mrčesa. Jaz se najbolje spominjam gosenic. Tam, kamor se je moja osebnost hodila potepati, jih je bilo vse zeleno. Lezle so po steni in Ribnikarjevi materi naravnost v gospodinjstvo. Frčala jih je iz moke, pa tudi če je katero zamesila, se ni nihče razburjal. Gosenice so sodile med domače živali.

Dandanes je to specializiran kader. Naselil se je v šolstvu, kjer žre bodočim kadrom v gospodarstvu prepotrebne odmore. Zazvonil. Tov. učitelj pa z vso paro v znanost! Razlaga, vpije: mir, mir, samo še to! Napišite! Podčrtajte! Tone, zbršite tablo! Semle vam bom napisal tale obrazec. Naučite se na pamet stran 19. V zvezke prepišite pravila in do jutri mi priskrbite sedežni red. O ekskurziji se bomo pogovorili prihodnjič. Rezka naj pobere denar. Kdor ne jemlje malice, naj ne dela gneče pred vrati! Kam se ti pa mudi, kdo pa gre prvi iz razreda, a? ZZZIINN! Jaz ali ti? Tako. Vstanite! —draavo!

Ta gosnica nam je spet požrla odmor! vpijejo repetenti. Ta čas se je v razred že naselila druga in čez čas spet naslednja, lepo po voznem redu.

V starih časih, ko še ni bilo elektrike, tudi odmor niso bili tako pomembni, ker se je ura lahko končala takrat, ko se je ustavil učitelj. Danes je to drugače. Ure je konec, učitelj pa še navit kot feder. Brž se predela v gosenco.

Ne vem, kakšen kruh bi spekla Ribnikarjeva mama, če bi ji to. učitelj kot tak prilezel "gospodinjstvo."

Strnimo strokovne in znanstvene moči!

Strokovni svet zavoda za šolstvo SRS je 6. decembra pod vodstvom predsednice Ele Ulih-Atene razpravljal o osnovah za načrt modernizacije vzgojno-izobraževalnega dela od 1. do 4. razreda osnovne šole v zvezi s pripravo za uvajanje novih, spremenjenih učnih načrtov, ki bodo veljavni v začetku prihodnjega šolskega leta.

Potem ko so odklonili temeljne zasnove predmetnika in učnega načrta za poklic izolaterja, so v razpravi načeli problem poenotenja obsega splošne izobrazbe v srednjih in strokovnih šolah in ga izoblikovali kot predlog. Člani strokovnega sveta so razpravljali še o okvirnem vzgojnem programu za domove učencev srednjih šol in ga soglasno sprejeli. Strokovni svet je izrekel vse priznanje komisiji in Franju Klotičniku za uspešno delo pri pripravi tega programa. Zvedeli smo, da pripravljajo tudi priročnik kot vodilo za vzgojo v domovih.

Strokovni svet je sprejel temeljne zasnove osnov predmetnika in učnega načrta za poklic čevljar ter predlog osnov predmetnika in učnega načrta za čevljar pek in kmetovalec. K le-temu je strokovni svet sprejel dodatna predmeta: turizem na vasi in varstvo rastlin ter predlagal njuno takojšnjo uveljavitev. Seznanili so nas še z informacijo o uvajanju izobraževalne tehnologije v SR Sloveniji.

SKUPNE STARTNE OSNOVE

V razpravi o poklicnem šolstvu so člani ugotovili nesorazmeren poudarek na praktičnem pouku pri poklicu izolaterja, ki zavzema kar 78 % vse učne dobe. Pri nekaterih vrsteh obrti, pri nekaterih delovnih organizacijah in žal celo nekaterih centrih se pojavlja težnja po čim daljšem šolanju na račun izkoriščanja delovne sile za proizvodnjo. Strokovni svet je sklenil, naj komisija v soglasju z gospodarsko zbornico še enkrat prouči profil izolaterja in skrajša dolžino šolanja za ta poklic na račun praktičnega pouka.

Služba, ki pripravlja načrte, pri katerih so potrditve presežene, naj opozori na to strokovni svet in mu jih predloži. Tako bo delo ob končnem sprejemanju učnih načrtov lažje.

Problematika strokovnih oziroma srednjih šol je veliko širša in globlja. Gre namreč za to, da še vedno ni jasen koncept srednjega izobraževanja. Nujno bi bilo opredeliti programsko strukturo, potrebne bi bile enotne osnove na srednji stopnji. „Že od šolske reforme delamo kompromis in pospešujemo večitnost (periodično šolanje delavcev). Mladina iste starostne dobe — do 18 let — naj ima isto vzgojo,“ so poudarili strokovnjaki. Priti moramo do skupnih osnov — premikov družboslovne vzgoje v vseh srednjih šolah v jugoslovanskem merilu. Ni dvoma, da bi to pripomoglo k izboljšanju odnosov med strokovnimi in srednjimi šolami. V razpravi smo izvedeli, da pripravljata team strokovnjakov iz vseh republik načrt za nov predmet, ki bo na skupnih osnovah obravnaval: organizacijo ekonomike podjetja, usta-

snovi, temveč tudi za evaluacijo-sprotno spremljanje in primerjavo uspehov ter postopkov z določenimi instrumenti. Prav zato pa je zavodu potrebna pomoč raziskovalnih institucij, saj naloge presegajo njegove zmogljivosti.

Naloge bo uresničeval operativni odbor pri zavodu, ki bo izbral sodelavce. Načrt zajema obsežna delovna področja, in sicer:

- izobraževanje pedagoških svetovalec, učiteljev in ravnateljev osnovnih šol ter vzgojiteljev malih šol;

- pripravo učbenikov, priročnikov, delovnih zvezkov, pedagoške dokumentacije, didaktičnega materiala in šolskih potrebščin;

- uvajanje sodobnejših metod in oblik razrednega, dopolnilnega in dodatnega pouka;

- prostovoljne dejavnosti, šolske organizacije in društva, tekmovanja, akcije in nagrajevanje učencev;

- spremljanje in ocena uresničevanja postavljenih nalog.

Predstavnik pedagoškega inštituta in fakultete so poudarili, da je treba opredeliti, kaj se bo raziskovalo. „Družba ni tako bogata, da bi financirala raziskave, ki bi si jih izbrali posamezniki po svojih nagnjenjih,“ so dejali. Potrebna bo le tista raziskava in znanstven pristop tam, kjer je nujno, kjer bo preprečil tveganje družbe oziroma nenačrtno prakso. Ugotoviti moramo, katera področja so prvenstvena za raziskave.

Strokovnjaki so poudarili, da je nujno razmejiti naloge po področjih, določiti teoretična izhodišča in praktične utemeljitve. Nujno je treba upoštevati interdisciplinarno povezanost.

Napore moramo usmeriti v konkretne naloge: psihološki problem individualizacije pouka z vidika upoštevanja sposobnosti otroka, da bo čim več otrok izdelalo osnovno šolo. Ugotoviti je treba, kakšne so možnosti za rešitev tega problema ter določiti izhodišča in cilj.

„Dobro bi bilo,“ so se strinjali člani strokovnega sveta, „uvesti nekatere preizkuse na manjšem številu šol. Tako bi bilo že na začetku delo olajšano in manj sporno.“

Že na začetku teh zahtevnih priprav je treba vključiti in seznaniti temeljne izobraževalne skupnosti — financerje, ki prevzemajo funkcijo usmerjanja vzgojno-izobraževalnega dela.

Strokovni svet bo posredoval vsem republiškimi institucijam in visokoskolskim zavodom mnenje po jasni opredelitvi prioritete raziskav, ki smo jih sposobni izpeljati sami v Sloveniji (samouprava v šolstvu, idejni smo-

tri), za raziskave s pomočjo drugih republik in s pomočjo učne tehnologije iz tujine, prilagojene našim razmeram.

Se nadalje ostaja odprt problem premajhnih kapacitet raziskovalnih institucij in problem ukrepov za hitrejšo vzgojo raziskovalnega kadra.

KAJ, KAKO, S ČIM?

Slišali smo obsežno informacijo o uvajanju izobraževalne tehnologije v SRS, ki je tudi eden od elementov modernizacije vzgojno-izobraževalnega dela. Določene povedano: ne gre samo za to, kaj naj učitelj uči, marveč tudi za to, kako in s kakšnimi sredstvi naj uči in kako naj učenci osvojijo snov. Izobraževalna tehnologija je obsežno področje, ki zajema mnogo dejavnosti. Pri njenem uvajanju se srečujemo s klasičnimi problemi: heterogena, različna oprema osnovnih in srednjih šol, izobrazba učiteljev (nekateri učitelji ne zaupajo novim sredstvom — zanje je „preveč učil“, za druge učitelje je učil „premalo“), program seminarjev uvajanja te tehnologije je imel preveč strokovne vsebine in premalo metodologije dela. Prek centrov bo delo gotovo lažje. Sistem dela znotraj šol je tudi preveč klasičen: 45-minutna učna ura zavira uvajanje sodobne tehnologije (velja za osnovne in srednje šole), veliko več časa bi imel učitelj pri prehodu na teamski pouk — pri „bloku“ ur, ki postaja zahteva sodobnega pouka. Šolske knjižnice so doslej upoštevale vidik slovenskega jezika, ne pa tudi ostalih predmetov. Obstaja še problem financiranja, zaradi katerega se stvari večkrat počasneje rešujejo. Na področju uvajanja izobraževalne tehnologije je storjen velik korak naprej: pripravljen je priročnik za vzgojno-izobraževalne zavode in učitelje, seznami opremljanja v obliki priročnikov za vzgojno-varstvene zavode, za osnovne šole in za celodnevno bivanje.

Ustrezno gradivo pripravljajo tudi za srednje šole.

Veliko dela bo še potrebno, da bo sodelovanje med zavodom za šolstvo in proizvajalci učil povsem zadovoljivo. V prihodnje naj bi si podjetja strokovno delila področja dela, učila naj bi izdelovali ob večjem sodelovanju strokovnjakov.

Zavod je sprožil obsežno akcijo za ureditev olajšav uvoza in carine pri učilih iz tujine. Ti problemi se rešujejo počasneje, ker so vezani na zakonske predpise.

Aprila meseca bo v Ljubljani razstava učil na gospodarskem razstavišču. Že doslej se je odzvalo veliko podjetij. Nosilec razstave je zavod za šolstvo, ki bo pripravil prvi posvet o izobraževalni tehnologiji. Posvet bo trajal dva dni in bo prvi te vrste. Zajemal bo demonstracije in strokovne pogovore. Sodelovali bodo strokovnjaki iz vseh republik. Razstava bo namenjena predvsem našim učiteljem in bo zaslužila vso pozornost.

Člani strokovnega sveta so poudarili, da bi morali imeti šola v prihodnosti več denarja, da bi lahko nabavljala in uvajala sodobne učne pripomočke. Priporočili so, da so domači proizvajalci in uvozniki dolžni opremiti aparate z obsežnejšimi navodili. Dobro bi bilo, da imajo učitelji tudi metodično navodilo. Sezname učil naj bi bili sestavni del priročnikov za učitelje. Zvedeli smo, da je v pripravi priročnik za učitelje, kjer je morda malo bolj poudarjeno ravnanje s pripomočki na račun metodike. Skupine strokovnjakov bodo izdelovale načrte za učila pri določenih predmetih in pripravile demonstracije, usmerjene bolj na delo z učenci (doslej je bilo vse preveč skic in risanja).

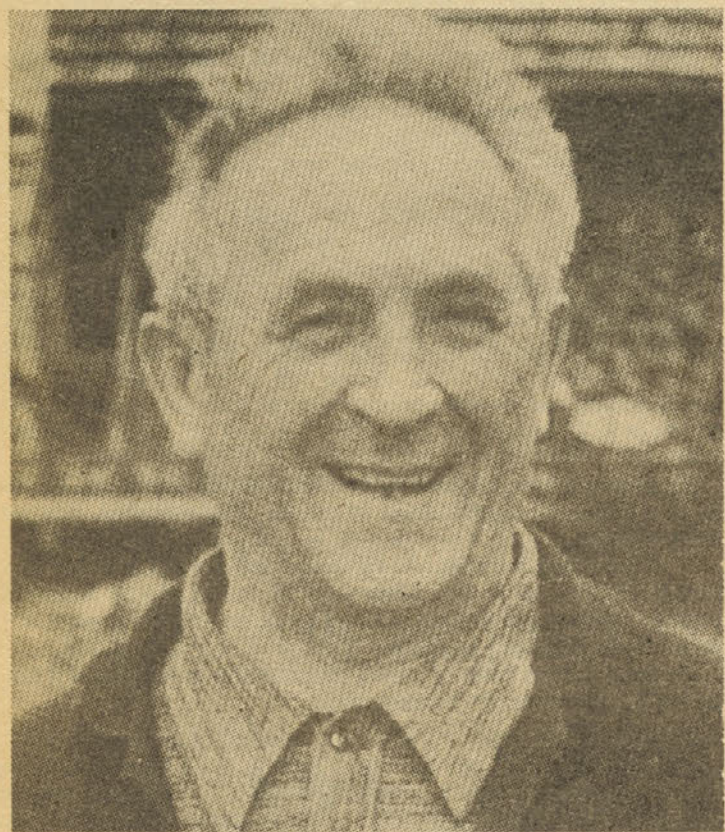
Zavod pripravlja s sodelovanjem Viba filma oddajo o izobraževalni tehnologiji za učitelje. Denar je zagotovljen, le prostora za predvajanje še niso našli.

TEA DOMINKO

Osnovna šola v Kranjski gori

ČIM BOLJE SE BOMO POZNALI

Ravnatelj France Čebihin

Ko prebereš zadnjo stran, zapreš knjigo

„Kaj naj vam pripovedujem o naši šoli, saj polovico ne bi verjeli, četudi bi vam govoril resnico. Oglejva si jo raje, pa boste videli, kdaj se je na naši šoli ustavil čas, me je tisti dan povabil ravnatelj šole v Novi vasi na Blokah FRANCE ČEBOHIN.“

Sedanjo šolo v Novi vasi je dal leta 1911 zgraditi Franc Jožef kot štirirazrednico. In toliko razredov je v tej šoli še danes. Zato nekaj razredov že vrsto let gostuje v sosednji privatni hiši. Približno 250 otrokom, ki obiskujejo šolo v Novi vasi, kamor prihajajo iz skoraj 50 vasi in zaselkov, šola kljub prizadevanju učiteljev ne more nuditi tistega, kar bi morala. Čas se je tu ustavil morda že pred desetimi, dvajsetimi leti in prav toliko časa v Novi vasi na Blokah moledujejo, prosijo, zahtevajo novo šolo, vendar zaman. Obljub, in teh so se v Novi vasi že navadili kot mraza in prepiha v razredih, je bilo sicer veliko, vendar dalj niso prišli.

„Poglejte,“ pravi France Čebihin, „že osemindvajset let sem ravnatelj na tej šoli v Novi vasi, letos sem že v pokopju, pa moram še kljub temu opravljati svoje delo. V vseh teh letih se mi je posrečilo v Novi vasi zgraditi le drvarnico zadaj za staro šolo. Prav zdaj so priprave za gradnjo nove šole vendarle oživele. Denar, pravijo, da je pri temeljni izobraževalni skupnosti v Cerknici že nekako zagotovljen, saj bo z novo šolo v Novi vasi preurejeno šolo na Rakeku in novo telovadnico v Cerknici občinski program gradenj in preureditev šol nekako končan. V Cerknici in Starem trgu pri Ložu že imajo novi šoli, preurejeni pa sta v Grahovem in Begunjah nad Cerknico. Naša šola v Novi vasi bo torej zadnja v tem programu, čeprav smo jo že pred leti uvrstili na prvo mesto.“

Nova šola bo pravzaprav prizidek k domu „Partizana“, v katerem že imamo veliko telovadnico. Po sedanjih načrtih bo stal prizidek okoli 800 starih milijonov dinarjev. Poleg desetih učilnic, kabinetov, zbornične sobe, knjižnice itd. bo prostor še za otroški vrtec. Tudi okoli šole bomo uredili z igrišči in plavalnim bazenom, ki bo hkrati tudi edini, v katerem se bodo bloški otroci lahko naučili plavati.

Zemljišče za prizidek je brezplačno odstopila kmetijska zadruza iz Cerknice, in če ne bo ostalo zopet vse le pri obljubah, bodo začeli graditi novo šolo prihodnje jesen ali celo v letu 1974. V letu in pol od začetka gradnje pa bo nova šola lahko že sprejela od 250 do 300 otrok.“

Ravnatelj France Čebihin pa v Novi vasi ne „vidi“ samo nove šole. Zanima ga celotni razvoj kraja, območja, na katerem neustudno dela že 43. leto. Kaj vse bi se rad storil, preden bo zapustil Bloško planoto in Bločane, s katerimi je delil dobro in slabo skoraj vse življenje?

Vsa ta leta je v Novi vasi obračal list za listom življenja, liste zajetne knjige, ki jih je narekovalo, kovalo in kalilo življenje. In ko pride človek do zadnje strani zadnjega lista, zapre knjigo! Knjigo življenja in dela. Vendar ravnatelj France Čebihin se ni zaprl te zajetne knjige. Znova in znova se vrača, posega v delo, kakršnega bi se ustrašili celo mladi.

Polnih 28 let je v Novi vasi kot ravnatelj razdal mladim rodovom svoje izkušnje, znanje, moč in mladost in prav toliko let je živel s krajem in njegovimi težavami v nepretrganem boju in stremeljenju k boljšemu, za hitrejši napredek vasi. Zdaj odhaja v sosednjo Loško dolino. Še vedno se bo rad vračal v Novo vas, med stare prijatelje in znance. Vem, da bi bil France Čebihin najsrečnejši človek na svetu, če bi se „njegovih“ otroci že jutri znašli v novi šoli. V tisti šoli, ki jo bodo čez leto ali dve začeli šele graditi in o kateri je sanjal in si prizadeval z vsemi svojimi močmi skoraj trideset let.

Šola bo zgrajena. Zagotovo! V njej bodo vzdani trud in prizadevanja, dolgoletni napor ravnatelja Franceta Čebihina, ki se ga bodo na Bloški planoti še dolgo spominjali, kot človeka, ki je, poln skrbi za druge, vedno pozabljajal nase.

Zares škoda, da šola v Novi vasi še ni končana zdaj, ko je France Čebihin še tam. Kar vidim ga, kako bi ob odprtju skromno, toda s ponosom dejal:

„Bločani, ta šola in tista drvarnica za staro šolo je vse, kar sem vam v vseh teh letih pomagal narediti!“

Tak je ravnatelj France Čebihin in takega poznajo daleč naokoli tam na Notranjskem, na Bloški planoti, ki si z mogočnim Snežnikom, Javorniki, Slivnico in Cerknjskim jezerom podaja roko.

TONE URBAS

Temeljna izobraževalna skupnost Kočevje Ena telovadnica premalo

Verjetno ni treba posebej poudarjati, kolikšen pomen ima telesna vzgoja za doraščajočo mladino, za njen duševni in telesni razvoj. Prav tako, menim, da ni treba opozarjati na posledice slabe in pomanjkljive telesne vzgoje, ki jim največkrat botruje pomanjkanje telovadnic in športnih igrišč.

Že nekaj časa imajo podobne težave tudi v Kočevju. Res je, da šola, čeprav skoraj nova, nima svoje telovadnice. Gostuje v domu telesne kulture, v katerem imajo pouk telesne vzgoje poleg učencev osnovne in posebne osnovne šole tudi gimnazijci. Dom telesne kulture v Kočevju je torej v petih šolskih dnevih zaseden od jutra do večera. Šele po 16. uri lahko vadijo športniki, člani športnih društev, ki jih v Kočevju ni malo.

V tem šolskem letu vadi v telovadnici doma telesne kulture vsak šolski dan okrog tisoč učencev. Kljub temu pa se še vedno najde kdo, ki trdi, da dom telesne kulture v Kočevju ni dovolj zaseden. Kako bi si sicer razlagali, zakaj se v Kočevju še do danes niso odločili in tudi preskrbeli potrebnega denarja za gradnjo nove telovadnice in končno: zakaj se niso zanj odločili že pred petimi ali sedmimi leti, ko so gradili oziroma dograjevali v Kočevju novo šolo?

Kočevski dom telesne kulture je tako zelo zaseden šele od lanskega leta. Športni delavci in tisti, ki jim je mar telesni razvoj najmlajših, so na težave opozarjali že prej, vendar kot kaže, s svojimi tehtnimi predlogi niso uspeli. Zdaj menda v Kočevju ni več dvomov in razmišljanj, ali potrebujejo še eno telovadnico ali ne. Razmišljajo le o tem, kje dobiti denar. Vedo, da telovadnico nujno potrebujejo. V tem trenutku ni niti toliko pomembno, kje naj bi stala, vendar se nekako „ogrevajo“ za načrt, naj bi bila nova telovad-

nica pri zgradbi gimnazije. Morda bo tokrat zmagal razum nad trdovratnostjo tistih, ki žal, veliko odločajo, hkrati pa ne vedo, da se v telovadnicah ob strokovnem vodstvu kuje in kali telesno in duševno zdravje najmlajših občanov.

TONE URBAS

Šole, ki opozarjajo

Na območju temeljne izobraževalne skupnosti v Kočevju imajo le dve centralni šoli. Ena je v Kočevju, to obiskuje v 51 oddelkih kar 1.558 otrok, druga pa v Vasi Fara; v tej je v sedmih oddelkih (eden je kombiniran) 149 otrok. Podružnične šole v Knežji Lipi, Kočevski Reki, Koprivniku, Livoldu, Mozlju, Podpreski, Predgradu, Stari cerkvi, Strugah, Travi, Zeljnah in Osilnici obiskuje okoli 600 otrok. V lanskem šolskem letu sta prenehali z delom šoli v Polomu in Vilmolju. Morda se bo že prihodnje šolsko leto tema šolama priključila še katera, saj ostajajo vasi med kočevsko in črnomeljsko občino prazne. Zidove in stropne v teh podružničnih šolah že načena zob časa, saj je med vsemi podružničnimi šolami na Kočevskem najnovejša tista na Travi, ki je bila zgrajena v letih po vojni. Najstarejša šola je v Strugah, saj bo prihodnje leto praznovala stoletnico.

Na pobudo in željo temeljne izobraževalne skupnosti v Kočevju si je posebna strokovna komisija lani natančno ogledala vse stare šolske zgradbe na svojem območju, posebno tiste, ki so z majavnimi podi in upognjenimi stropi opozarjale na njihove.

Na predlog in priporočila komisije so se lotili del pri obnovi šol v Livoldu, Koprivniku in Stari cerkvi, staro šolo v Kočevju pa so morali temeljito prenoviti. Vsa ta dela niso poceni, vendar „kaj malo v primerjavi s kakršnokoli nesrečo“, pravijo v Kočevju. Zato so sklenili, da bo komisija bdela nad šolami in skrbela tudi v prihodnje za varnost učencev, posebno v tistih šolah, ki so tako stare, da „stropi grozijo“.

Ribnica na Dolenjskem

NOVO VODSTVO – NOVE NALOGE

Že na prvi seji novega vodstva temeljne izobraževalne skupnosti v Ribnici, ki jo bosta v prihodnje vodila predsednik skupščine TIS Ciril Grilj in predsednik izvršnega odbora te skupnosti Franc Koprivc, so ugotavljali, da dosedanje načrtovanje dela temeljne izobraževalne skupnosti ni bilo najboljše (neredno so izplačevali štipendije, čeprav je bilo dovolj denarja). Sklenili so, da bodo morali zaradi lažjega načrtovanja čimprej ugotoviti resnični finančni položaj TIS in urediti vse potrebno za ustanovitev samostojne skupnosti otroškega varstva. Na novo bodo ustanovili strokovno-pedagoško in finančno-administrativno službo, za kar bodo morali poleg tajnika in računovodje zaposliti še socialnega delavca, pedagoga in psihologa.

MORDA ŠE NISTE VEDELI...

- da temeljna izobraževalna skupnost v Kočevju štipendira srednjih šolah deset, na višjih in visokih pa enajst štipendistov;
- da znaša povprečna štipendija na srednji šoli okrog 43 tisočakov, na višjih in visokih šolah pa okrog 50 starih tisočakov na mesec;
- da znaša najvišja štipendija na mesec okrog 80.000 starih dinarjev, najnižja pa 35.000 starih dinarjev;
- da je med štipendisti še vedno premalo kandidatov za redni in tehnični pouk;
- da je temeljna izobraževalna skupnost iz Kočevja tudi pisnica občinskega družbenega dogovora o štipendiranju in kreiranju učencev in študentov v občini;
- da obiskuje posebno osnovno šolo v Kočevju 98 otrok;
- da lahko učenci te šole stanujejo v internatu, vendar so internat in prostori v šoli neprimerni; zato nameravajo šolo prihodnje leto preurediti;
- da bodo novi vzgojno-varstveni zavod v Kočevju odprli 1. decembra;
- da bo v novem vzgojno-varstvenem zavodu prostora za blizu 160 otrok;
- da je stala prva faza vzgojno-varstvenega zavoda doslej okoli 407 starih milijonov dinarjev;
- da bodo v drugi fazi izgradnje vzgojno-varstvenega zavoda uredili okolico, v tretji pa jasli;
- da je v vseh šolah na območju temeljne izobraževalne skupnosti v Kočevju kar 523 odličnjakov;
- da so ti učenci že deležni dodatnega pouka; tako jih pravljajo na zahtevnejši poznejši študij;
- da so velik uspeh dosegli učitelji s svojimi učenci v podnem bivanju. V oddelku s 24 učenci, ki so obiskovali v lanskem šolskem letu peti, šesti, sedmi in osmi razred, jih je razred uspešno končalo kar 23. Med temi pa je bilo kar 18 učencev takih, ki bi pomoči v podaljšanem bivanju ne bi mogli uspešno končati razreda.

Štiri izmed mnogih: Nada, Jožica, Mojca in Tatjana

Štiri izmed mnogih

Nada in Jožica Vidmar, Mojca Cetinski in Tatjana Arko so le štiri izmed 173 učencev in učenk, ki se vsak dan vozijo z avtobusom v kočevsko šolo. Doma so iz Koblarjev. Zato imajo še to „srečo“, da morajo do avtobusne postaje v Stari cerkvi vsak šolski dan prepešati kilometer poti. To pa s težko šolsko torbo in v globokem snegu za dekliča petega in šestega razreda osnovne šole ni vedno lahko. Kljub temu se

poti nikoli ne ustrašijo. Težje takrat, pravijo, kadar avtobus zaradi prevelikega ga zamudo. Mraz in burja silijo v kosti; šole v šoli se dobra segrejejo.

Tudi v Vas Fara se pripelje vsak dan 125 šolarjev, v Kočevsko Reko pa 22. Vozijo avtobusi na rednih in šolskih progah; to pa stane temeljno izobraževalno skupnost v Kočevju kar 62 starih milijonov dinarjev.

Vse to stane, kar znaša približno 10% celotnega proračuna skupnosti. Vse to stane, kar znaša približno 10% celotnega proračuna skupnosti. Vse to stane, kar znaša približno 10% celotnega proračuna skupnosti.

Črnomelj

Zahvala za trud

Ob koncu letošnjega leta bo temeljna izobraževalna skupnost Črnomlju že drugič zapored podelila javna priznanja prosvetnim delavcem za njihovo delo. Izvršni odbor temeljne izobraževalne skupnosti je na nedavni seji izmed dvanajstih predlaganih izbral prosvetnih delavcev, ki so po mnenju članov izvršnega odbora služili pohvalo. Letošnja priznanja bodo dobili: prof. Matjaž Skrbinek iz gimnazije, ravnatelj osnovne šole v Črnomlju Anja Petek, ravnateljica osnovne šole v Dragatušu Franika Tomaz, ravnatelj samske šole Metod Plut, ravnatelj osemletke v Starem trgu ob Kolpi prof. Marko Kobe in učiteljica iz Črnomlja Darja Fabjanova. Osnovna šola iz Vinice bo ob tej priložnosti prejela posebno občinsko priznanje kot edina šola v občini, ki je doslej področju vzgoje in izobraževanja največ naredila.

Slovenj Gradec

Posebna šola brez osmega razreda

Posebna šola v Slovenj Gradcu ima trenutno le sedem razredov. Otroci osmega razreda se zaradi neustreznih prostorov na domači šoli vozijo v zadnji razred posebne osnovne šole na Ravne na Koroškem. Pomanjkanje prostorov v Slovenj Gradcu, sedanjih pa še zdaleč ne ustrezajo, potrjujejo zahteve neka-

terih, ki menijo, da bi bilo mogoče preurediti stavbo starega doma. Še več mnenj govori za to, da bi bilo veliko ceneje graditi novo posebno šolo. Nedvomno pa bi morali v najkrajšem času poseben osnovni šoli zagotoviti nekaj ustrežnejših prostorov, kajti v sedanjih prostorih je kršno delo zelo zelo oteženo.

RADIO IN ŠOLA

Nova vez med radijem in šolo

Priloga Prosvetnega delavca "Radio in šola" je s to številko prenehala obstajati — takšna, kakršna je mnogo let seznanjala poslušalce oddaj radijske šole s programom. Odslej bo Prosvetni delavec v vsaki številki posvečeno strani programu radijske šole, vendar pa to ne bo več oddaja o programu, ampak oddaja, ki bo postala nova vez med šolo in ljudmi, ki se ukvarjajo in realizirajo program radijske šole. Tu ne gre le za pisce tekstov in urednike, ampak za vrsto ljudi iz prosvetnih ustanov, z univerze, z inštitutov, ki tako ali drugače sodelujejo pri oblikovanju programa posameznih oddaj.

Cemu ta sprememba, oziroma točneje: kaj jo je omogočilo?

Učitelji na osnovnih in na nižjih srednjih šolah večidel že dolgo za odgovor: Republiška izobraževalna skupnost je omogočila izdajanje posebne publikacije, ki bo na začetku vsakega leta prihajala na šole, vsebovala pa bo urnik vseh oddaj, komentarje in napotke k vsaki oddaji itn. Prvi zvezek te publikacije — vsebuje urnik oddaj za letošnje letošnjega šolskega leta — je pred kratkim izšel. Izšel je sicer z zamudo, ker so pri pripravi nastale različne tehnične težave, a vseeno upamo, da bo šola še vedno dobrodošle. Zamen tega pa zdaj težave pomenijo in vemo, kaj je treba napraviti, da bo druga številka prišla na šole pred začetkom drugega polletja. Učitelji bodo torej lahko kot doslej načrtovali poučevanje oddaj v pouk, bodo pa jih poslušajo neposredno

ali pa jih presnemajo na šolske magnetofone.

S to publikacijo, z novo rubriko v Prosvetnem delavcu in — seveda — z oddajami samimi smo, tako menimo, do kraja izpopolnili „tok informacij“, ki grede od redakcije radijske šole v šolo. Slej ko prej pa ostane odprto vprašanje tako imenovane „povratne informacije“. Radijska šola je namenjena predvsem šoli in poslušanju v razredu, torej je zaradi šole. Da pa bi bila v šoli res uporabna, morajo tisti, ki jo pripravljajo, vedeti, kakšno korist imajo od nje poslušalci v razredu, se pravi učitelj in učenci pri pouku. Ta vednost pa ne sme biti preveč splošna; še najbolje bi bilo, ko bi učitelji utegnili vsako oddajo sprti oceniti in svojo sodbo posredovati redakciji. Največkrat to seveda ni mogoče, ker bi učitelja preveč obremenilo. A vsaj včasih si bo to ali oni lahko utrgal uro časa in — jezen zaradi slabe oddaje ali pa zadovoljen zaradi dobre — napisal pismo. V novi rubriki Prosvetnega delavca bo vedno mesto zanj.

A to je samo ena izmed možnosti, kako naj bi šola vplivala na oblikovanje programa in oddaj radijske šole. Poleg te obstaja še sicer z zamudo, ker so pri pripravi nastale različne tehnične težave, a vseeno upamo, da bo šola še vedno dobrodošle. Zamen tega pa zdaj težave pomenijo in vemo, kaj je treba napraviti, da bo druga številka prišla na šole pred začetkom drugega polletja. Učitelji bodo torej lahko kot doslej načrtovali poučevanje oddaj v pouk, bodo pa jih poslušajo neposredno

sredstvi. Oblikovalcem in realizatorjem programa bi bila dragocena vsaka sugestija v tej smeri. In tudi za take sugestije je nova rubrika odprta.

Upamo torej, da rubrika Radijska šola odslej ne bo več samo enosmerna informacija, temveč da bo postala nova vez med radijem in šolo.

Prejeli smo izvod vaše „Radijske šole“. V programu za srednjo in višjo stopnjo smo našli veliko zanimivih oddaj, primernih za našo šolo. Zanimana nas, ali imate te oddaje posnete na magnetofonskih kasetah, ker bi jih tako lažje vključili v pouk, ne glede na urnik, ki ga moramo upoštevati, če prisluhnemo radijski šoli.

Zelo bi vam bili hvaležni, če bi nam sporočili, ali imate na voljo kasetne posnetke in nam poslali seznam le-teh. Zanimana nas predvsem glasba, slovenski jezik in literatura ter zgodovina. Lepo vas pozdravljamo!

POKLICNA ŠOLA
KOVINARSKA STROKE
KOPER

Takih in podobnih pism smo dobili več, zato smo se odločili, da vam podrobneje predstavimo tudi to smer našega dela.

Koeficient poslušalcev, ki prisluhnejo oddajam radijske šole, je po podatkih naše službe za raziskavo javnega mnenja zelo visok, v kolikšni meri pa šole vključujejo naše oddaje v pouk, statistično ni raziskano.

Res je nemogoče uskladiti šolske ure z urnikom radijske šole, zato smo se že pred dobrim letom začeli dogovarjati z zavodom za šolstvo,

kako radijsko šolo približati šoli in s tem pomagati pedagogu pri njegovem vzgojnem in izobraževalnem delu. Tako je zavod za šolstvo omogočil nakup kasetnih magnetofonov, s svetovalci zavoda in s profesorji z univerze pa smo iz arhiva oddaj radijske šole izbrali več ciklusov oddaj. Kasete pripravljajo kasetna produkcija RTV Ljubljana, izdala jih bo Mladinska knjiga, ki tudi tiska uvode v posamezne cikluse in kratke vsebine oddaj. Na vsaki kaseti bosta dve oddaji radijske šole, vsaka je dolga približno 30 minut.

Za začetek smo pripravili 12 oddaj iz spoznavanja narave in 8 slovničnih oddaj namenjenih prvim razredom osemletke, 12 oddaj ciklusa Naši kraji in ljudje, 8 literarnih oddaj za srednjo stopnjo ter 8 oddaj iz biologije, namenjenih zadnjim razredom osemletke, uporabljajo pa jih prav tako lahko tudi srednješolci.

SEZNAM ODDAJ:

Stog sena
v zasneženem gozdu
V. Cvrtek: Pomladna zgodba
Ivo Zor: Štiri kapljice v čaši planinskega cvetja
Viktor Konjar: Januar se predstavlja
Viktor Konjar: Februar se predstavlja
Viktor Konjar: Marec se predstavlja
Viktor Konjar: April se predstavlja
Viktor Konjar: Maj se predstavlja
Viktor Konjar: Oktober se predstavlja
Viktor Konjar: November se predstavlja
Viktor Konjar: December se predstavlja

N. Podlogar: Domače naloge
M. Kalin: Zakaj si je muca umazala tačko?
F. Milčinski: Govorimo o tem, kako govorimo
Janko Svetina: Glagol

Jurij Holy: Kako sem popravljaj svoje slov. naloge
Janko Svetina: Ovca je ušla
Joža Zagorc: Nekje, nekdo čaka na tvoje pismo
Janko Svetina: Tončkova vejica
France Vurnik: Kaj je pesem?

D. Kralj: Med Cerknico in Ložem
V. Konjar: Nova Gorica
D. Kralj: Kropa, daljna in sama
D. Kralj: Ljubljana
R. Ranfl: Slovenija
E. Petrin: Na oni strani Gorjancev
N. Maurer: Tam, kjer teče Savinja

Z. Kržišnik: Moravska dolina
E. Petrin: Mi smo Ribničanje
E. Petrin: Izlet na grad Socerb
D. Kralj: Popotovanje ob Soči
N. Grafenauer: Fran Levstik
J. Jurčič: Kozlovska sodba v Višnji gori
F. Levstik: Martin Krpan
N. Maurer: Gospod Hudournik
J. Svetina: Tri pesmi kakor ena
P. Breščak: Kaj se skriva za zvokom pastirske piščali
N. Grafenauer: Maček na dopustu
V. Konjar: Deklamacija

B. Sket: Linne in njegov sistem
B. Sket: Kako je nastal Darwinov razvojni nauk
B. Sket: Kako in zakaj se vrste spreminjajo?
B. Sket: Kako se vrste množijo in kako prilagajajo okolju?
Dr. Z. Dolinar-Osole: O nastanku in razvoju človeka
B. Sket: Od kod življenje in kam nas vodi?
B. Sket: Kako je razvojni nauk nastajal in kako se izpopolnjuje?
B. Sket: Razvojni nauk in naša vsakdanost

leto 26
št. 1

radijska
šola

šolsko leto 72/73

Čas spreminja stvarnost

Prepušimo ga za trenutek spominom. Leto 1952: začetnik med starejšimi kolegi. Veliko sprašuje in vendar največkrat dela po svoje. Učitelj je menda tudi režiser. Od njegove ustvarjalne moči je odvisno marsikaj. Spoznaš, da pravičnost ni obošalnik, na katerega bi lahko obešal lepo zveneče besede. Preden začneš spoznavati druge, moraš razkriti samega sebe pred samim seboj. Šola in učitelj morata biti svobodna, morata posredovati resnico in oba morata biti resnična. Družbena angažiranost šole in učitelja ni čudežni sad današnjega časa. Seveda se je z leti marsikaj spremenilo. Poslušam vas, tovariš Tone Kos...

„Suverenosti učitelju v razredu ne gre oporekati. Razmišljam o njegovi vlogi v družbenem dogajanju. Nekoč in danes... tudi tega ni mogoče površno primerjati. Kdaj je bila šola več vredna in kdaj je bil več vreden učitelj? Z reformo so se spreminile tudi zadeve v šoli. V mislih imam današnje enake možnosti za izobraževanje, ko lahko vsak otrok konča osem razredov osnovne šole, ko lahko vsak nadaljuje šolanje v srednjih, višjih in visokih šolah. V teh splošnih besedah so seveda skrite številne pomanjkljivosti našega šolskega sistema, ki pa jih bo treba odpraviti. Šole, zgrajene na samoupravnem sistemu, ni mogoče primerjati z nekdanjo šolo, ki pa je vendarle po takratnih merilih svoje poslanstvo dobro opravljala. Nekateri izsiljujejo primerjavo družbene veljave učitelja takrat in danes... Na taka vprašanja je vedno težko dati kratek in natančen odgovor. In vendar, družbena veljava pedagoškega delavca je bila pred leti večja. Odnos do prosvetnopedagoškega

ga delavca se bo moral popraviti in se že izboljšuje. Lahko vam povem, kaj vse moti našega delavca...

Ura na steni je razpolovila pravkar zasnovano misel. Večji kazalec se je premaknil s še večjo senco proti manjšemu, a močnejšemu bratu. In nekje med njima je ostala razpeta misel: prav je, da se vsi ljudje zanimajo za šolstvo. Toda največkrat večina tistih, ki ne delajo v prosveti, ni mogla razumeti učiteljevega dela, njegovega truda, skrbi, odgovornosti... Nekateri kažejo s prstom na šolske počitnice, praznike, štiri ure pouka in ne verjamejo, da učitelj v resnici nikoli ni prost. To je kakor šanson: priprave na pouk, popravljane nalog, izvenšolske dejavnosti, razredniška opravila, stiki s starši, dnevni opazovanje otrok, številne konference, seminarji, aktivni, poučne ekskurzije, obiski prireditelj, razstav, osebno strokovno izpopolnjevanje... Saj se učitelji čez to „pesem“ prav nič ne pritožujejo. To je vendar njihova odločitev. Prizadeto se rodi šele v trenutku, ko se od njih zahteva opravičilo za 42-urni delavnik — le kdo bi lahko naštel resnično število delovnih ur, ko se govori o njegovi družbeni angažiranosti, ki je onemogočena ali vsaj otežena na najrazličnejše načine.

„Takih učiteljev, ki bi samo prihajali in odhajali iz šole, je zelo malo. Besede o preobremenjenosti učitelja niso iz trte zvite, čeprav je ta preobremenjenost bolj psihična. Naj omenim spodbudne priprave o zmanjšanju obveznosti otrok v šoli — največ 25 ur pouka na teden. Učitelji večkrat omenjajo, da je bila nepravilnost našega učnega

sistema v tem, da smo učne programe ves čas po vojni samo dopolnjevali z novimi vsebinami in nismo iskali tistega, kar je pomembno, kar bi med drugim izgrajevalo moralno-človeške vrednote, kar bi bila osnova za delo človeka v nadaljnjem življenju v naši socialistični družbi. Brez dvoma je precej učiteljev, ki niso družbeno angažirani. Toda, naš učitelj je utrujen od šolskega dela. Nova matematika; ogromno priprav, dela, risanja, ker odgovorni niso pripravili učencu in učitelju potrebnega didaktičnega materiala.

Prosvetne delavce vznemirja, da za svoje delo materialno še vedno niso primerno nagrajeni, čeprav se s samoupravnim sporazumom zadeve popravljajo. Toda razpon od najnižjega do najvišjega osebnega dohodka je prevelik in to ljudi muči.

Nobena redkost ni, da prosvetni delavci iščejo zaposlitev v drugih dejavnostih, na manj izpostavljenem in odgovornem mestu. Intenzivneje bo treba razmišljati o izenačevanju nagajevanja med prosvetnimi delavci. Mladega učitelja se mora zadovoljivo nagraditi za njegovo delo, o čemer govori tudi samoupravni sporazum. Mlad človek mora stopiti enakovredno v tempo življenja in ne more čakati ne vem koliko let, da bi si lahko ustvaril potreben življenjski standard. Seveda pa...

Razumljivo, idealizem v ljudeh, ki se odločajo za učiteljski poklic, ne sme biti pohojen, čeprav čas spreminja tudi stvarnost. Tesno ob pojmu „idealizem“ pa tiči še vrsta moralnih kvalitet, ki jim bodo morale šole, ki vzgajajo prihodnje učitelje, posvetiti več pozornosti.

Posébna številka PIONIRJA

20. decembra bo izšla posebna številka Pionirja, posvečena prijateljskemu VIETNAMU. Z njo želimo podpreti pravični boj vietnamskega ljudstva in najostreje obsoditi ameriške napadalce.

Naj nam ta številka pomaga pri zbiranju potrebnih sredstev za pomoč našim vietnamskim prijateljem!

Ne manjka sredstev, kakó je mogoče mladino zapeljati v to ali ono smer. Dostikrat ni treba drugega, kot da damo pospešek v smeri, ki si jo je mladina v tiski sama izbrala. Potem se zdi, kot da je ravnanje mladine nekaj samo njenega, pristnega.

Jurij Zalokar

Posebno pozornost je treba posvečati pravočasni in učinkoviti zdravstveni vzgoji mladine in v ukrepih proti kajenju zagotoviti sodelovanje ne samo poklicnih vzgojiteljev, temveč tudi mladinskih, športnih in drugih organizacij. V boj proti kajenju je treba vključiti tudi množična občila (tisk, radio in televizijo), ki naj venomer posredujejo znanstveno neoporečne informacije in opustijo objavljane vsakršnih informacij, ki temu boju škodujejo.

doc. dr. Bojan Fortič

Vsem podpisnicam samoupravnega sporazuma o merilih za delitev dohodka in osebnega dohodka v osnovnih šolah

I.

Skupna komisija udeležencev samoupravnega sporazumevanja za osnovno šolstvo je 9. 10. 1972 prek temeljnih izobraževalnih skupnosti in Prosvetnega delavca objavila osnutek za spremembo samoupravnega sporazuma. Pripombe k spremembam je poslalo 164 podpisnic.

Ko je komisija pregledala vse spreminjavalne predloge, je ugotovila, da večina podpisnic predlaga spremembo v osmem, devetem in petnajstem členu samoupravnega sporazuma. Dokaj enotne so zahteve glede vrednotenja delovnih mest nekvalificiranih in kvalificiranih delavcev, glede vrednotenja delovnih mest tajnika in računovodje ter glede vrednotenja delovnega mesta učitelja s srednjo izobrazbo in učitelja z višjo izobrazbo. Podpisnice sporazuma so zahtevale tudi spremembo vrednotenja delovnega mesta ravnatelja in pomočnika ravnatelja ter ustrežnejše obravnavanje in vrednotenje izkušenosti zlasti za učitelje s srednjo izobrazbo, ki imajo nad 25 let delovne dobe.

Predlog tak, kakršen je, se skuša v bistvu približati večinskimi zahtevam podpisnic sporazuma, hkrati pa je kompromis med zahtevami, željami in možnostmi. Ob tem, ko se je komisija odločala za posamezne rešitve, je težila tudi za tem, da bi bile spremembe usklajene z drugimi sporazumi, s splošnim družbenim dogovorom in družbeno priznanimi stališči do vzgoje in izobraževanja.

Komisija se zaveda, da rešitve predložene v predlogu za spremembo samoupravnega sporazuma predstavljajo prej usmeritev za razreševanje kompleksa vprašanj okrog ustrežnejšega vrednotenja učiteljevega dela in s tem tudi nagrajevanja, kot pa njihovo resnično in dokončno razrešitev.

Predlog je treba torej šteti kot pričetek kontinuiranega procesa usklajevanja zahtev, želja in možnosti. Smer je začrtana, metoda pa prav tako.

Demokratsko in samoupravno dogovarjanje mora potekati tako znotraj izobraževalnega področja kot tudi navzven z družbo kot celoto. V bodoče naj torej dogovarjanje in sporazumevanje poteka v obeh smereh kot komunikacija enakopravnih partnerjev.

Vsi moramo upoštevati, da so merila samoupravnega sporazuma, ki so bila sprejeta v letu 1972, bila sprejeta kot družbeno merilo za financiranje. Naš skupni interes je, da se v okviru tako dogovorjenih stališč tudi vnaprej družbeno in samoupravno dogovarjamo.

II.

Obrazložitev predloga:

a) Sprememba in dopolnitev splošnega družbenega dogovora predvideva valorizacijo KOD za prvi dve skupini (NK, PK) v vseh samoupravnih sporazumih za 100 din mesečno. S tem se spremeni število točk prve skupine od 100 na 112,5 in druge od 113 na 125 točk. To spreminja strukturo celotne lestvice.

b) Delovni mesti tajnika s srednjo izobrazbo in računovodje s srednjo izobrazbo se vrednotita v razponu odvisno od velikosti izobraževalnega zavoda in števila posebnih enot pri zavodu. Konkretno vrednotenje za posamezno šolo izvršijo TIS in samoupravni organi izobraževalnih zavodov.

c) Mnoge podpisnice samoupravnega sporazuma so poslale pripombe na vrednotenje učiteljevega dela s posebnim opozorilom, da učitelji kljub različni izobrazbi vendarle opravljajo enako pomembno in družbeno odgovorno delo.

V zadnjih letih se je spremenil način izobraževanja učiteljev za razredni pouk in s tem tudi stopnja njihove izobrazbe.

Skupna komisija je upoštevala pripombe podpisnic in predlaga, da tudi pri učiteljih razrednega pouka izhajamo iz delovnega mesta, ki zahteva višjo izobrazbo, pri čemer pa je treba upoštevati določila 14. člena, ki so že tudi doslej predvidevala zmanjševanje KOD, če učitelj nima ustreznih izobrazb.

d) Funkcijski dodatek za ravnatelja, pomočnika ravnatelja in vodjo podružnične šole naj v bodoče ne bi bil več odvisen samo in izključno od stopnje izobrazbe, ki jo ima vodilni delavec, temveč od položaja, ki ga delavec zaseda in od velikosti šole. Zato je funkcijski dodatek v 9. členu določen s številom točk in ne več z odstotki od osnovnega osebnega dohodka, kot je to predvideval prejšnji sporazum.

e) Podpisnice zahtevajo za delovne izkušnje zelo različne dodatke tako, da komisija ni našla rešitve, ki bi ustrezala željam, dogovorom in možnostim.

Izračuni so pokazali, da bi uresničevanje 15. člena, kot je bil predložen 9. 10. 1972, zahtevalo za 15 % povečana finančna sredstva, ter da bi na ta način ne našli pravične rešitve za vse kategorije učiteljev. Komisija se je zato odločila, da predlaga 15. člen, takšen kot je bil v dosedanjem sporazumu.

Komisija je uresničila zahtevo, da se KOD pripravnikom zmanjša za 10 % namesto prejšnjih 15 %.

f) V samoupravnem sporazumu je komisija vnesla določila o sankcijah za kršitve samoupravnega sporazuma. Določila so bila vnesena, ker splošni družbeni dogovor v svojem spremenjenem 10. členu pravi, da ni mogoče verificirati samoupravnega sporazuma, če le-ta ne predvidi sankcij in ukrepov za kršitve.

III.

Vse podpisnice prosimo, da nam do 25. decembra 1972 pošljejo pismo soglasje k predlogu sprememb samoupravnega sporazuma, da ga bomo predložili verificacijski komisiji.

IV.

Priporočilo financerjem vzgoje in izobraževanja.

Dohodki v šolah, zlasti osebni dohodki nekvalificiranih delavcev in pedagoških delavcev znova zaostajajo v primerjavi z drugimi dejavnostmi, ki so samoupravne sporazume realizirale 100 % ali pa so jih celo presegle.

Republika izobraževalna skupnost, sindikat družbenih dejavnosti in skupna komisija udeležencev samoupravnega sporazumevanja v osnovnem šolstvu ugotavljajo, da so se povečali življenjski stroški nad predvideno ravni.

Zato predlagamo vsem temeljnim izobraževalnim skupnostim in občinam, da omogočijo realizacijo samoupravnega sporazuma vsem vzgojno izobraževalnim zavodom, ki jih financirajo v višini 100 % najmanj od 1. 10. 1972 dalje.

Pri ugotavljanju vzrokov, ki povzročajo, da nastajajo razlike med osebnimi dohodki v gospodarstvu in družbenimi dejavnostmi, vsekakor izstopa faktor stimulacije. Treba je ukrepati in neenakosti odpraviti.

Za skupno komisijo udeležencev samoupravnega sporazumevanja v osnovnem šolstvu

(MILENA BOROVIĆ, l. r.)

Na podlagi 1., 2., 6. in 7. člena zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje dohodka in osebnih dohodkov (Uradni list SRS, št. 4/1971 – v nadaljnjem besedilu: zakon) so pristojni samoupravni organi za vodov s področja osnovnega šolstva (v nadaljnjem besedilu: podpisniki sporazuma) potem ko so dobili soglasje pristojnega organa sindikata, sklenili ta

SAMOUPRAVNI SPORAZUM o merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov

1. člen

Podpisniki sporazuma bodo v vsaki fazi delitve doseženega dohodka upoštevali, da delijo rezultate svojega in družbenega dela. Zagotavljali bodo, da bo za enako delo odmerjeno enako plačilo na temelju opravljenega dela in da bo osebni dohodek posameznega delavca v skladu z njegovim prispevkom pri uresničevanju nalog delovne enote in organizacije kot celote.

Podpisniki sporazuma bodo v okviru možnosti zagotavljali tudi stalno izboljševanje delovnih razmer in napredek svoje dejavnosti.

2. člen

Sredstva, dogovorjena s samoupravnimi sporazumi, se štejejo za družbeno upravičena, če je za obravnavano obdobje šola izpolnila dogovorjeni program dela ali delo v okviru predpisanih pristojnosti oziroma svoje naloge.

Kadar šola dogovorjenega programa ne izpolni ali predpisanega dela ne izvrši, ali če dogovorjeni program upravičeno preseže, je to razlog za spremembo družbeno upravičene višine sredstev, dogovorjenih s samoupravnim sporazumom.

Izpolnjevanje dogovorjenega programa dela oziroma odstopanje od tega programa ugotavlja organ, ki odloča o financiranju in izvajanju dejavnosti. Če tega ne storita, se šteje, da je delo bilo opravljeno v normalnem obsegu in kakovosti.

3. člen

Doseženi dohodek za opravljeno delo razdelijo podpisniki sporazuma vsako leto z zaključnim računom, delitev med letom pa usmerjajo s finančnim načrtom. Pri tem najprej določijo sredstva za amortizacijo zgradb in opreme, sredstva za materialne izdatke in sredstva za rezervo, razliko pa za osebne dohodke s prispevki, za poslovni sklad in sklad skupne porabe.

Vsa izplačila osebnih dohodkov in osebnih prejemkov iz sklada skupne porabe, izvršena med letom, se obravnavajo kot akontacija, ki se dokončno obračuna z zaključnim računom.

4. člen

Podpisniki sporazuma obračunajo amortizacijo tako, da upoštevajo najmanj predpisane minimalne stopnje. Če so s pogodbo o financiranju določene višje stopnje, se amortizacija obračuna najmanj po teh pogodbenih stopnjah.

5. člen

Podpisniki sporazuma namenijo za materialne izdatke najmanj tolikšen del doseženega dohodka, ki je skladen s predpisi in sklenjenimi pogodbami, da s tem zagotovijo kakovost in obseg poslovanja, določenega s programom. Pri tem je treba težiti k stalnemu izboljševanju dejavnosti.

6. člen

Podpisniki sporazuma namenijo za rezervo vsako leto najmanj toliko, kot je določeno s pogodbo z izobraževalno skupnostjo.

7. člen

Sredstva, ki jih določijo podpisniki sporazuma za osebne dohodke v skladu s 1., 2. in 3. členom tega sporazuma, delijo po tehle osnovah in merilih:

- vrednost delovnega mesta,
- posebne delovne razmere,
- osebne lastnosti in sposobnosti delavca, ki so v neposredni zvezi z delom,
- obseg dela in delovna uspešnost.

8. člen

Podpisniki sporazuma bodo s splošnim aktom (sistemizacijo) določili delovna mesta, pri čemer bodo upoštevali zahtevano znanje in sposobnost, odgovornost, napore in delovne razmere.

Vrednost iz prvega odstavka tega člena bodo podpisniki sporazuma določili s temle številom točk v okviru tehle značilnih skupin delovnih mest:

Zap. št.	Značilna skupina delovnih mest	Skupina po čl. 6 SDD	Točkovna vrednost
1.	Nekvalificirani delavec – NK	I.	112,5
2.	Polkvalificirani delavec – PK	II.	125
3.	Kvalificirani delavec – K	III.	181
4.	Visokokvalificirani delavec – VK	IV.	213
5.	Administrativni delavec – srednja poklicna šola	III.	181
6.	Administrativni delavec – srednja izobrazba	IV.	213
7.	Tajnik – srednja izobrazba	IV.	213–234
8.	Računovodja – srednja izobrazba	IV.	213–240
9.	Vzgojitelj in strokovni delavec – srednja izobrazba	IV.	234
10.	Učitelj in strokovni delavec – višja izobrazba	V.	275
11.	Učitelj in strokovni delavec – visoka izobrazba	VI.	315
12.	Učitelj in strokovni delavec – magisterij	VII.	338
13.	Učitelj in strokovni delavec – doktorat	VIII.	375

Število točk za delovni mesti po zap. št. 7. in 8. določi šola sporazumno s temeljno izobraževalno skupnostjo glede na obseg dela.

Učitelj s srednjo izobrazbo se vrednoti po zap. št. 10, upoštevajoč odbitke, ki jih določa 14. člen.

Najnižji kalkulatívni osebni dohodki se izračunajo tako, da znaša v letu 1971 vrednost točke 8 dinarjev, to je neto 800 dinarjev mesečno za nekvalificiranega delavca. Podpisniki sporazuma bodo navedeni znesek vsako leto valorizirali v skladu z zadnjim odstavkom 6. člena splošnega družbenega dogovora za družbene dejavnosti (Uradni list SRS, št. 19/1971).

Zaradi usklajitve z gospodarstvom se vrednosti iz prejšnjega odstavka tega člena doda nadomestilo za poprečni vrednostni zultat, ki ga uresničujejo gospodarske delovne organizacije na podlagi dogovorjenih faktorjev stimulacije. Za leto 1971 znaša to nadomestilo 15 % na kalkulatívne osebne dohodke, na dodatke za pogoje dela in na dodatke vodilnih delavcev.

Če se na podlagi uradnih podatkov Zavoda SR Slovenije za statistiko ali Službe družbenega knjigovodstva ugotovi, da je bil prečen rezultat faktorja stimulacije na območju SR Slovenije več ali manjši, se razlika vsako leto obračuna v okviru valorizacije, ki je predvidena v zadnjem odstavku 6. člena splošnega družbenega dogovora za družbene dejavnosti.

Pri skupinah delovnih mest, za katere je indeksna vrednost tem sporazumu večja od indeksne vrednosti po 6. členu splošnega družbenega dogovora za družbene dejavnosti, se razlika nanaša na delovne pogoje, ki zaobsegajo zlasti večje znanje in sposobnost večjo odgovornost, polivalentnost, posebne delovne razmere druge pogoje delovanja.

9. člen

Za delovna mesta, ki so s splošnim aktom delovne organizacije določena kot vodilna oziroma za delavce, ki so individualni vršilni organi upravljanja, se obračunavajo kalkulatívni neto osebni dohodki po dejanski strokovni usposobljenosti delavca na takem delovnem mestu, povečani za

A) ravnatelja	– nad 30 oddelkov	do 140 točk
	– od 21 do 30 oddelkov	do 120 točk
	– od 13 do 20 oddelkov	do 100 točk
	– od 12 oddelkov	do 80 točk
B) pomočnika ravnatelja	– nad 30 oddelkov	do 70 točk
	– do 30 oddelkov	do 60 točk
C) vodjo podružnične šole oziroma posebne enote	– nad 6 oddelkov	do 40 točk
	– od 4 do 6 oddelkov	do 27 točk
	– od 1 do 3 oddelke	do 14 točk

Delovna organizacija z internim aktom določi dodatke glede obsega dejavnosti (število oddelkov, podružničnih šol oziroma posebnih enot pri šoli itd.).

Pri določanju dodatka po prejšnjem odstavku je upoštevana slednja učna obveznost po sedaj veljavnih normativih:

A) ravnatelju osnovne šole, ki ima 6 oddelkov, se zniža učna obveznost za 8 učnih ur, za vsak nadaljnji oddelk se zniža za 2 učni uri, pri 12 oddelkih ravnatelj nima učne obveznosti;

B) pomočnik ravnatelja poučuje pri 22 oddelkih 10 učnih ur, za vsak nadaljnji oddelk se mu zniža učna obveznost za 1 učno uro, pri 31 oddelkih pomočnik ravnatelja nima učne obveznosti. Šola ima pomočnika ravnatelja pri najmanj 22 oddelkih.

10. člen

Ne glede na druge določbe tega sporazuma poprečni mesečni osebni dohodek za normalno delo v rednem delovnem času v 1973 ne more biti nižji od 900 dinarjev in ne višji od 6.000 dinarjev v skladu s kriteriji tega sporazuma in splošnega družbenega dogovora.

Zneski iz prejšnjega odstavka se vsako leto valorizirajo skladno s 8. členom tega sporazuma.

11. člen

Težja delovna mesta v osnovnih šolah se vrednotijo tako, da vrednost, izračunana po kriterijih iz prejšnjih členov tega sporazuma, poveča za dodatek, ki ga določi šola sporazumno s temeljno izobraževalno skupnostjo.

Dodatki za težja delovna mesta se izračunajo po kriterijih kategorizacije težjih delovnih mest pristojne temeljne izobraževalne skupnosti.

12. člen

Osebni dohodek, izračunan po 8. členu tega sporazuma, se poveča:

- učiteljem, ki poučujejo v oddelkih za usposabljanje otrok, mladimi v telesnem in duševnem razvoju ali v oddelkih jezičnih šol in šol z italijanskim učnim jezikom, za 15 %; pouk v teh oddelkih kombiniran, znaša lahko skupno povečanje 20 %;
- učiteljem, ki poučujejo v kombiniranih oddelkih z dvorazredoma osnovne šole, do 15 %, v kombiniranih oddelkih z razredi pa do 20 %.

13. člen

Podpisniki sporazuma bodo zagotovili, da bo plačilo v poslovanju delovnem času znašalo v sorazmerju z osebnimi dohodki za delo v rednem delovnem času 150 %.

Ura v podaljšanem delovnem času se izračuna na podlagi 42-urnega delovnega tedna, to je 182 ur mesečno in na podlagi kalkulatívne vrednosti delovnih mest iz 8. člena tega sporazuma.

14. člen

V primeru, da je na delovnem mestu delavec, ki nima zahtevane izobrazbe, se mu osebni dohodek, izračunan po 8. členu tega sporazuma, vsako manjkajočo stopnjo izobrazbe zmanjša za najmanj 10 % in največ 15 %, odvisno od uspešnosti delavca na delu.

Za delavca, ki ima 25 let delovne dobe, vstevne za pokopaj lahko znaša odbitek za vsako manjkajočo stopnjo izobrazbe najmanj 5 % največ 15 % glede na to, kako šola oceni njegovo delo.

Določili iz prvega in drugega odstavka se uporabljata tudi učitelje z ustrežno srednjo izobrazbo.

Za izobrazbo ustreznih stopnje po tem členu se šteje izobrazba priznana z javno listino.

15. člen

Delavcem brez strokovnega izpita se osebni dohodek glede na kalkulatívni osebni dohodek iz 8. člena tega sporazuma zmanjša za 10 odstotkov.

Delavcem od 5. do 13. skupine delovnih mest iz 8. člena sporazuma se glede na osebni dohodek delavcev brez strokovnega izpita doda:

- delavcem s strokovnim izpitom do 5 let delovnih izkušenj 10 %
- delavcem s strokovnim izpitom nad 5 do 10 let delovnih izkušenj do 15 %
- delavcem s strokovnim izpitom nad 11 do 15 let delovnih izkušenj do 20 %
- delavcem s strokovnim izpitom nad 15 let delovnih izkušenj do 25 %

(NADALJEVANJE NA 7. STR.)

ŠOLA JE ZRCALO IN OBRAZ DRUŽBE

Ni mogoče obnoviti duha šole, ne da bi se v istem smislu spreminjala tudi družba.

Dne 23. novembra letos je bila 30. seja centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, ki jo je vodil predsednik CK ZKS Franc Popit. Druga točka dnevnega reda je obsegala poročilo o uresničevanju stališč in sklepov 19. seje CK ZKS o idejnopolitičnih vprašanjih vzgoje in izobraževanja, referat in razpravo o istih vprašanjih.

Zavoljo aktualnosti pa tudi jasnih stališč in smernic za prihodnja prizadevanja tako naših prosvetnih delavcev kot tudi celotne družbe na področju vzgoje in izobraževanja ponatiskujemo odlomke iz referata in diskusije. (Pri diskusiji ne ponavljamo dobrih idej, ki so se pojavljale v izvajanih večih razpravljavcev. Zato naj tisti, ki so kasneje nastopili, oprostite, če smo izpustili, kar so povedali dobrega — a je bilo morda že prej povedano.)

Sklepe 30. seje centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije o idejnopolitičnih vprašanjih vzgoje in izobraževanja objavljamo v celoti.

Odlomki iz referata

MILANA KUČANA,
člana sekretariata CK ZKS

Po skoraj poldrugem letu CK ZKS ponovno razpravlja o razmerah in nalogah komunistov na področju vzgoje in izobraževanja. Vendar namen današnje razprave ni oblikovanje celovitega odnosa in stališč za delo komunistov na tem področju. To nalogo smo opravili na naši 19. seji. Danes moramo oceniti, koliko se nam je ta stališča posrečila za našo aktivnostjo uresničevati v praksi, koliko so se od takrat spremenile resnične razmere in kje kasnimo, zaostajamo za potrebnim.

CK ZKS se razprave o tej izredno občutljivi temi, ki brez dvoma sodi med osrednja in trajna vprašanja socialistične družbe, in je kot tako predmet trajne pozornosti organiziranih subjektivnih sil, še posebej ZK, loteva v bistveno drugačnih razmerah, kot so bile tiste ob 19. seji CK ZKS. Takrat smo kritično ocenili razmere in v skladu z nalogami VI. kongresa ZKS šele oblikovali konkretno idejnopolitično usmeritev našega delovanja na tem področju. Oblikovali smo si program idejnopolitičnih smotrov in naloge, s katerimi naj bi v akciji, ki prerašča okvire ZK in postaja last celotne napredne usmerjene družbe, te smotre postopoma tudi uresničevali. V izhodišču te akcije je bilo spo-

znanje, da so vprašanja izobraževanja, usposabljanja za obvladovanje sodobnih proizvodnih sredstev in za razpolaganje z rezultatom lastnega dela ter vprašanja vzgoje, vzgojnih smotrov in idejne naravnosti vzgojnoizobraževalnega procesa v bistvu prvinska vprašanja razvoja in perspektiv naše družbe, uveljavljanja samoupravnih družbenoekonomskih in političnih odnosov in zagotavljanja odločujoče, vodilne vloge delavskega razreda. Družbena previranja, protislovja, omahovanja in stranpoti ter vizija razvoja, skratka, resničnost našega socializma, se na svojski način zrcali tudi v razmerah na področju vzgoje in izobraževanja. Vsako zamujanje v revolucionarnem osmišljanju stvarnosti, neučinkovitost v doseganju zastavljenih ciljev, idejna in teoretična neustvarjalnost neposredno vplivajo na zaostajanje tudi na tem področju družbene aktivnosti in zmanjšujejo intenzivnost socialnega, kulturnega, tehnološkega in gospodarskega razvoja. Drugače rečeno, v izhodišču te aktivnosti je spoznanje, da so vprašanja vzgoje in izobraževanja v bistvu vprašanja o perspektivah našega socializma, premišljenega in aktualiziranega z njegovih teoretičnih in idejnih izhodišč.

Sredi vrste dogovorov, načrtov in akcij, ki so v tem zelo razgibanem in razredno zaostrenem političnem obdobju že bile, so in še bodo, potemtakem ni namen današnje seje pisanje

nove resolucije in sklepov. Moramo pa kritično premetriti našo lastno idejnopolitično prakso in akcijo. V luči novih spoznanj, ki so nam jih osvetlila revolucionarna previranja in še posebej tudi pismo predsednika ZKJ tovariša Tita in IB predsedstva ZKJ z radikalizacijo temeljnih družbenih in političnih dilem ter zaostritvijo odgovornosti komunistov za njihovo revolucionarno razrešitev, pa moramo osmisliti tudi idejnopolitična izhodišča naše aktivnosti na tem področju. Moramo jih dopolniti in popraviti tam, kjer mislimo, da ne ustrezajo, da niso realna ali da so celo ovira uspešni akciji komunistov in drugih naprednih družbenih sil. Moramo se, na temelju naših izkušenj, pogledov in razmišljanj dogovoriti za bolj usklajeno, bolj učinkovito in teoretično ter strokovno bolj utemeljeno in vsebinsko še bogatejšo akcijo. Tak naš dogovor bo nova spodbuda vsem tistim številnim prosvetnim in družbenim delavcem, ki se zavedajo, da predstavlja boj za socialistično družbeno usmeritev, za socialistično zavest mladih generacij enega najodločilnejših spopadov sedanje etape revolucije.

Danes se za mladino in njeno zavest bojujejo različne idejnopolitične sile in idejne struje. ZK in druge zavestne socialistične sile niso same na tem bojišču! Zato si ne moremo privoščiti oddiha, ne spodsrljati! Izkušnje so nam pokazale, da so možnosti najrazličnejšega ravnanja z mladino velike. Naši nasprotniki se mu ne odrekujejo. Z raznimi liberalističnimi in meščanskimi demagoškimi tezami jo za tako ravnanje celo pripravljajo. To početje je uspešno predvsem tudi zaradi odsotnosti ali nezadostnosti celovite idejne usmeritve mladine. Tako celovito idejno usmeritev mladim generacijam mora dati ZK kot vodilna usmerjevalna družbena sila s svojim idejnopolitičnim programom, temelječim na marksistični teoriji in revolucionarni ideologiji, s svojo praktično revolucionarno akcijo spreminjanja družbenih odnosov. In k temu velikemu

smotru, k oblikovanju celovite socialistične idejne usmeritve naših mladih pokolenj mora biti naravnani naš vzgojnoizobraževalni sistem, vsebina ter odnosi v procesu vzgoje in izobraževanja. Vsebinska in sistem vzgoje in izobraževanja morata rasti iz samoupravnih socialističnih osnov, oblikovati morata socialistično osebnost, človeka, ki se bo pripravljen in sposoben boriti za enakopravne odnose v procesu dela in delitve rezultatov dela, za zgodovinske in konkretne interese delavskega razreda.

I.

V obdobju uresničevanja sklepov in stališč 19. seje CK ZKS so bili doseženi pomembnejši premiki, od katerih je potrebno posebej poudariti naslednje ugotovitve:

1. Začel se je spreminjati odnos do vzgoje in izobraževanja. Iz klasičnega potrošnega in podrejenega področja družbenega dela prerasča to področje v zelo pomembno področje združenega dela; delavcem na tem področju je vse bolj mogoče stopati v enakopravne odnose z delavci na področjih materialne produkcije. K tem začetnim, a zelo pomembnim premikom je najbolj prispevalo tudi sprejetje ustavnih dopolnil, ki so ustvarila sistemske možnosti za ta premik in idejnopolitično razčiščevanje, ki je bilo predhodnica celotne ustavne revizije. Treba pa je poudariti, da gre pri osvoboditvi področja vzgoje in izobraževanja proračunskih spon in odnosov ter konstituiranju tega področja na samoupravnih osnovah ter zagotavljanju celovitega vpliva združenega dela na njegovo vsebino, koncept in organiziranost res šele za začetne premike. Odnosi, pa tudi miselnost, so marsikje še izrazito proračunsko administrativni. Hiteje v doslednejše bo treba s političnim mobiliziranjem prosvetnih delavcev začetni uresničevati ustavna dopolnila, preiti na resnično družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje. Morali bomo zlomiti odpore, ki so tako znotraj tega področja združenega dela kakor tudi na področju materialne

proizvodnje ter vzpostaviti izobraževalne skupnosti, tudi posebne, kot resnično samoupravno presečišče in sintezo interesov na tem področju. In še nekaj! Samoupravljanje v vzgojnoizobraževalni dejavnosti že dalj časa stagnira. Samouprava v šoli je precej formalizirana in oddvojena od vsebine osnovne dejavnosti in s tem tudi od potreb in interesov ne le prosvetnih delavcev, ampak tudi mladine. Samoupravne pravice šolske in študentske mladine so v glavnem še vedno politična parola in formalnost. Premiki, uveljavitev samoupravljanja kot prevladujočega družbenoekonomskega odnosa in uresničitev ustavnega položaja človeka v združenem delu na tem področju so nujni torej še iz nekega posebnega, pedagoškega razloga. Samoupravna idejnost šole namreč zahteva, da je šola, v celoti svojih odnosov samoupravno organizirana. Samoupravno angažiranje mladine znotraj pedagoškega procesa ustrezno njeni starosti in sposobnostim, od delovanja v razrednih skupnostih pa vse do vključevanja v samoupravne šolske organe, je najučinkovitejša oblika socialistične vzgoje.

2. Naš popustljiv in ravnodušen odnos do teze o spontanem razvoju družbe in samoreproduciranju socialističnih in samoupravnih odnosov, ki smo ga podvrgli kritični presoji tudi na zadnji seji CK ZKS, je imel na področju vzgoje in izobraževanja med drugim za posledico razraščanje miselnosti, da je mladina socialistično usmerjena že zato, ker živi v družbi, ki gradi socializem, in da so zato organizirani družbeni vzgojni vplivi odveč. ZK je posvečala temu področju vse manj pozornosti in se je z njega postopoma umikala ali so jo izrivali, kar je med drugim vplivalo tudi na čedalje manjše število kćunistov v vrstah prosvetnih delavcev in njihov vse manj pomemben in opazen vpliv. Zato je velikega pomena spoznanje — do katerega smo se dokopali že v pripravi 19. seje — o pomenu vzgoje in izobraževanja za socialistično perspektivo naše družbe, ki je ime-

lo za posledico znatno povečano in bolj usklajeno aktivnost vseh družbenopolitičnih dejavnikov. Vzgoja in izobraževanje sta prenehali biti stvar same šole in šolskih upravnih in razvijajočih se samoupravnih organov.

3. Bistveno se je povečala stopnja vsebinske usklajenosti družbenih dejavnikov na tem področju, za kar gre del zaslug nedvomno tudi akcijskemu programu, ki ga je sprejel sekretariat CK ZKS za uresničitev nalog 19. seje CK ZKS in ki je konkretno opredeljeval nosilce posameznih nalog. Program je že nastal v dogovoru z odgovornimi komunisti v teh dejavnostih in je na njegovi osnovi bilo, kljub nekaterim nesporazumom, mogoče zaostriti odgovornost za opravljanje nalog z njihovega avtonomnega delovnega področja. To je dalo dobre rezultate. Akcije so v glavnem potekale usklajeno, z istih idejnopolitičnih izhodišč. Ni bilo vzporednega dela in poskusov, da bi prelagali naloge drug na drugega. Tak način je odseval tudi v šolah, temeljnih izobraževalnih skupnostih, upravnih organih in organizacijskih enotah zavoda za šolstvo, skratka, v bazi, kjer je vse manj pripomb na račun neusklajenega dela v republikih, različnih pristopov, navodil itd.

Tej, v glavnem pozitivni oceni je vendarle potrebno dodati, da taka stopnja usklajenosti in avtonomne odgovornosti za opravljanje nalog še ni bila dosežena povsod v temeljni družbeni ravnini, v občinah in šolah, ki bi morale biti nosilec afirmativne in kritične polemne aktivnosti na tem področju. Tam je še vedno veliko pričakovanj, da bo stvari urejal nekdo od zunaj, običajno z republike, z državno ali politično represijo. Na svojevrstnem način zrcalijo to miselnost tudi poročila nekaterih komitejev občinskih konferenc ZKS o uresničevanju nalog 19. seje, ki zopet naslavlajo na CK naloge, ki jih je njim in komunistom v šolah naložila ta seja. S tem le kopicijo probleme na tem pod-

(NADALJEVANJE NA 8 STRANI)

(NADALJEVANJE S 6. STRANI)

Delavcem pripravnikom, ki niso dolžni opravljati strokovnega izpita, se ukine zmanjševanje osebnega dohodka iz 1. odstavka tega člena po dveh letih, nakar se smiselno uporabljajo določila drugega odstavka tega člena.

Delavcem od 1. do 4. skupine delovnih mest iz 8. člena tega sporazuma podpisniki lahko vrednotijo delovne izkušnje v razponu do 15 %.

16. člen

Podpisniki sporazuma izločijo iz sredstev za osebne dohodke po prvem odstavku 7. člena tega sporazuma najmanj 2 % za nagajevanje nadporečnih delovnih uspehov.

Sredstva iz prejšnjega odstavka razdelijo podpisniki sporazuma samo tistim delavcem, za katere na podlagi evidence o delu in ocene dela ugotovijo, da njihovi delovni uspehi pomembno odstopajo od normalnega izpolnjevanja delovnih nalog glede na obseg in kakovost. Način ocenjevanja delovnih uspehov in merila določajo podpisniki sporazuma v samoupravnem aktu.

17. člen

Določila od 14. do 16. člena so osnova za notranjo delitev osebnih dohodkov in se zaradi uporabe teh določil ustrezno spreminja vrednost točke v posameznih delovnih organizacijah.

18. člen

Iz sredstev sklada skupne porabe namenijo podpisniki sporazuma vsako leto za:

- stanovanjsko izgradnjo najmanj 4 % od izplačanih osebnih dohodkov oziroma toliko, kot je določeno v samoupravnih sporazumih o izločitvi sredstev za stanovanjsko izgradnjo;
- strokovno izpopolnjevanje delavcev najmanj 1 % neto osebnih dohodkov;
- druge skupne kulturne in socialne potrebe 0,3 % od izplačanih osebnih dohodkov.

Podpisniki sporazuma bodo izplačali najmanj neto 300 do največ 600 dinarjev na leto na zaposlenega za letni dopust; ta sredstva vključujejo tudi regresiranje oskrbnega dne v počitniških domovih.

Za regresiranje prehrane bodo podpisniki sporazuma zagotovili do neto 60 dinarjev na mesec na zaposlenega; ta znesek se ne sme izplačevati v gotovini posamezniku.

19. člen

Podpisniki sporazuma bodo zagotovili, da bo nadomestilo osebnega dohodka za čas nezmožnosti za delo do 30 dni znašalo najmanj 80 % (pri tem je upoštevano da se osnova določa po povprečnem osebnem dohodku preteklega leta).

20. člen

Podpisniki sporazuma bodo izplačali delavcu ob upokojitvi ali ob smrti delavca njegovi družini še najmanj enkratni in največ dvakratni znesek povprečnega osebnega dohodka v šoli.

21. člen

Osebnim prejemki, ki se obračunavajo v breme materialnih stroškov, znašajo:

- dnevnic za službeno potovanje izven kraja, če čas potovanja znaša od 8 do 12 ur — 60 din
- dnevnic za službeno potovanje izven kraja zaposlitve, če čas potovanja znaša nad 12 do 24 ur in delavec ni prenočeval izven kraja stalnega prebivališča — 80 din
- dnevnic za službeno potovanje izven kraja zaposlitve, če čas potovanja traja nad 12 do 24 ur in je delavec prenočeval izven kraja stalnega prebivališča — 80 din + cena prenočišča na podlagi računa
- v primerih, ko za prenočevanje ni mogoče predložiti računa, se kot strošek lahko prizna največ znesek do polovice dnevnice, torej največ — 40 din
- povračilo za uporabo lastnega vozila v službene namene za dejansko prevoženi kilometer, s čimer se izloča obračun pavšala — 0,90 din
- nadomestilo za ločeno življenje delavcu, ki zaradi službene potrebe stanuje v drugem kraju kot družina, v kraju službovanja pa še ni mogel dobiti družinskega stanovanja, mesečno neto — 500 din
- delno mesečno povračilo stroškov za prevoz na delo in z dela delavcem, ki se vozijo na delo v kraj službovanja — nad 20 din cene mesečne avtobusne vozovnice.

22. člen

Podpisniki sporazuma se sporazumejo, da ne bodo izplačevali osebnih dohodkov na račun materialnih stroškov oziroma skladov skupne porabe, ki niso v tem sporazumu izrecno predvideni.

23. člen

Podpisniki sporazuma si bodo prizadevali, da bi čimprej dosegli dohodek, ki bi omogočil ovrednotenje dela na ravni osnov in meril samoupravnega sporazuma. Do tedaj pa bodo podpisniki sporazuma izplačevali sorazmerno manjše osebne dohodke, kar pomeni, da se vsem kategorijam za enak odstotek zniža vrednost delovnega mesta, vendar tako, da se delavcem iz 8. člena tega sporazuma sedanji osebni dohodek ne bo zmanjšal, razen tistim, ki že presegajo vrednosti izražene v sporazumu.

24. člen

Podpisniki sporazuma soglašajo, da skupna komisija, ki so jo podpisniki imenovali za pripravo tega sporazuma, nadaljuje delo kot stalni organ podpisnikov sporazuma s temi nalogami:

- spremlja izvajanje tega sporazuma;

— daje tolmačenje in razlago določil tega sporazuma zaradi enotne uporabe;

— zastopa podpisnike sporazuma v stikih s podpisniki splošnega družbenega dogovora in verifikacijskimi organi;

— sprejema predloge podpisnikov sporazuma za spremembe in dopolnitev tega sporazuma;

— pripravlja osnutke sprememb in dopolnitev tega sporazuma ter jih predlaga v obravnavo podpisnikom na njihov predlog ali na lastno pobudo;

— opravlja druge naloge, za katere je pooblaščen po zakonu, splošnem družbenem dogovoru in tem samoupravnem sporazumu.

Vsako ravnanje podpisnika, ki je v nasprotju z določbami samoupravnega sporazuma, je kršitev samoupravnega sporazuma.

Sankcije za kršitve samoupravnega sporazuma so:

- opomin
- javni opomin
- izključitev iz samoupravnega sporazuma z neposredno uporabo drugega dela splošnega dogovora in objava sklepa v dnevnem časopisu.

Ukrep se izreče organizaciji združenega dela, navede pa se tudi odgovorna oseba. O vsaki izrečeni kazni in sploh v začetku postopka je potrebno obvezno obvestiti najvišji organ upravljanja prizadete organizacije združenega dela in vse podpisnice samoupravnega sporazuma.

Spremembe v sestavi komisije lahko predlagajo podpisniki sporazuma, predlog je sprejet, ko jih sprejme večina podpisnikov. Sedež skupne komisije je v Ljubljani, Aškerčeva 9, p. p. 256.

25. člen

Vsak podpisnik tega sporazuma lahko s pismenim in obrazloženim sklepom svojega najvišjega samoupravnega organa odpove sporazumu. Odpoved sporazuma začne veljati s 1. januarjem naslednjega leta. Odpoved oziroma izstop iz sporazuma mora podpisnik sporočiti skupni komisiji in republiški verifikacijski komisiji.

26. člen

K temu sporazumu lahko naknadno pristopi kadarkoli organizacija združenega dela iz področja osnovnega šolstva s pogojem, če se v celoti podredi njegovim določbam.

27. člen

Za spremembe in dopolnitve tega samoupravnega sporazuma velja enak postopek kot za sprejem.

28. člen

Ta samoupravni sporazum velja od dneva, ko so izpolnjeni pogoji po 5., 7. in 13. členu zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje dohodka in osebnih dohodkov.

Ljubljana, 8. decembra 1972

ŠOLA JE ZRCALO IN OBRAZ DRUŽBE

(NADALJEVANJE S 7. STRANI)

ročju, namesto da bi jih pomagali uresničevati!

V naporih za spreminjanje razmer in stanja na tem področju predstavlja resno pomanjkljivost premalo izrazita vloga naše marksistične pedagoške znanosti. Diferenciacija, ki se je v vrstah pedagogov izrazila pri čela z blejskim posvetom, se bo morala nadaljevati intenzivneje. Razmejiti in preseči bo morala precejšen oportunizem in znanstveni akademizem oziroma nekakšen nevtalizem pri tistem delu naših pedagogov, ki pedagoških doganj niso pripravili povezovati z našimi samoupravnimi socialističnimi odnosi, ki odklanjajo marksistično znanost, sodelovanje in pomoč pri iskanju praktičnih rešitev pri izdelavi novih učnih načrtov in družbenih izhodišč vsebinske reforme celotnega novega vzgojnoizobraževalnega sistema. Večje angažiranje pri reševanju praktičnih vprašanj in diferenciacija sta pogoj za nenadomestljivo vlogo marksistične pedagoške znanosti, pri napredku tega področja na družbenih in idejnih osnovah, ki jih je oblikovala ZK.

4. Izboljšali smo materialni položaj šolstva, povečali vlaganja v materialno osnovo vzgoje in izobraževanja na podlagi jasnejših programskih usmeritev. Delno smo izboljšali tudi materialni položaj prosvetnih delavcev in pričeli odklanjati nekatere najbolj izrazite negativne učinke socialne diferenciacije na tem področju. Še naprej pa se bomo pri zavzemanju za večja materialna vlaganja srečevali z relativno omejenostjo finančno-materialnih sredstev, ki jih tudi veliko število izredno uspešnih referendamskih odločitev za samoprispevek ne bo moglo povsem odpraviti. In še naprej bomo imeli opravka tudi z nesprejemljivimi predlogi in pojmovanji, ki bi to celotno področje želela postaviti nazaj pod okrilje republiškega proračuna.

5. Po 21. seji predsedstva ZKJ, in zlasti še po pismu, se je začela pozitivno spreminjati moralnopolitična klima v družbi in zato njena večja ubranost z vzgojnimi prizadevanji šole. Ne bi bili marksisti, če bi problem socialistične vzgoje poskušali obravnavati ločeno od celote socialnih, političnih in idejnih razmer v družbi. Zastoji, nedoslednosti in protislovja v razvoju družbe negativno vplivajo na učinkovitost in intenzivnost vzgojnih prizadevanj, na sistem vrednot, motiviranost in usmeritev mladine. Zato sedanje prebujanje družbe, predvsem subjektivnih dejavnikov, povečana občutljivost za nesocialistične in neetične pojave in anomalije v razvoju, vlija večji optimizem delavcem na področju organizirane družbene vzgoje in hkrati omogoča hitrejši proces resnične diferenciacije tudi znotraj tega področja na že oblikovanih idejnih marksističnih osnovah.

Še naprej pa predstavlja veliko oviro vsej tej aktivnosti neskladje nekaterih izvenšolskih dejavnikov, ki pomembno vplivajo na razvoj in oblikovanje mlade osebnosti s temeljnimi družbenimi hotenji na tem področju. Tako v času, ko vlagamo v družbi precejšnje napore v to, kako usmeriti vzgojo v uresničevanje osrednjih ciljev in vrednot socialistične humanizma, dovoljujemo povsem nenadzorovano razraščanje šunda, kiča, pornografije in idolatrije, ki prinaša s seboj slab okus, malomeščansko miselnost, nehumanistične vrednote in posurovelost. Tako ravnanje dela založb, kinematografije, tiska in televizije ustvarja možnosti najbolj neposredne ideološke diverzije ne glede na to, ali se tega zavedajo. Kljub nenehnim opozorilom izrazito jasni stališče o tem, kako odpraviti te pojave iz našega življenja, so ukrepi, tudi admini-

strativni, nezadostni in poleg vsega za različna področja Jugoslavije različni. Blizajoča se 3. konferenca ZKJ bo morala oblikovati jasna stališča o teh vprašanjih, stališča, ki jih bomo morali uresničiti.

6. Priprava tez oziroma idejnopolitičnih izhodišč za reformo višjega in visokega šolstva je pokazala, da gre za zapleteno in težko delo. Toda šele z opredelitvijo stališč do teh vprašanj bo CK zaokrožil celovitost svojega odnosa in nalog na področju vzgoje in izobraževanja. Osnutek tez je pripravljen in kaže, da prihaja tudi v razumevanju vloge in družbene funkcije univerze do pomembnejših sprememb in diferenciacije. To je pokazala tudi naša septembrska razprava o aktivnosti ZK na univerzi. Gre predvsem za osamitev in konfrontacijo z nosilci teze o odtujenosti univerze v družbi, o njeni posebni vodilni in avantgardni družbeni vlogi, ki izhaja iz funkcije znanstvene elite, osredotočene na univerzi, iz monopolnega znanja, s katerim ta elita razpolaga in iz položaja študenta, ki si edini upa v „destrukcijo družbe“, ker nima kaj izgubiti. Dosledno vključevanje univerze v družbeno in proizvodno prakso pa bo uspelo le z večjim angažiranjem vseh naprednih družbenih struktur, predvsem organizacij združenega dela, izobraževalne skupnosti, prihodnje samoupravne delegatske republiške skupščine in Socialistične zveze.

Te ugotovitve smo posebej poudarili zato, ker mislimo, da so v znatni meri vplivale oziroma vplivajo na nekatera vsebinska vprašanja, ki niso povsem dorečena in nosijo s seboj nesporazume. Do teh vprašanj je bila naša akcija po 19. seji CK ZKS premo uspešna in odločna.

II.

SedANJI trenutek razvoja družbe z radikalizacijo temeljnih dilem in protislovij, z usodnostjo odločitev, ki so bile letošnjo jesen sprejete kot vodilo razredne usmeritve akcije naprednih družbenih sil zahteva, da tudi na tem področju odločene nadaljujemo s konkretnimi akcijami in zaostriamo odgovornost najprej komunistov, nato pa tudi vseh delavcev in institucij, ki so bodisi po moči zakon, bodisi po družbenopolitični in strokovni naravi svojega dela dolžni uresničevati družbeni interes na področju vzgoje in izobraževanja. Pripravljeni smo sedaj izpostaviti jasno fronto, in kakšne rezultate bomo dosegali v praktični izgradnji samoupravnega socializma na izhodiščih, ki smo jih nedavno tega znova izostrili in aktualizirali.

V tej akciji moramo biti povsem jasni do nasprotnikov, do nosilcev drugačnih političnih koncepcij, ki jih moramo zločiti, do nosilcev pozitivističnega koncepta idejno in družbeno nevtralne šole, ki imajo iz različnih razlogov oporo predvsem v tehnobirokratskih strukturah in klerikalnem delu cerkve na Slovenskem. Jasni pa moramo biti tudi do tistih, ki jim naša akcija ni povsem razumljiva, pa po svoji osnovni idejnopolitični usmeritvi in interesih v tej akciji morajo biti naši zavezniki.

Naj zato ponovno poudarimo: naša šola je socialistično angažirana šola! Njen smoter je vzgoja značajnega, vsestransko razvitega človeka, ki bo sposoben in pripravljen samostojno, iz socialističnih osnov odločati o razmerah svojega življenja in dela, ki bo pripravljen za ustvarjalno kritično spreminjanje družbenih razmer in za uveljavljanje ter razvoj samoupravnih humanih socialističnih odnosov. Naša šola črpa iz zakladnice obče človeške kulture in civilizacije, doraščajočim generacijam pa posreduje tudi socialne izkušnje človeštva in revolucionarne izkušnje ter prakso delavskega razreda. Pripravlja jih za njihovo človeško

poslanstvo v odnosu do narave in njenega obvladovanja, pa tudi za urejanje in obvladovanje določenih zgodovinsko pogojenih razmerij človeka do človeka.

Socialistična idejnost šole je uresničevanje marksističnega, znanstvenega pogleda na družbo in svet. Marksizem je znanost in kritična teorija. Je revolucionarna ideologija delavskega razreda in revolucionarna praksa. Kot tak je obrnjen v to stranost, v stvarnost. S prodiranjem v zakonitosti razvoja narave in družbe, ki ga omogoča razvoj znanosti, tehnike in človekovih ustvarjalnih sil, veča vednost in oblast človeka nad temi zakonitostmi in s tem nenehno širi meje realno spoznanega in obvladovanega. Marksistični znanstveni pogled na svet se zato pri mladih generacijah ne more oblikovati, če jim ga poskušamo prenašati kot doktrino, kot priročnik večnih resnic, brez zveze z življenjem, če se k marksizmu kot znanstvenemu izhodišču vsebine naše šole ne pristopa kot k filozofiji prakse, kot revolucionarni ideologiji in znanstveni metodi, ki proučuje vse, kar nas obdaja in kar je odločilnega pomena za naš nadaljnji družbeni razvoj in je hkrati tudi spodbuda za spreminjanje sveta in odnosov v njem.

Marksistični znanstveni pogled, marksistično izobraževanje in uresničevanje socialistične idejnosti v vsebini vzgoje in izobraževanja ni in ne more biti samo naloga šole oziroma celo posameznih predmetov. Marksistično izobraževanje in socialistična vzgoja sta znatno oteženi, če v družbenopolitični praksi in vsakdanjem življenju niso vsestransko in sistematično afirmirane marksistične ideje in vrednote. Kolikor večji je razkorak med samoupravno socialistično prakso in samoupravno revolucionarno ideologijo, toliko bolj postaja sama praksa ovira za uresničevanje marksistične vsebine vzgojnoizobraževalnega dela. Koliko postaja naša šola resnično socialistično angažirana in marksistično koncipirana, koliko pomaga mladim ljudem, da osvoje metodološki in vrednotni instrumentarij za samostojen kritičen premislek stvarnosti in spopad z drugimi ideologijami in političnimi koncepcijami, je največ odvisno od tega, kako bo potekala idejna konfrontacija in politično razmejevanje z vsemi protisocialističnimi silami, do katerih smo sedaj izpostavili jasno fronto, in kakšne rezultate bomo dosegali v praktični izgradnji samoupravnega socializma na izhodiščih, ki smo jih nedavno tega znova izostrili in aktualizirali.

Neangažirana in nevtralna šola za nas ni sprejemljiva, kakor ni bila sprejemljiva za nobeno družbo doslej. Toda nam pri tem ne gre za razredni monopol nad šolo, temveč za to, da šola s svojo celovito izobraževalno in vzgojno dejavnostjo prispeva k osvoboditvi človeka, ga usposablja za zavestnega upravljalca s pogoji in rezultati njegovega dela. Težnje po izrivanju marksizma iz šole, ki jih prikriva pozitivizem, empirična ugotavljanje dejstev in pojavov brez medsebojnih zvez in razvojnih teženj, ki niso razložene in pojasnjene niti na podlagi izkušenj niti na podlagi vednosti o zvezah med pojavi, so v nasprotju z našim razrednim interesom. Naše nasprotovanje nevtralni šoli pa ne pomeni, da nasprotujemo ali celo prepovedujemo razpravo in znanstveno informacijo o različnih pogledih in pojmovanjih pojavov, ideologij in vrednotnih sistemov. Toda pri tem zahtevamo kritičen, marksističen odnos do njih. Šola kot angažirana vzgojna in izobraževalna ustanova ne more prepustiti mladi osebnosti, da bi sama ali celo kdo drug v njenem imenu izbirala med „objektivnimi“ informacijami in absorbirala različne

vzgojne vplive. Nesprejemljiva za nas je teza, po kateri bi šola, ki ji je eden najvišjih smotrov vzgojni in idejni pluralizem, najbolj uspešno oblikovala kritične in socialistično usmerjene ljudi. Dovolj dokazov za to imamo nazadnje tudi v naši vzgojnoizobraževalni praksi, da ne zahajamo v preteklost.

Naša šola temelji na marksističnem znanstvenem pogledu na svet. Kot je ateistična znanost, je ateistična tudi šola. Le-ta ne rešuje metafizičnih vprašanj, kot so vprašanja o obstoju ali neobstoju boga. Mora pa šola navajati človeka, da išče odgovore na vprašanja o sebi, družbi in svetu iz znanstvenih izhodišč, z znanstvenim mišljenjem in dokazljivimi dejstvi. Tistim, ki bi nam radi podtaknili, da se zavzemamo za antiteistično šolo, ki bo sredstvo boja proti veri, moramo odgovoriti, da politični program jugoslovanskih in slovenskih komunistov ni nikoli vključeval političnega boja zoper religijo kot zasebno zadevo in sestavni del človekove svobode vesti. Kot družbeni pojav je tudi religija predmet obravnave v šoli, ki mora, zvesta znanstveni resnici, informirati tudi o dejstvu, da se je vpliv religije in cerkve znatno zmanjšal na področjih, ki jih je človek obvladal s svojim znanjem, kjer je s svojo zavestjo in aktivnostjo začel obvladovati tudi družbene odnose. Šola, za katero se zavzemamo komunisti, je kvalitetna socialistična in samoupravna šola, ki je v skupnem interesu vernih in neverujočih ljudi. Marksistične idejnosti šole ne zožujemo le na njen odnos do religije. Za versko vzgojo otrok vernih staršev pa imajo cerkve verouk, ki naj bo povsem svoboden in neoviran. Zanj se lahko svobodno odloča vsak posameznik. Ta stališča so poznana, niso pa dovolj uveljavljena skozi praktično aktivnost socialistične zveze. Zato prihaja prav tu pogosto do nesporazumov, pa tudi do zavestnega manipuliranja klerikalnih in reakcionarnih sil nasploh s stališči ZK in mobiliziranja ljudi zoper koncept socialistično angažirane šole in zoper njene socialistične družbene smotre.

III.

V praktičnih aktivnostih po 19. seji CK ZKS in v razmišljanjih o tem, koliko je celoten vzgojnoizobraževalni sistem s svojo vsebinsko naravnostjo in organizacijsko strukturo vpet v revolucionarno družbeno gibanje, smo premalo izpostavili vprašanje, koliko je ta naš sistem razredno zasnovan in razredno usmerjen. Razvoj na vsakem področju človekovega dela in znanja je nedvomno v interesu delavskega razreda kot vodilne sile nadaljnjega razvoja človeške družbe. Povezovanje delavskega razreda z znanjem in kulturo prek izobraževanja postaja nenadomestljiv dejavnik in gibalna sila nenehnega revolucioniranja proizvodnih in političnih družbenih sil. Zato je v interesu socialistične družbe, in še posebej ZK, da ima delavski razred čim več znanja, da je vzgojnoizobraževalni sistem v celoti tak, da omogoča izobraževanje delovnih ljudi.

Demokratičnost in razrednost naše šole se meri po tem, komu je le-ta predvsem dostopna. Odgovor na to vprašanje nam daje celovit vpogled na razmere na vseh stopnjah izobraževanja. Za sedaj so povsod resne ovire za uresničitev tega cilja. Že pred 3. sejo konference ZK o socialnem razlikovanju smo poudarjali, da je eden najpomembnejših vzrokov socialnih razlik v neenakih možnostih, ki jih imajo delavski in kmečki otroci na samem startu v življenje, ob vstopu v šolo. Uspeh otrok v osnovni šoli je tesno povezan z materialno in kulturno ravni družine, z razvitostjo okolja, v katerem živi, in predvsem z vzgojo, ki jo je otrok deležen v predšolskem

obdobju. Predšolska vzgoja je pri nas, kljub doseženim uspehom z malo šolo, slabo razvita. V predšolske vzgojnovarstvene ustanove imamo zajetih še vedno manj kot 12 % otrok in ostajamo na enem zadnjih mest v Evropi. Poleg tega je v teh ustanovah manj delavskih in kmečkih kot uslužbenskih otrok. Ob tem ne moremo mimo tega, da so v naporih za samoupravno in solidarnostno reševanje tega vprašanja s samoprispevki pokazali delavci veliko večjo pripravljenost in razumevanje kot uradništvo in materialno dobro situirane sredine. To je dokaz, da tu do nedavnega nismo imeli jasne politike, ki bi vodila račun o razrednem interesu in hitreje ter v večjem številu vključevala otroke, ki živijo v materialno in kulturno slabše razvitih družinah. Odveč je najbrž poudarjati, da predšolska vzgoja ni pomembna le za izenačevanje starih pogojev otrok ob vstopu v šolo, ampak je velikega pomena tudi z vidika socializacije otrok in njihove socialistične vzgoje.

Pomanjkljivosti ima tudi naša, sicer obvezna in enotna osnovna šola. Iz različnih vzrokov jo konča uspešno le okrog 70 % generacije, čeprav so tu v zadnjih letih doseženi bistveni premiki in je osip znatno zmanjšal. Dejstvo je, da so v šoli bolj neuspešni otroci delavskih in kmečkih družin, ki doma od staršev ne morejo pričakovati potrebne dodatne pomoči. Kakovostne razlike med izobrazbo, ki jo dajejo mestne in podeželske šole, so znatne in se povečujejo. Od tod pritiski tudi na samo koncepcijo enotne osnovne šole in znižanje njene kakovosti. Predlagani ukrepi za postopno odpravo ponavljanja v osnovni šoli so le prvi korak. Mora jim slediti vsaj še opredelitev minimalnih učnih norm, prilagojenih učni zmogljivosti otrok. Toda temeljite premike bo mogoče dosegati šele po uveljavitvi cele vrste materialnih, organizacijskih, kadrovskih in drugih ukrepov, predvsem tudi uresničitev koncepta celodnevne bivanja otrok v šoli, ki ni uresničen tudi marsikje tam, kjer so za to že možnosti. Tu mora akcija steči hitreje in dosledneje. Izločanje skoraj 30 % generacije iz nadaljnega šolanja pomeni ne le neekonomično razsipanje ustvarjalnih človeških potencialov in v nenehnih socialnopolitičnih napetosti, temveč tudi izločanje teh ljudi iz vrst borcev za samoupravne socialistične odnose in njihovo potiskanje na družbeno obrobje.

Vprašanja socialne strukture šolske mladine se posebej zaostrejuje v srednji šoli, ki je še vedno močno meščansko koncipirana s favoriziranjem gimnazije, kot šole za formiranje pretežno intelektualne elite in za postavljanjem vseh oblik strokovnega in poklicnega šolstva, ki izobražuje delavski podmladek in v katere se v glavnem vpisujejo delavski in kmečki otroci. Tak dualizem, ki izrazito ločuje šolanje za intelektualne in delavske poklice, ter negativna socialna selekcija ne krepita vloge delavskega razreda, ki je zgodovinsko poklican razvijati proizvodjalne sile in revolucionirati družbene odnose in ki s svojim delom pretežno ustvarja pogoje za razvoj izobraževanja, znanosti, kulture in drugih družbenih dejavnosti.

Stališče, da je vsebinsko drugostopenjskega izobraževanja potrebno oblikovati tako, da bo na vseh srednjih šolah v prvih dveh letih približno enaka, pretežno splošno izobraževalna in politično usmerjena, kar naj bi omogočilo ne le višjo raven znanja, ampak z vertikalno in horizontalno mobilnostjo, z možnostjo izbire in prehodov tudi odložitve dokončne poklicne odločitve do 17. leta, ni uresničeno. Gotovo je, da skrivajo odpori proti temu predlogu tudi meščansko razredni interes varovati privilegij šolanja

intelektualne elite, pa tudi nerazumevanje, da zahteva sedanja raven znanosti in tehnike za uspešno vključevanje v delovni proces, za realizacijo pravice do dela, vse bolj znanje vsaj srednje šole z ustreznimi družbenimi strokovnimi znanji. Človeku, ki bo končal tako šolo, bi moralo biti omogočeno, da nadaljuje šolanje na univerzi, ki sedaj ravno tako klasično koncipirana, favorizira in skoraj praviloma omejuje študij le na mehururane gimnazij in nekaterih tehniških šol. Od tod množični pritisk na to vrsto srednjih šol, ki poglablja jezo med delavsko intelektualno mladino, angažirano v velika družbena sredstva za relativno premožnejšo srednjo šolsko mladino in reprodukcijo pritiska za vpis na fakultete in miselnostjo, da je družba dolžna na vsakomur brez razlik, glede na sposobnost in pripravljenost, zagotoviti šolanje do najvišje stopnje.

Poseben problem ob tem predstavlja favoriziranje rednega šolskega sistema in zoževanje možnosti za izobraževanje delu in permanentno izobraževanje. Ni potrebno posebej poudarjati, da to zopet najbolj prizadeva delavce, njihov interes, da si pridobijo osnovnošolsko pa tudi srednje in visokošolsko izobrazbo. Zanje ni razumevanja v delovnih organizacijah pogosto pa tudi ne formalnih možnosti na šolah in fakultetah, ki zahtevajo vključitev v redni formalni šolski sistem določenimi trdnimi roki in merili. Daleč smo od cilja, da bi bili v širokem, demokratičnem in prožnem izobraževalnem sistemu redni sistem šolanja samena od možnih oblik, funkcionalno povezan v to celoto. Iz hodišča za tak izobraževalni sistem postavlja že zvezna resolucija o vzgoji in izobraževanju, postavila jih je tudi 19. seja CK ZKS. Uspoštevanje jih bo treba pri izdelavi resolucije o vzgoji in izobraževanju slovenske skupnosti in še bolj pri reformiranju celotnega vzgojnoizobraževalnega sistema, ki se ga bomo v teh družbenih izhodiščih lotili. Pri tem nas mora voditi jasna zavest, da neizobražen delavec ne more povsem odločati o pogojih in rezultatih svojega dela, ne more biti nosilec upravljanja z družbeno reprodukcijo, ne more biti dovolj zavesten nosilec socialistične revolucije. Upravičeno pričakujemo, da bo sedanja politična aktivnost ZK in vseh progresivnih družbenih sil uspešno zlomila odpore in razumevanja tudi na tem področju. Odgovornost za izobraževanje delavcev ne more biti samo stvar šole in delavske univerze. V prvi vrsti so za odgovorne TOZD same, sindikalne organizacije in gospodarske zbornice.

IV.

O kadrovskih vprašanjih politiki ter odnosu ZK do usmerjanja družbene kadrovske politike je CK razpravljala na 28. seji. Kadrovske razmere na področju vzgoje in izobraževanja pa so vendarle take, da zahtevajo, da o njih spregovorimo tudi danes, ker so tesno povezane z možnostmi uresničevanja družbenih smotrov in nalog, ki si jih na tem področju zastavlja ZK. Najprej moramo ugotoviti, da v našem razrednem sistemu zbujajo skrb to, kar primanjkuje strokovno usposobljenih delavcev. Tako je po podatkih republiškega sekretariata za prosveto in kulturo v šolskem letu 1971/72 pomanjalo v osnovnih šolah 19 učiteljev brez ustrezne strokovne izobrazbe, na stopnji predmetnega pouka celotno 35,5 %. Na srednjih šolah učuje 19,9 % učiteljev brez ustrezne strokovne izobrazbe na poklicnih šolah celo 42,4 %, medtem ko je ta podatek najnižji za gimnazije, kjer znaša 8,6 %. Čeprav so tu v zadnjih letih narejeni znatni premiki in je izboljšana kvalifikacija

ŠOLA JE ZRCALO IN OBRAZ DRUŽBE

struktura ter učitelji čutijo, da v naporih za dokvalifikacijo, ki jo terja zakon iz leta 1967, niso prepuščeni sami sebi (na obe pedagoški akademiji je vpisanih nad 4000 učiteljev), pa podatki o starostni strukturi učiteljev predvsem razrednega pouka in številu diplomantov na oddelku za razredni pouk povedo, da ni obetov za bistveno izboljšanje tega deficita, še posebej, ker se z uveljavljanjem celodnevne bivanja v šolah odpirajo številna nova delovna mesta. Posebno zaskrbljujoče je dejstvo, da s kadrovskim primanjkljajem najbolj prizadeta manj razvita območja in oddelki v krajih.

Starostna struktura učiteljev brez ustrezne strokovne izobrazbe kaže, da je med njimi največ mladih, s komaj nekaj leti delovne dobe (do pet let, kar 45 %). To zgovorno pravi, da sedanje stanje v naših šolah ni dediščina preteklosti, ampak predvsem zrcalo razmer in našega odnosa do tega področja in skrbi za učiteljski naraščaj v zadnjih desetih letih.

Gotovo je, da tudi sistem kadrovskega šolstva za prosvetni poklic, predvsem koncept pedagoške gimnazije, ni najustrenejši. Dejstvo je, da smo ukinili učiteljska, kot glavne kadrovske šole prej, kot smo imeli zanje izoblikovan novim razmeram in potrebam prirejen sistem šolanja prosvetnih delavcev. To vprašanje zahteva temeljit premislek in oblikovanje ustrezne rešitve, ki bo uspešno povezala vse dejavnike, ki sodelujejo v procesu oblikovanja prosvetnega delavca – osnovno in srednjo šolo, pedagoške akademije oziroma njihove oddelke ter fakultete, ki kaže sedaj zelo formalističen odnos do študija diplomantov pedagoških akademij.

Na 19. seji smo sprejeli stališče, da so za usmerjanje mladih, nadarjenih in sposobnih ljudi v prosvetni poklic v prvi vrsti odgovorni prosvetni delavci – komunisti. Tam kjer so se komunisti odgovorno odzvali temu stališču, so dosegli začetni uspehi. Tako se je npr. letos na pedagoško gimnazijo v Mariboru vpisalo 180 učencev (več kot 30 jih je bilo odklonjenih), vsi razen nekaj izjem z odličnim in prav dobrim uspehom, ki so jih priporočali njihovi učitelji in za katere so izobrazbenne skupnosti zagotavljale stipendije. Prvi rezultati bodo vidni šele čez nekaj časa, seveda ob pogoju, da se bodo tako resno in odgovorno lotili usmerjanja v prosvetni poklic tudi drugod in tudi zunaj ZK.

Dolgoletna zanemarjenost in neustrezen odnos do tega področja, pa tudi premajhna pozornost ZK do razmer na področju vzgoje in izobraževanja, je imela za posledico tudi stihijno kadrovsko politiko in zanemarjanje moralno-političnih meril ter družbene in idejne naravnosti ljudi, ki so prihajali v ta poklic. Gotovo je, da nalog, ki jih ima socialistično angažirana šola ter njenih družbenih smotrov ne more zadovoljivo opravljati učitelj, ki ni zakoreninjen v naši družbeni stvarnosti, ki ciljev naše socialistične in samoupravne družbe ne jemlje in ne pojmuje tudi kot svoje lastne, osebne cilje. Zato je razumljiva naša zahteva, da ne more učiti in vzgajati mladine učitelj, ki ne more ali ni pripravljen uresničevati družbenih smotrov naše šole. Prepričani smo, da je takih učiteljev pri nas malo, čeprav so nam konflikti v Šentvidu, Trbovljah in drugod pokazali, da so in da so jih določene sile celo zavestno usmerile na šole. Toda, če želimo, da bodo učitelji kos nalogam in zahtevam, ki jim jih zastavlja družba, če želimo, da bodo usposobljeni za organiziranje in izpeljavo pouka, ki bo prežet z marksizmom in prepričljiv za mladino, potem bo potrebno veliko več naporov za njihovo idejnopolično usposabljanje, za podporo delu, ki štata ga na tem področju začela zavod za šolstvo in iz-

obraževalna skupnost. In veliko več bo potrebno tudi neposrednega političnega dela z učitelji, če želimo, da bodo dojemali in sodelovali v akcijah organiziranih družbenih sil. Kritični očitki stanja na tem področju niso naslovljeni v prvi vrsti na učitelje same, predvsem ne le na osnovnošolske, ker veljajo te zamere še bolj srednješolskim in predvsem univerzitetnim učiteljem, ampak so namenjeni v prvi vrsti kritičnemu preverjanju naše lastne prakse, našega dela in odnosa do tega področja družbenega dela.

Veliko je nerazumevanj in podtikanj tudi glede našega odnosa do religioznih učiteljev. Naše izhodišče je znano že iz časov OF. To je pravna in politična enakost vernih in neverujočih delovnih ljudi v naši družbi v procesu graditve socialistične družbe. Politično enakopravnost razumemo kot enak položaj delovnih ljudi v uresničevanju njihovih ustavnih in samoupravnih pravic ter v odprtosti in demokratičnosti socialistični zvezi. Politična enakopravnost pomeni skupen boj za razvoj samoupravnih socialističnih odnosov pod vodstvom delavskega razreda in njegove avantgarde – ZK proti verskemu, nacionalnemu in drugemu razlikovanju ter politični organiziranosti na tej osnovi. Pravna enakost pomeni tudi pravico do svobodne izbire poklica. Vsak poklic pa ima določene zahteve, ki jim mora tisti, ki se zanj odloča, ustrezati. Vztrajamo na stališču, da je prosvetni delavec dolžan opravljati svoje delo v skladu s sprejetimi družbenimi načeli, ki so opredeljena v učnih načrtih, v skupščinah in drugih uradnih dokumentih. To je njegova politična, službena obveza in dolžnost. Če koga pri uresničevanju teh zahtev moti osebno prepričanje, je to za nas predvsem vprašanje njegove vesti in poštenja, če sicer opravlja svoje delo kakovostno, v skladu z učnim načrtom in sprejetimi načeli. Pri tem moramo poudariti, da se zavedamo občutljivega pomena učiteljeve osebnosti in zglede ter vpliva na otroka, ki ga vzgaja in uči. Dvojna morala gotovo pušča neizbrisne sledove tako na otroku kot tudi na učitelju in njegovem delu samem. Zato se zavzemamo za odgovorno usmerjanje v zahtevni prosvetni poklic. Tako, da bodo v naše šole prišli ljudje, ki s prepričanjem sprejemajo marksistično znanstveno misel, uveljavljajo socialistične vzgojne smotre in so zavzeti borci za uresničevanje samoupravnih, socialističnih odnosov.

CIRIL ZLOBEC, član CK ZKS:

Večkrat je v teh dokumentih, tako v današnjem referatu kot v obeh poročilih, izražena misel, da je uspešno razreševanje te problematike najtežje povezano tudi siceršnjim spreminjanjem družbe. Spreminjati družbo pa pomeni spreminjati človeka. Vsi vemo, kako težko je to. Če pravim, da je to težko, hočem s tem poudariti, da je tudi potem, ko je že vse povedano, še mogoče kaj dodati – ker je vprašanje vzgoje prav tako družbeno kot intimno individualno. Morda bo moj interes v tej kratki repliki veljal bolj drugi kot prvi polovici te nedeljive celote, ker sem ob branju in poslušanju omenjenih dokumentov ugotovil, da bi ob prvi težki še kaj povedal. Naj mi bo dovoljeno za začetek citirati nekaj ugotovitev iz dokumentov in iz neke Cankarjeve avtobiografske črtice. „Za celovito idejno orientacijo mladim generacijam mora biti Zveza komunistov kot vodilna usmerjalna družbena sila“ – smo slišali v referatu – „s svojim idejnopoličnim programom, temelječim na marksistični teoriji in revolucionarni ideologiji, svojo praktično revolucionarno

akcijo spreminjanja družbenih odnosov.“ Ob ta citat postavljam podatek, da je med prosvetnimi delavci komaj 17,9 % članov Zveze komunistov, da je celo v tem odstotku stanje med mlajšimi še slabše, in še citat: „Šola kot družbeno angažirana institucija je dolžna načrtno pripravljati mlado generacijo za ustvarjalno delo v družbi.“ In ob ta citat Cankarjevo spoznanje iz drugega časa in seveda drugačnih razmer, pa vendar: ko je hotel iz svojega obraza napraviti tako imenovano maturo, je znal in vedel toliko, kolikor se je bil naučil vsak na skrivaj poleg šole in zoper šolo. Za dolgo mu je šola ubila vsako zanimanje za znanost. Bila mu je tuja, kajti dišala je po šoli. Za take in tako paradoksalne povezane citate sem se odločil zato, ker menim, da paradoks in prisposodba laže in ekonomičneje izrazita neko misel kot še tako prizadevna razlagalna razprava. Neljuba je resnica, da tudi v povojnem obdobju med generacijami, ki so šle skozi naše šole, nismo uspeli spremeniti šole v duhu in naravnosti, ki si jo zdaj ponovno zastavljamo. Toda: ali smemo ob tej ugotovitvi izpeljati misel, da je marksizem danes manj navzoč v naši družbi in tudi v naši zavesti, kot je bil na primer takoj po vojni ali še prej med revolucijo. Mislim, da je danes marksizem vendarle močnejša komponenta naše zavesti kot kdajkoli doslej. Če to ne bi bilo res, bi si danes ne upali postaviti zahteve po tako angažirani šoli, po tako naravnani vzgoji s prepričanim, da se nam bo to tudi posrečilo. Vsi namreč vemo, da je marksizem kot svetovni nazor v intimno človeškem smislu lasten le določenemu delu ljudi v naši družbi. Če torej postavimo marksizem kot celovito usmeritev mlade generacije, pomeni, da mora biti v marksistični misli in v njenem emocionalnem humusu tudi mnogo tega, kar je, ne samo kot danost neke družbe, temveč kot svobodno izbrana možnost tudi za nemarksiste, ki vidijo v njej povsem konkretne družbene prvine. Na primer: zagotovilo za večjo socialno pravičnost, za enakost, večje zagotovilo za trdnost in polnejšo osebnost in narodovo svobodo, za državno suverenost, za enakopravnost, za enakovrednost, za perspektivnejši jutri in nenazadnje za moralno in etično popolnejše družbene in medsebojne človeške odnose. In če naj mi bo dovoljeno biti nekoliko polemičen do svojega razmišljanja, moram reči, da marsikdaj v preteklosti nismo znali izbrati vseh teh prvih marksizma, pa tudi ne opozoriti na tiste njegove prvine, ki smo jih pa vendarle uresničili. Če naj bom konkreten: ali dobiva na primer naša mlada generacija z vednostjo o poteku in obsegu naše narodnoosvobodilne vojne tudi globlje, rekel bi, tudi etično spoznanje o revolucionarnih prvinah NOB, zaradi katerih nismo bili opeharjeni v številnih kritičnih trenutkih povojnega obdobja z rezultati samega osvobodilnega boja kot mnogi narodi v Evropi in po svetu takrat in pozneje.

Ko govorim o tem, mislim povsem konkretno na šolske programe, učne načrte, učbenike. Citiral sem že ugotovitev iz referata in nazaj s poudarkom ponavljam, da je šola kot družbeno zadevna institucija dolžna načrtno pripravljati mlado generacijo za ustvarjalno delo v družbi. Banalno rečeno: načrtnosti ne more biti brez načrta. V šolskih učbenikih je veliko nepotrebne navlake, kolikor je navlaka sploh potrebna. Treba je pač očistiti to, toda to je samo pol posla. Če hočemo povezati mladega človeka z živo marksistično mislijo, mora tudi pouk na šolah seči – in to v organizirani obliki – kar najbolj v naš čas. Poglejte! V pouk kemije, fizike in drugih podobnih ved skušamo ujeti najnovejšo,

pri pouku zgodovine na primer pa menimo, da je zgodovina samo to, kar je odmaknjena preteklost, kar je mirujoče, da ni kronika. In vendar nihče ne more točno določiti meje, kjer bi se nehala zgodovina in začela naša vsakdanost, če temu času ne rečem sodobnost. Naš čas, pa ne samo slovenski, ampak v svetovnem obsegu, je po svoji eksplozivno spremljevalni moči, ki jo ima v sebi, v dobrem in slabem smislu že prav imenitno zgodovinski. Isto velja za pouk domače in tuje literature, in še posebej za filozofijo, tako tudi za sociologijo in še kaj. Lahko bi celo rekli, da izsiljuje tako usmeritev mladina sama in spet ne samo naša. Ko iščemo skupni imenovalec njene negativne usmerjenosti, ugotavljamo, da si izbira svoje vzore in idole v izključno sedanjem času in celo trenutku od raznih zvezd in zvezdnikov do avanturistov, le da so uspešni in popularni. Torej: čas, ki ga živi, je mladini prav gotovo najbližji, zato ji bosta najbrž najbližja tudi šola in tista oblika vzgoje, ki ne prezirata sedanjosti, temveč jo vsaj polnovredno upoštevata.

Ta navzočnost sodobnega sveta v pouku in vzgoji, če naj pripravljamo mladega človeka, da dela v družbi, mora biti kritična; v vsej svoji prepletenosti svetlobe in senc resnična, kajti v resnici se – vsak zase in kot družba – vendarle srečujemo le z resnično sedanjostjo. Človek je dober, je rekel neki znan filozof, le če nima priložnosti, da bi bil slab. Naš sodobni čas je vendarle tak, da takih priložnosti za slabo ni mogoče odpraviti, je pa mogoče z organizirano družbeno voljo ustvariti tudi priložnosti za dobro v človeku in družbi. Ne samo dolžnost, tudi najtežje breme pa ostajata na šoli in vseh oblikah vzgoje in dela z mladino. Rečeno je že bilo, da šola ni vse, da prihajajo tudi od drugih vplivov, ki čestokrat porušijo celo vse, kar je dala šola. Te slabe vplive imenujemo v zadnjem času tudi v idejnem smislu z eno samo splošno porabno besedo: potrošniška miselnost. Menim, da povsem upravičeno. Najvidnejša in najglasnejša pozornost že dolgo velja različnim vidikom tega, kaj imaš, česa nimaš, kaj vse imajo drugi. V tej preprosti filozofiji je popolna poplitenost duha, pohlep in zavist, egoizem v teoretični in praktični obliki in prav nič prostora za marksistično miselnost, ki terja, kot vse velike ideje, duha in zavest občestva skupnosti. Nagla materialna rast terja tudi povečano skrb za izobraževanje, vzgojo, kulturo in kulturnost.

Ne mislim, da bi morali vsiljevati mladini in sebi kakršnokoli puritanstvo, res pa je tudi, da ne smemo prazniti, ki jih ne znamo izpolniti z dobrim, pametnim, smiselnim, lepim, naprednim, napolnjevanjem s čimerkoli, samo da bo mladina zaposlena. In ne smemo tudi preveč in nemogočega zahtevati od šole. Šola bo toliko napredna, kolikor bo napredna družba, toliko marksistična, kolikor bo marksizma v družbi. Želel bi se enkrat poudariti: napačno bi bilo, če bi se vdali iluziji, da je mogoče obnoviti duha šole in vzgoje v zaželenem smislu, ne da bi se v istem smislu začela spreminjati tudi družba. Zato je naša razprava o izobraževanju in vzgoji resnično vseobsegajoča tema, obveznost na vseh področjih. Šoli in vzgoji je treba ustvariti, ne vsiliti, pač pa dobesedno postaviti zgled družbe, predvsem tistega dela, po katerem se mlad človek vzoruje oziroma obrača. Sedaj je množično gibanje za odpravo nezdravih socialnih razlik, bogatenja, ne samo neopracenega, ampak bogatenja sploh, ponovno prebujeno upanje v spoštovanje poštenosti, pravičnosti, v socialistične etične medsebojne odnose. Ne polovičnim, le otipljivim uspehom teh pričakovanih lahko spet obnovi tisti trdni

družbeni zgled, ob katerem je mogoče vzgajati in izobraževati našo mladino etično in na marksističnih osnovah. Ne zgled posameznika, to je odločno premalo, temveč zgled družbe, ki jo vodita in usmerjata marksistična misel in etika. Za tako bitko pa ne bo noben napor prevelik.

MILENA ŠTIFTER, članica CK ZKS:

Šolniki so ostajali v tem enopolletnem obdobju od 19. seje CK ZKS dokaj osamljeni. Družbene sile so bile zunaj šolstva močno zaposlene z drugimi problemi, čeprav jih je 19. seja zavezala kot odgovorne soustvarjalce sprejetih sklepov. Ni res, da v šoli ni bilo vzgojnih prizadevanj, res pa je, da jih je bilo prvih petnajst let po vojni mnogo več kot danes in da je bil velik del vzroka za to tudi v splošni idejni lagodnosti, ki ni preprečevala rasti in razraščanja neštetihih raznovrstnih pojavov v naši družbi. Ni dvoma, da je to zagotovo spodkopavalo mnogim učiteljem voljo za zavzeto vzgojno delo, saj je vzgojna prizadevanja prav takšna praksa neprestano spodkopavala. Neposredno okolje pa je ob učitelju v šoli zelo pomemben vzgojni dejavnik, ki gradi ali pa podira. Učitelja danes zavzemajo za uresničevanje družbeno angažirane šole. Ta bo rasla s splošno družbeno urejenostjo, za katero nas pismo zavezuje; brez tega družbeno angažirane šole ne bo. Šola je zrcalo in obraz družbe.

Deset let vsesplošnega liberalizma in fetišiziranja tržnosti je tudi v šolo prineslo idejni voluntarizem – prostovoljnost: kolikor hoče kdo vzgajati in kolikor se komu zdi potrebno. Posledice tega so občutne. Priznajmo, da se je tudi šolska nadgradnja vse bolj ukvarjala z ozko strokovnostjo, in če pogledamo na primer vsebino dela vseh vrst predmetnih aktivov – od republiških do tistih po šolah, nam bo desetletna slika pokazala, kako malo smo skrbeli za vzgojno naravnost predmetov, zlasti družboslovnih. Pregledati in ovrednotiti je treba učbenike in skripte ter ugotoviti, če držijo pripombe nekatere učiteljev, da so nekatere izdaje zadnjih let vse bolj družbeno-politično prazne in obledele.

Naslednje vprašanje je: koliko družbeno-politične vzgoje na posamezne šolske stopnje, v kakšnem obsegu in s kakšno vsebino. Srednje in višje oziroma visoko šolstvo je v reformnem procesu. Prav sedaj naj bi se družbeno dogovorili o drugače zastavljenem in ograjenem delu družbenosti v učnih načrtih. Marksistični center pri centralnem komiteju mora pri tem odigrati pomembno vlogo. Komisije za sestavo učnih načrtov morajo biti sestavljene tako, da bodo prevzele družbeno-politično dogovornost tako za strokovno kot za vzgojno kakovost izdelanih projektov. Po mojem je uvedba novih predmetov, na primer osnovi marksizma in samoupravljanja upravičena le v tistih šolah, kjer je premalo družboslovnih predmetov. To pa ne velja za štiriletno srednje šole. Dovolj je predmetov z družboslovno vsebino, le-ta pa moramo dati družbeno-politični pomen. Družbeno angažirana šola je splet učno-vzgojnega procesa in samoupravnih odnosov, eno in drugo zahteva vzporedno rast.

Zastavljam pa naslednje vprašanje: ali ne bi bilo primerno, da bi za to družbeno področje sestavili posebne delovne skupine – iz članov pristojnih strokovnih in družbeno-političnih institucij in praktikov iz šol, da bi izdelali študijo, kaj je s temeljnimi organizacijami združnega dela v šolstvu. Definicija temeljne organizacije združnega dela za to področje ni opredeljena. Treba je opredeliti tudi v eksaktnosti na tem področju. Deset let smo v zbornicah zgubljali moči za preporaz-

delitev bolj ali manj proračunsko odmerjenih sredstev za osebne dohodke. Družbeno dogovorjena merila so v okviru socialističnega programa šolstva tovrstne odnose dokaj normalizirala, zato predlagam, da se lotimo tudi aplikacije ustavnih sprememb na tem področju domiselno, odgovorno in smotrno.

MILOŠ POLJANŠEK, predsednik prosvetno-kulturnega zbora skupščine SRS:

Vsebinsko in prostorsko urejanje kadrovskega šolstva zasluži največjo pozornost. Če bi s tem še odlašali – v mislih imam obe pedagoški akademiji, t.j. v Ljubljani in Mariboru, njune dislocirane oddelke, filozofsko fakulteto v Ljubljani, pedagoške gimnazije in njihovo pozicijo v sistemu uveljavljanja kadrovske politike – bi hočeš nočeš pristajali na politizacijo in diferenciacijo samo tistih pedagoških kadrov, ki že učijo. To pa bi bil skrajno nezadosten poseg v boj za napredno socialistično angažirano šolo. Mi slim, da si moramo še bolj prizadevati za povečano načrtno oblikovanje novih učiteljev – takšnih, ki bodo po svoji idejni in družbeni plati pripadali zavestnim silam v razvijanju naše samoupravne socialistične družbe.

Zavzel bi se za akcijski sklep, da naj bi sleherna popolna in matična osnovna šola, sleherna srednja šola v širšem pomenu besede, dijaški dom in podobni večji vzgojno-izobraževalni zavodi ustanovili politično jedro v obliki osnovnih organizacij Zveze komunistov.

Glede idejne naravnosti šole je najmanj naših naporov v osnovnih celicah vzgojno-izobraževalnega sistema, to je v naših šolah. Ne trdim, da je tu najslabše. Upam pa si trditi, da je prav tu spopad z vsemi različnimi vplivi, ki so v naši družbi nasprotni, najbolj neposreden, da so tukaj tudi posledice najbolj očitne. Komunisti v šolskih vodstvih, in sicer ravnatelji šol, so hkrati s pedagoško službo, ki naj bo še bolj usmerjena semkaj, politično odgovorni za družbeno-politično usmerjenost šolskih zavodov. Imam vtis, da je doslej razprava o idejnosti vzgojno-izobraževalnega procesa potekala vse preveč v forumskih okvirih in premalo v zbornicah, v šolskih kolektivih, med učitelji in učenci.

Če se zavzemamo za okrepitev samoupravljanja v šolstvu, potem moramo spremeniti položaj neposredno zainteresiranih predstavnikov, ki bodo že v kratkem odločali o materialnih in drugih možnostih šolskega dela, kakor tudi predstavniki širše javnosti. Bolj ali manj zaprte kroge in napačno pojmovanje uprave je treba rezkleniti.

Deficitarnosti tistega strokovnega in znanstvenega kadra, ki bi mogel temeljiteje pristop v oceni za koliko se je zmanjšalo članstvo Zveze komunistov v vrstah prosvetnih delavcev in vzrokov, da je v naših organizacijah mladih učiteljev vse manj. Takšna ocena bi nam bila v mobilizaciji sedanjih in prihodnjih učiteljev zelo dragocena in koristna.

Dr. AVGUŠTIN LAH, predsednik izobraževalne skupnosti SRS:

Najslabše je za šolo, če se naloge na tem področju prepušča samo njej; tedaj ne zaostaja le idejna, vzgojna in družbena vloga šole, temveč zaide v vsestranske težave. Zato moramo reči, (NADALJEVANJE NA 10. STRANI)

ŠOLA JE ZRCALO IN OBRAZ DRUŽBE

(NADALJEVANJE Z 9. STRANI)

da že nekajletno intenzivno delo na področju izobraževanja v preteklosti ustvarja možnosti, da v sedanjem političnem trenutku vemo, katere naloge in potrebe ima družba in da lahko tudi učinkoviteje popravljamo, kar smo zamudili.

Probleme, o katerih govorimo, bi rad ilustriral s podatki in dodal nekaj temeljnih ugotovitev. Vsako leto se nam rodi približno 28.000 otrok. Predšolskih otrok je okrog četrta milijona; približno vsak deseti ali deveti otrok ima možnost, da se vključi v predšolsko ustanovo. To pa ni le socialno vprašanje. Pozabljamo na pomen tega obdobja, v katerem dobi otrok do petega in šestega leta osnovne pozicije svojega značaja in razvoja. Tu je še velika vrzel in eden od začetkov vzgojnega in izobraževalnega procesa.

Otrokom odpiramo boljšo možnost za osnovno šolo s tako imenovano malo šolo, in ta ima sedaj že stodnevni učni ali vzgojni program. V osnovni šoli imamo okrog 217.000 otrok in 10.700 učiteljev. Na učitelja pride povprečno 20 otrok. Lahko rečemo, da je to dobro povprečje — v Jugoslaviji je povprečje 25. Ključ je torej v kadrovski strukturi in v usmerjenosti teh kadrov in šole. To pa ni odvisno samo od šole, temveč od vse družbe. Sedaj smo začeli načrtno usmerjati v poklic in štipendirati; če bomo to delali vztrajno, potem se nam bo začela čez 6 ali 7 let struktura postopoma popravljati.

Osnovno šolo z osmimi razredi je leta 1971 končalo 21.433 učencev. Odstotek tistih, ki končajo osnovno šolo in nadaljujejo šolanje, je v Sloveniji najnižji izmed vseh republik. V Jugoslaviji jih nadaljuje povprečno 85 %, v Sloveniji 77 %. Približno 36 % jih gre v poklicne šole, 24 % v druge srednje strokovne šole in 17 % v gimnazije. Ta struktura skoraj ustreza potrebam. Težava je v tem, da so delavski mladini bolj ali manj priprta vrata, zlasti na visoke šole, razlogi pa so socialni in v našem sistemu. To je naša druga, po moji sodbi, velika vrzel. Kajti vprašanje ni le v odpiranju vrat v visoke šole, temveč v mreži, ureditvi, usposobljenosti šol in seveda tudi v strukturi mladine.

Leta 1971 so dale naše šole več kot 9.000 kvalificiranih delavcev, okoli 3.300 delavcev s srednjo strokovno izobrazbo in 2.840 gimnazijskih maturantov. Poleg teh skupno 15.160 absolventov šol druge stopnje pa je še 6.700 odraslih pridobilo to kvalifikacijo na drugi stopnji. Torej je pri nas izobraževanje odraslih že precej pomembno in je lahko dobra razvojna osnova za permanentni sistem izobraževanja. Potrebna nam je kakovostna struktura rast srednjega šolstva in to je tudi v programih in v gradivu poudarjeno.

Študentov višjih in visokih šol je bilo v minulem študijskem letu 22.300, od tega dobrih 42 % je študent, v letu 1971 pa je diplomiralo 2.800 študentov, od teh na fakultetah 37 % ali nekaj nad 1000.

Med zaposlenimi imamo okoli 20.000 diplomiranih z visokošolsko izobrazbo, t.j. v Sloveniji 3,7 % — premalo, saj je jugoslovansko povprečje 5 %. S sedanjimi diplomanti ob širjenju števila zaposlenih lahko zagotovimo komaj rahlo izboljšanje, pa še to, če gledamo v naslednjih desetletjih. Toda mi smo na pragu znanstveno-tehnološke revolucije, večjih potreb po visoko kvalificiranih kadrih, zlasti ob novih tehniških in organizacijskih, ekonomskih in drugih profilih. To je realnost in tu je po moji sodbi še ena naših vrzel. Visokošolski študij je drag, ni pa usklajen z našimi dolgoročnimi potrebami. V našem poročilu so jasno nakazane še njegove druge pomanjkljivosti.

Za izobraževalno področje

moramo postaviti še nekaj zahtev, predvsem to, da moramo izoblikovati samoupravo hkrati tudi kot vzgojno obliko. To je eden od ključev za uresničenje vloge vseh subjektov izobraževalnega procesa. Dijaški samoupravi, visokošolskim oblikam samoupravljanja, statusu študenta in študentskim oblikam združevanja je prav tako treba posvetiti vso pozornost kot neposrednemu upravljanju šol v razmerah samoupravnega sporazumevanja in upravljanja šol v času, ko je potrebna popolna odgovornost vseh subjektov za usmeritev šole.

Samoupravno organiziranje pa terja še nekaj. Delujemo namreč na več vzporednih linijah: pri centralnem komiteju, Socialistični zvezi, republiški izobraževalni skupnosti, sindikatih, v skupščini oziroma v izvršnem svetu. Vse to pa je premalo usklajeno.

Najprej bi rad poudaril pomen kadrovskega načrtovanja in ustreznega naravnavanja vseh naših prizadevanj od štipendiranja do razvijanja ustreznih študijskih smeri in šol. Odpirajo se predvsem nove potrebe, novi profili, novi načini dela, tudi novi odnosi. Navadno pa v začetku vsega novega zato, ker se moramo v ekstenzivnosti omejevati, vedno dajemo v soglasje in presojo stvari stari strukturi. Tako ne bomo prišli daleč naprej. Novo je treba odpirati na osnovi družbenih potreb in postavljati zahteve pred tiste, ki so odgovorni, da to uresničijo. Zoper ekstenzivnost bi morali imeti malo več moči, da bi tudi kaj ukrepali tam, kjer je treba kaj odpraviti. Za uresničenje razvojnih programov v šolstvu so kritične meje v pedagoški znanosti, v znanstvenih kadrih. Najbolj kritično je usposabljanje strokovnih učiteljev za vse kategorije srednjih šol. Vprašanje marksistične vzgoje, njenega sedanjega značaja in obsega ter tistega, kar hočemo, je vse-kakor odsev vseh struktur izobraževanja in vseh organov. Zaman smo leta in leta na to opozarjali. Če hočemo imeti inteligenco delavskega razreda, moramo predvsem omogočiti razredno vzgojo. To pa pomeni dati ji od zgodovine delavskega gibanja do osnov samoupravnega sistema vse bistvene prvne marksizma, kot ga danes poznamo. Na tej osnovi moramo razvijati ustvarjalnost za lastni sistem. To pa je odvisno ne le od vsake šole in ne le od marksističnih centrov, temveč v prvi vrsti tudi od pedagoške znanosti in pri nas — od pedagoškega inštituta. V tem je eno od bistvenih vprašanj. Izvršni odbor republiške izobraževalne skupnosti sodi, da potrebujemo pedagoški inštitut, ki bo gonilna sila napredka v izobraževanju in vzgoji. Zato sta zainteresirana tudi univerza in napredno jedro pedagogov. Zdaj pa smo — po ocenah izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti — še daleč od tega.

Ne podcenjujem naporov in vseh obsežnih priprav ali dosežkov delovanja zavoda za šolstvo, republiške izobraževalne skupnosti, Socialistične zveze in vseh dejavnikov. Poudarjam le, da so odpori zoper spremembe občutni in da moramo delati intenzivneje.

In zadnji kompleks vprašanj, o katerem bi rad na kratko spregovoril: to so naši akcijski programi in naloge. Republiška izobraževalna skupnost samokritično ocenjuje, da moramo manj razpravljati o materialnih in organizacijskih vprašanjih ter več o vsebinskih. Med te vsebinske naloge sodi tudi družbena dopolnilna vzgoja pedagoškega kadra vseh kategorij, tudi univerzitetnega.

Vsaka akcija pri nas traja več let. Nekatere naše sprotne akcije so neposredno vezane na nove rešitve v zakonih, predpisih in statutih. Želimo, da bi bilo delo, ki je začeto in široko zastavljeno, čim uspešnejše in dinamično izpeljano.

Naša reformna prizadevanja

zajemajo posamezne dele celotnega sistema, čeprav vemo, da osnovne šole npr. ne moremo urediti v skladu z družbenimi potrebami in zahtevami, če hkrati ne vemo natanko, kaj hočemo v nadaljevalnih stopnjah izobraževalne zgradbe, pa do visoke šole in narobe. To parcialnost čutijo vsi deli našega šolstva, še posebno na tisti del, ki ima posebno funkcijo, da izobrazuje ob delu oziroma da izobrazuje odrasle.

Druga značilnost je, da potekajo prizadevanja, reformna priboljšanja dokaj nesinhrono, sedaj v tej, sedaj v drugi instituciji oz. organizaciji, z različnih vidikov, vselej pa v naglici, v kateri ostajamo na pol poti. Potrebno bi bilo tudi ugotoviti, kaj vse se danes pod reformo pojmuje, kako različni so pogledi na posamezna ključna vprašanja reforme itd.

Ne nameravam povsem zanikati sedanje družbenoekonomske pozicije izobraževanja odraslih, ker je bilo pri nas to področje usmerjeno na neposredni programski in ekonomski odnos z interesetimi, to je z delovnimi organizacijami, posamezniki idr. Vendar pa je imela tako enostransko pretirana usmeritev tudi negativne posledice: naložb v storitev oziroma razširitev materialne in kadrovske osnove ni bilo. Z veliko težavo in subjektivnim prizadevanjem se združujejo tiste dejavnosti, ki ne morejo biti predmet čistega ekonomskega računa, a so družbeno zelo pomembne. Še vedno ni ustreznih možnosti za permanentno, konstantno opravljanje in razvijanje nekaterih specifičnih strokovnih funkcij. Na podlagi enotne politike in z instrumenti samoupravnega sistema bo zato potrebno to stanje urediti. Le tako bomo zagotovili in dosegli izobraževanje ob delu v tolikšnem obsegu, v programski fiziognomiji in družbeni usmerjenosti, kot to ustreza današnjemu času in današnjim družbenim stremljenjem. Naj navedem samo v ilustracijo: v prihodnjih letih naj bi ob delu šolali 50, 60 tisoč ljudi, poleg tega, kar počnejo redne šole in poleg tega, kar lahko črpamo virov iz mlade generacije.

V tem političnem trenutku se v Jugoslaviji pojavljajo teze, naj se institucije, ki so namenjene izobraževanju odraslih, vrnejo k svoji prvobitni politični funkciji, to je družbeno-političnemu izobraževanju in zavrejo ves tako imenovani „balast“. Mislim, da je z vidika sodobnega, včasih ustreznega koncepta in potreb taka usmeritev nesporeljiva, čeprav ne moremo zanikati, da je družbena komponenta osnovna in nujna sestavina njihovega dela. Kot druga skrajnost se zastavlja v praksi vprašanje, ali potrebujemo te institucije tudi glede spreminjanja odnosov z izobraževanjem.

In končno: ko ugotavljamo, da sta družbeno izobraževanje in usposabljanje v zastoju in da se pojavljajo težnje upadanja (kljub številnim spodbudnim sklepom), menim, da je potrebno med drugim ustvariti vse možnosti, da bo družbeno usposabljanje izhajalo iz določene položaja človeka na delovnem mestu.

Predlagam, da bi komisija za idejna vprašanja znanosti, kulture, prosvete in usposabljanja komunistov revalorizirala in ponovno uveljavila že sprejeta stališča ter jih soočila s sedanjim stanjem, nalogami in perspektivo. Naj končam z mislijo, da je potrebno odnos, ki se pojavlja do družbenega usposabljanja, povezati z odnosom do razvijanja samoupravnih odnosov. Mislim namreč, da sta to neolčljivi komponenti današnje družbene opredelitve.

MIRO HEGLER, član CK ZKS:

V zadnjih letih smo veliko razpravljali in še sedaj posvečamo veliko pozornosti materialnim vprašanjem šolstva. Ne upravičeno pa so ta materialna

vprašanja odtegovala prosvetne delavce od bistva njihovega dela, od idejnosti pouka. Kot posledica tega je nastalo v oblikah in metodah dela mnogo negativnega — predvsem pozitivizma in vulgarnega materializma. Tako eden kot drugi pa povzročata nepopravljivo škodo pri vzgoji mladih ljudi. Priznati moramo, da so se vsi družbeni dejavniki premalo zanimali za ta vprašanja, da se nam kljub dolgotrajnim reformam šolstva ni posrečilo prilagoditi učnih uspehov in programov stvarnim potrebam in da smo premalo storili tudi za vzgojo učiteljev.

Posebno vprašanje je moralna vzgoja na šolah. Večkrat, ko razpravljamo o problemih mladih, o prestopništvu itd. iščemo krivice za take pojave ali v starših, šoli ali v vsej družbi. Taki sklepi niso utemeljeni in upravičeni. Krivda ni samo na eni strani, temveč gre vsekakor za kombinacijo odgovornosti in napak vseh naštetih dejavnikov. Nekaj bi se gotovo dalo storiti za izboljšanje te situacije z ustreznostjo moralno vzgojo, ki pa jo moramo pojmovati široko in povezano z že navedenimi vprašanji idejnosti pouka. Tudi pri moralni vzgoji je odveč vsako idelaziranje. Treba je izhajati iz stvarnega stanja in odnosov v naši družbi in to stanje in te odnose ocenjevati, izpopolnjevati in usmerjati.

Če analiziramo vzroke teh pojavov, ugotovimo, da so največkrat vzroki v družbi, del krivde za tako stanje pa lahko pripisemo tudi odnosom med učenci in odnosu učiteljev do teh učencev. S tem hočem poudariti, da morajo učitelji posvečati posebno pozornost učencem, ki izhajajo iz neurejenih družin, kajti vzgoja in odnosi, ki jih ti učenci doživljajo, lahko ugodno vplivajo na razvzgojo duševnosti takih mladostnikov. Zelo ugodno vpliva na vzgojno delo tudi izvenšolska dejavnost učencev in dijakov, zato je treba tej dejavnosti posvečati posebno pozornost.

ROMAN OGRIN, član CK ZKS:

Mislim, da moramo na današnji seji spregovoriti o problemu, ki je v šolstvu že star: konec novembra je, pa še vedno nimamo 13 učbenikov za osnovno šolo. V drugem razredu osnovne šole uvajamo novo matematiko, še danes pa ni knjig za pouk tega predmeta. Ni dvoma, da je tu organizacija slaba. Zdi se mi, da štiri ali celo pet založb tiska učbenike — seveda z veliko zamudo — ko vendarle lahko natančno matematično in vnaprej ugotovijo, koliko knjig bo potrebnih za naslednje leto. Verjetno na milijone raznih knjig obleže v skladiščih, tistih, za katere dobro vedo, da bodo prodane, pa ne natisnejo pravočasno. Mislim, da bi bilo nujno potrebno skleniti dogovor, da bi šolske učbenike tiskala in z njimi poslovala ena založba in da bi tudi prevzela odgovornost za to, da jih bodo šole oziroma učenci pravočasno dobili.

TEREZIJA ŠTEFANČIČ, članica CK ZKS:

Izobraževanje v delovnih organizacijah je prav gotovo velika vrzel, ki je nismo uspeli zapolniti niti po 19. seji centralnega komiteja. Vzroki, da smo prav na vzgojnoizobraževalnem področju naredili tako malo, so delno v premajhni angažiranosti komunistov in sindikata, v premajhni skrbi za delavce v delovnih organizacijah in delni neangažiranosti delavskih univerz. Vzrok za to bi verjetno lahko iskali v pomanjkanju republiškega koncepta in programa za dolgoročni razvoj izobraževanja v delovnih organizacijah, in to po panogah, ki bi morale postati prek dogovorov obveznost za vsako delovno organizacijo. Ta program izobraževanja na delovnem mestu bi moral zajeti dopolnilno izobraževanje za priboljšanje kvalifikacije in redno, permanentno družbeno izobraževanje samoupravljalcev. Prav tako je potrebno, da uresničimo permanentno izobraževanje strokovnega kadra, kar pa naj bi bila naloga institucij, ki te kadre dajejo, vzgajajo. Izdelati bi morali koncept idejnopolitičnega izobraževanja vodstvenih struktur v delovnih organizacijah. Še manj kakor v delovnih organizacijah smo glede izobraževanja naredili v krajevni skupnosti.

Še nekaj, kar je izredno zaskrbljujoče na našem področju in na vseh nerazvitih območjih: to je izredno pomanjkanje učiteljev. Mislim, da je odveč govoriti o tem, kako se počutijo preobremenjeni učitelji, o tem, da so učni uspehi v takih razmerah verjetno slabši, da odhaja zaradi težkih delovnih razmer tudi več učiteljev v razvita območja. Če se bo to nadaljevalo, bomo morali še načrtneje razmisliti o tem, kako kadre enakomerno porazdeliti oziroma s primeranim nagrajevanjem zadržati učitelje na težjih delovnih mestih.

BORIS LIPUŽIČ, direktor zavoda za šolstvo SRS:

Ko ugotavljamo rezultate prizadevanj za socialistično angažirano samoupravno šolo na marksističnih idejnih osnovah, lahko trdimo, da smo v ZK, zlasti v poslednjih dveh letih, od priprav za 19. sejo vnaprej izoblikovali in konkretizirali idejno-politično osnovo, tako glede koncepcije našega vzgojnoizobraževalnega sistema kakor tudi glede poglobitvenih strateških ciljev njegovega razvoja. Čeprav je jasna in nedvoumna koncepcija ZK v razredno zasnovani socialistično angažirani šoli, se posamezniki še vedno sprenevedajo in sanjarijo o modelih izobraževanja, ki dajejo prednost ekskluzivnemu intelektualizmu in namenjajo poslanstvo vzgoje znanstvenega načina mišljenja samo določeni tipu srednje šole, ki je do slej v resnici ohranila privilegiran položaj. Nočejo pa razumeti, da je to tudi naloga vseh ostalih šol, vključno s poklicnimi.

Hkrati se pojavljajo tudi takšni, ki so postali zaskrbljeni ob zahtevi ZK in celotne družbe, da se odločneje uresničujejo socialistični vzgojnoizobraževalni smotri v naši šoli, ki morajo temeljiti na marksističnih idejnih osnovah. Če lahko ugotovimo, da je idejno-politična usmeritev naše šole jasno izoblikovana v ZK in v drugih družbeno-političnih organizacijah ter v samoupravnih skupnostih, potem je treba hkrati ugotoviti, da še nismo končali idejno-politične konfrontacije v nekaterih znanstveno teoretičnih krogih. Bodi zato, ker marksizma kot znanosti in kritične teorije ne poznajo ali nočejo poznati ali pa ga zavestno odklanjajo.

Pri posodabljanju posameznih učnih načrtov in učbenikov bomo zmogli premagati težave predvsem, če bomo strnili znanstvene in strokovne sposobnosti vseh jugoslovanskih marksistično usmerjenih strokovnjakov. Prva prizadevanja dokazujejo, da bomo le tako lahko presegli sedanje stanje, ki je nezadovoljivo in je tudi eden izmed vzrokov slabosti v našem vzgojnoizobraževalnem sistemu.

Skupno je tudi spoznanje v vsej Jugoslaviji, da moramo v predmetnikih in učnih načrtih srednjih šol nemudoma začeti s preoblikovanjem posameznih družboslovnih predmetov, katerih naloga in smoter je marksistična vzgoja in izobraževanje tudi v ožjem smislu. V dogovoru s komisijo za družbeno-politična in idejna vprašanja znanosti, prosvete in idejnopolitično usposabljanje komunistov ter marksističnim centrom pri centralnem komiteju smo že začeli z družbeno-političnim in marksističnim izobraževanjem pedagoških delavcev, ki je sestavni del permanentnega strokovnega izpopolnjevanja učiteljev sploh. Tej nalogi bomo v zavodu in v pedagoški službi ob

sodelovanju visokošolskih zavodov lahko kos le ob temeljiti pomoči Zveze komunistov, sindikatov, delavskih univerz in drugih družbenih dejavnikov.

TOMAŽ BIZAJL, republiški sekretar za prosveto in kulturo

Zato da bi se v l. 1973 izboljšale razmere učno-vzgojnega dela in njegova učinkovitost, predvideno, da se bo število predšolskih otrok v vzgojnoizobraževalnih zavodih povečalo več kot 30 %. Mala šola naj postane obvezna oblika izobraževanja za vse otroke, program naj bi se razširil od sedanjih na 140 ur letno. Osnovne šole bodo v šolskem letu 1973/74 začele postopno uvajati nove učne načrte in predmetnike. Vedli bodo testiranje vseh novincev pred vstopom v osnovno šolo. Vse dejavnosti na področju osnovnega šolstva bodo po finančni politiki izobraževalne skupnosti enakovredno obravnavane. To pomeni, da bomo več ločevali A in B programa. Pričelo se bo z novim načinom ocenjevanja nekaterih predmetov itd. Vsi ti in drugi ukrepi, zlasti intenzivnejša gradnja novih šolskih zgradb, po katerih podatkih jih bo celotno 130, bodo nedvomno vplivale na večjo kakovost dela in učinkovitost osnovne šole.

V okviru celotnih izobraževalnih zmogljivosti najbolj ostaja srednješolsko izobraževanje ter izobraževanje za poklicno usposabljanje. Razširitev zmogljivosti je ena od prednostnih nalog v prihodnjih petih letih. Predvidevamo, da bomo pridobili okrog 16.000 sedežev v srednjih šolah, sanirali stari dijaške domove in pridobili 5.000 novih ležišč. Pravkar je pripravil zakon, ki naj bi zagotovil stalne virov za razširitev zmogljivosti v srednjih šolah in domovih. Povečane zmogljivosti srednjih šol bodo predvsem omogočile šolanje otrok manjših krajev in različnih socialnih okolij, ugodno pa bo vplivale tudi na izboljšanje kadrovske strukture v delovnih organizacijah. V strukturi zaposlenih so kadri s srednjo izobrazbo udeleženi le z 10 % sproti 15 do 20 % v razvitejših državah.

Pri rednem kot tudi izrednem izobraževanju na srednji stopnji moramo odpraviti dualizem ali tako imenovano vrzelo med kalno zaprtost, ki onemogoča nadaljnji študij skoraj 10.000 mladim ljudem, ki se letno vpisujejo v poklicne šole.

STANE KRANJC, član predsedstva ZKJ

V letu in pol, ko smo uresničevali stališča, smo se srečevali z večinskim mnenjem prosvetnih delavcev; stališča 19. seje CK ZKS so bila relativno dobro osnova za konkretizacijo naših vrst vzgojnih dejavnikov vseh področjih. Akcijski program, ki sta ga po 19. seji pripravila sekretariat CK ZKS in komisija CK ZKS za družbeno-politična in idejna vprašanja znanosti, prosvete in idejnopolitično usposabljanje komunistov v sodelovanju vseh dejavnikov na področju vzgoje in izobraževanja v republiki in tudi ostalih okoljih, je bil eden izmed najbolj konkretnih programov, ki je obvezoval zelo določeno vrsto dejavnikov, kaj naj storijo. Takrat smo bili nekateri morali celo pesimisti, češ da veliko nalog ne bo mogoče opraviti v kratkem roku. Praksa je pokazala, da je bilo mogoče večino teh nalog ob zavzetosti, odgovornosti in tudi ob ustreznem finančnem, mogoče ne le zastaviti, temveč tudi izvršiti.

Kot osrednje vprašanje, ki v tem obdobju — stopalo — osprejemali in se po njem ravnamo, mislim, da je — če smem tako trditi — spoznanje, da ima celotno šolstvo, celotni vzgojnoizobraževalni sistem, vse njegove razsežnosti,

ŠOLA JE ZRCALO IN OBRAZ DRUŽBE

systemske in ostale, v določen smislu razredno socialno vsebino, pomen in koncepcijo za razvoj družbe. V preteklem obdobju smo se lotevali različnih konkretnih vprašanj šolstva, vzgoje in izobraževanja pristopali s tako zasnovanim in tako sprejetih izhodišč. Zgolj skiciral bi nekaj vidikov te teme, tega pristopa, ki se je izražal na različne načine. Prvič: to se je izražalo skozi opredeljevanje in konkretizacijo smotrov izobraževanja in vzgoje.

Drug pristop, drugo stičišče je, da mora biti celotna koncepcija, naravnost in struktura šolskega sistema in vseh njegovih delov v bistvu v tej socialno razredni funkciji razvoja družbe. Vse njegove posamezne dele in celotno strukturo šolskega sistema je treba v nečem smislu podrediti tej osnovni funkciji. S tem v zvezi bi omenil samo nekaj konkretnih stvari, zgolj v obliki tež. Najprej: vprašanje dolžine šolanja. Del generacije, ki se šola tudi na visokošolski ravni, stopa v aktivno življenje, v delovni proces relativno zelo pozno, običajno pri 26, 27, 30 letu. Izgubljena so mnoga dragocena leta. In zato je prav prava stvar, kako skrajšati dolžino šolanja in zmanjšati osep, eno izmed osrednjih vprašanj druge faze dela pri izpolnjevanju šolskega sistema in celotnega sklopa vprašanj, ki v ta okvir sodijo. Nadaljnji pomemben vidik je osep in možnosti šolanja. To je nedvomno temeljno razredno in socialno vprašanje, za katerega smo našli nekatere rešitve, ni pa še povsem uveljavljeno načelo, da mora biti vzgoja in izobraževanje oziroma vzgojno-izobraževalni sistem eden izmed bistvenih dejavnikov za preseganje socialne diferenciacije in za ustvarjanje enakih možnosti, enakih starta v življenje.

Tretja stvar, ki bi jo s tem v zvezi rad poudaril, za katero menim, da smo najmanj storili v tem obdobju, je problem ustvarjanja možnosti za šolanje ob delu, ob zaposlitvi. Analiza vzrokov, zakaj je permanentno izobraževanje ob delu relativno nerazvito, zakaj nismo dosegli na vseh stopnjah večjih rezultatov, sodi verjetno med tiste naloge, ki jim bomo morali v prihodnosti posvetiti več pozornosti.

Sedanji sistem zbiranja sredstev na področju vzgoje in izobraževanja, ki ima še bistvene proračunske elemente — je verjetno očitno odtujen od delavca. Delavec marsikdaj ne vpliva dovolj, kako se sredstva na tem področju razdeljujejo, uporabljajo. Ta sistem je eden izmed ovir, izmed razlogov za takšno nezavidno stanje.

Upoštevati moramo, da da-nes skoraj povsod po svetu govorimo in govorijo o določenih krizi izobraževanja. To ni naš slovenski — slovenski, jugoslovanski — to je v nečem smislu nalagovetovni feromen. To krizo ocenjujejo seveda v različnih družbah z različnih zornih in idejnih kotov. Nekaj pa mislim, da je skupnega. Nagel razvoj znanosti in tehnologije, vedno večja skupna vsota znanja, je verjetno eden izmed temeljnih razlogov, da lahko govorimo o določenih krizi izobraževanja. Vse večja je tudi vloga znanja v celotnem procesu socialnega, tehnološkega razvoja in tudi v procesu osvoboditve človeka. Verjetno bi bilo marsikdaj treba temeljito razmisлити o metodah, ki jo zgolj hipotetično lahko izvedemo, namreč, da se bodo najhitreje razvijale tiste družbe, ki bodo imele najbolj usklajen, večji razvit in učinkovit celotni izobraževalni sistem, pogojen s strogo razredno socialno vsebino in s tistimi razrednimi smotri, o katerih smo govorili.

LEOPOLD KEJŽAR, sekretar medobčinskega sveta ZKS

Tako v gradivu kot tudi v javnosti je razmeroma veliko govora o odnosih med okoljem in vzgojo, med družbo in šolo. Pred-

ložena so tudi nekatera stališča. Imam pa vtis, da gremo pravzaprav brez stališča mimo nekega značilnega razpoloženja, ki je precej zakoreninjeno tako v šolskem področju kot tudi zunaj njega. Gre pravzaprav za odnos med vzgojo in politiko, in sicer predvsem za način in obseg medsebojnega vplivanja. Mislim, da je za mnoge miselne tokove v vzgoji značilno mnenje, da odnos politike do vzgoje bistveno omejuje njene možnosti. Tako mnenje se kaže tako na materialnem kot na idejnem področju. Nekateri trde, da bi lahko boljše izobraževanje le takrat, če bi bilo za to precej več denarja, ali pa da bi boljše vzgajali le takrat, če bi družba odpravila protislovja, ki povzročajo moralne dvome, zlasti pa še drugače cenila delo pedagogov. Tudi z druge strani se pojavljajo zahteve: naj šolstvo reši svoje materialne probleme z boljšim gospodarjenjem, zlasti pa naj s svojim vplivom prikrije vse družbene napake in da družbi vsestransko usposobljenega proizvajalca in občana, ki (to sicer ni na glas povedano, temveč dostikrat med vrsticami zaželeno) naj bi ne bil preveč agresiven in kritičen. Mislim, da gre za zadeve, ki jih ni mogoče rešiti s kakršnimkoli sklepom. Probleme te vrste je mogoče razreševati le z nenehnim potrpežljivim idejnim in samoupravnim dialogom obeh podelj, ki ga mora doseči in voditi Zveza komunistov. Del tega je dosežen, zlasti v okvirih izobraževalnih skupnosti in šolske samouprave. Vse to pa je zdaleč premalo, da bi lahko uveljavili spoznanje; staro resnico, da je vzgoja družbena zadeva, da jo je mogoče uresničiti le ob obojestranskem angažiranju za skupne cilje in sporazumno porazdelitvijo odgovornosti za konkretne akcije.

Mislim, da morajo pedagogi tvegati; namesto da pavšalno kritizirajo šund, naj strokovno utemeljujejo javno oceno, na primer, katere publikacije na našem trgu so za vzgojo škodljive in kolikšna je ta nevarnost za družbo. Politični organi in tudi Zveza komunistov pa se morajo na tako oceno odzivati s sredstvi, ki so v njihovih rokah. Zveza komunistov bi morala prevzeti nalogo, da tak ustvarjalni dialog v vseh okoljih omogoči, vodi in usmerja.

DR. ALEKSANDRA KORNHAUSER, podpredsednica izvršnega sveta skupščine SRS

Poudariti bi želela dvoje: nesorazmerje med deklariranimi in resničnimi pravicami v izobraževanju in vlogi učitelja. Naj začnem z deklariranimi pravicami — ustava pravi: enakopraven start za vsakega mladega človeka. S posameznimi dokumenti o odpravljanju socialne diferenciacije, dokumenti ZK, skupščine, akcijskimi programi smo to tudi močno akcijsko opredelili. Vendar pa je poleg akcij realno še nekaj: govoriti moramo tudi o tistem, kar lahko naredimo brez denarja, pa je premalo ostro postavljeno v sedanjem delu. Naj začnem pri vzgojno-varstvenih zavodih, ker menim, da se že tam začneja diferenciacija. Tov. Avgustin Lah in drugi govorniki so že povedali, da je glavna rast intelektualna, inteligenčnega kvocienta, v obdobju do šestega leta. V tem obdobju presega porast celotno nadaljnjo rast v vsem človekovem obdobju. To pomeni, da je treba v vzgojno-varstvene zavode vključevati mladino ne samo s socialnega vidika varstva, temveč mnogo bolj s socialnega vidika enakopravnega starta za izobraževanje.

V osnovni šoli deklariramo zelo glasno, da imamo princip enakih pravic vsakega učenca v osnovni šoli. Vendar je to — družbeno gledano — diskriminacija. Enakopraven start je zasnovan na možnostih, ki jih ima otrok doma, v šoli in v svojem okolju. Startna osnova je vsota vseh teh možnosti. Šola je tisti

družbeni dejavnik, ki bi moral skrbeti, da bo ta vsota čim bolj konstantna. Naj povem določno: šola bi morala poučevati diferencirano. Poleg minimalne osnove, potrebne za vse, bi morala razvijati otroke po sposobnostih s posebnim dodatnim poukom. Posebej bi morala upoštevati otrokovo okolje in skrbeti za tistega, ki mu dom in okolje dajeta manj.

V srednji šoli kritiziramo usmerjanje v gimnazije in zaprtost strokovnih šol za nadaljnji študij. Pozabljamo, da se pravilna porazdelitev na ravni srednješolskega študija ne začne z vpisom v srednjo šolo, temveč najpogostje s petim razredom osnovne šole. Tedaj — če ne že prej — bi morali začeti z aktivnim usmerjanjem. Kakršnokoli usmerjanje v okviru zavodov za zaposlovanje v zadnjem razredu osnovne šole je lepo deklarirana pravica, ki nima stvarne osnove. Zaradi tega je nujno, da se srednje šole povezujejo z osnovnimi in da pride pravočasno do aktivnega usmerjanja. Aktivno usmerjanje pa ne pomeni selekcije, marveč razvijanje sposobnosti v vse smeri. Iskanje maksimalnih otrokovih usmerjenih sposobnosti in njihovo razvijanje do take mere, kolikor le dopušča celotni sistem tega, ki ga imamo na voljo. Zavedati se moramo, da je izobraževalni sistem drevo, ki iz enotnega debla osnovne šole poganja svoje veje v različne višine in različne smeri, pa vendar so te višine med seboj usklajene; vsaka veja zase je potrebna. Potrebno pa je zasnovati tudi pretoke med temi vejami in tega ni. Naš srednješolski sistem je zaprt. To se najlepše pokaže pri izbiri kandidatov za visoke šole. V visoke šole sprejemamo v glavnem dijake ki so končali gimnazije, delno še tiste iz populnih srednjih štiri letnih šol. Postavljamo formalno merilo, koliko let nekdo presedi v šolskih klopih in se to v določenih šolskih klopih. Ne postavljamo pa resničnega merila: kakovosti znanja. Zato menim, da je treba postaviti za vpis na vsako naslednjo stopnjo merilo znanja in pri tem upoštevati ekvivalentnost različnih znanj, ne samo enostransko usmerjenost. Če bomo upoštevali to, potem ne bo treba razpravljati, katera srednja šola lahko usmerja na višjo in visoko. Vsak ima pravico, da s svojim znanjem pokaže, ali je sposoben za nadaljnji študij.

Toda tudi ta pravica se bo izrodila v navadno socialno selekcijo, socialno in teritorialno, če ne bomo prej opravili svojega dela, če ne bomo mogli in omogočili izenačevanja možnosti za pridobivanje znanja. Poglejmo na primer akcijo medicinske fakultete. Ta je letos prvič ob počitnicah organizirala pripravljalnici tečaj za študij medicine (šesttedenski). V tem tečaju so testirali v začetku in na koncu. V začetku so bili učni uspehi testov bistveno slabši za tiste iz podeželja v primerjavi z mestnimi, zlasti ljubljanskimi otroki. Po koncu tečaja so se v okviru snovi, ki je bila posredovana na tečaju, te merile povsem izenačila. Rezultati testov so za določene smeri pokazali celo boljše znanje pri tistih, ki so prišli od zunaj. To pove, da imamo negativno socialno selekcijo, ki je tudi negativna intelektualna selekcija, da so bili ti zunanji v resnici intelektualno močnejši, niso pa imeli istega formalnega znanja, kot poprečni učenci iz mestnih predelov. To spoznanje pove, da bi moralo visoko šolstvo, univerza začeti s počitniškimi tečaji za srednješolce vsaj dve leti, če ne tri leta pred vpisom na visokošolski zavod.

Dalje, izobraževanje ob delu. Imamo preveč zaprt šolski sistem. Nimamo ustreznega sistema, vendar bi opozorila: Ne ustanavljajmo zdaj za izobraževanje ob delu novih institucij! Za to nimamo niti dovolj denarja niti kakovostnega osebja.

Mislim, da smo dolžni visokošolskim, srednješolskim in ne nazadnje tudi osnovnošolskim zavodom naložiti obveznost permanentnega izobraževanja in izobraževanja ob delu, in tretji njegovo izvajanje. Nemogoče je, da lahko neka šola opravlja delo samo v svojih razredih, drugo področje pa je ne zanima. To je dolžnost, ki jo moramo opredeliti, zahtevati in doseči delitev dela z medsebojnimi dogovori. Če so taki medsebojni dogovori nujni v industriji, so toliko bolj, če ne celo bolj nujni tudi na področju izobraževanja.

In končno: vloga učitelja. Ko primerjamo učitelja in možnosti za izobraževanje, lahko vidimo, da ima prednost učitelj. Primer: šola Dobrovo v Brdih je dosegla na primer v moji stroki mnogo boljši rezultat kakor poprečje petih ljubljanskih šol, rezultat, ki je bil pogojen z odličnim učiteljem. To pa pove, da mora biti naša prvenstvena skrb posvečena učitelju. Dober učitelj lahko naredi tudi šolo dobro, še tako dobro opremljena šola pa ob slabšem učitelju slabše dela. Pri tem pa se je treba vprašati, kdo je lahko učitelj. Menim, da bi morali imeti tri merila: znanje, pedagoške sposobnosti in družbeno angažiranost. To pa je treba odločno in brezkompromisno postaviti.

Znanost današnje dobe, leta 1972, je angažirana, angažirana v iskanju resnice, postopkov za boljše življenje človeka, načinov, da se družba razvija v skladu s svojimi naprednimi humanimi cilji. Če nek del naših znanstvenih institucij ni tako usmerjen, potem sem za to, da povemo, da tu ne gre za usmeritev, ki zasluži ime znanost.

In glede na to je jasno, da potrebuje učitelj znanje in moralne kvalitete. Dvojna usmerjenost učitelja, drugačna v razredu in drugačna doma, je možna samo v šoli, ki dela ex cathedra. Menim, da sodi oboje v patologijo: pouk ex cathedra v šolsko patologijo, dvojna usmerjenost, dvojna morala pa v humano, v človeško patologijo.

STANKA SAGADIN, predsednica Zveze prijateljev mladine Slovenije

Lahko trdim, da kaže in razvija naša osnovna šola svojo demokratično in samoupravno podobo najboljše takrat, kadar je sposobna vključiti in razvijati Zvezo pionirjev, interesno in družbeno življenje otrok, v vzgojno-izobraževalni proces. To pomeni, da postane vse to sestavni del vzgojne funkcije socialistično angažirane šole. Danes prevladuje že spoznanje, da celotno področje prostovoljnih dejavnosti in izvenšolske aktivnosti otrok, ki sestavljajo celovito podobo delovanja pionirske organizacije, ne more in ne sme biti ločeno od temeljnega vzgojno-izobraževalnega dela šole in da mora sestavljati skupno z njim trdno celoto. Seveda je vzgojna praksa marsikje drugačna, odvisna od vzgojne usmerjenosti šole, pedagoškega kadra in od moči družbene potrebe, ki nastaja ob šoli, torej zunaj nje, pa vendar kot njen ustvarjalni del. Zveza pionirjev ni le manifestativna organizacija, ki nastopa ob otroških, šolskih in družbenih praznikih, temveč je vedno pričujoča kot vzgojni subjekt na šoli, ki vsakodnevno razvija kativno osebnost učenca v šoli in prizadevanja pionirja, najmlajšega samoupravljalca v njegovem pionirskem kolektivu, v ustvarjalnem delu interesne dejavnosti in razvedrilu v prostem času.

Komunisti Zveze prijateljev mladine Slovenije, in s tem vsa organizacija, si prizadevajo, da bi bila ta vprašanja rešena sistemsko. Milo rečeno je, da prizadevanja družbenih organizacij in znanstvena spoznanja na tem področju vse prepočasi pomagajo urejati tovrstno vprašanje. Prizadevamo pa si, da bi z drugimi oblikami družbene vzgoje dopolnjevali ta sistem vzgoje in izobraževanja; v vsakdanji skrbi

za otrokovo vzgojo v družini in v širšem družbenem okolju, to je v krajevni skupnosti (z usposabljanjem in aktivizacijo njegovega okolja, staršev in drugih ter s poudarkom na razvijanju angažirane socialistične vzgoje).

V vseh teh družbenih prizadevanjih za otroka in družino moramo posebej poudariti, da najbolj pazljivo negujemo Zvezo pionirjev zaradi njene oblikovalne moči za otrokovo družbeno aktivnost in razvoj njegove socialistično samoupravne osebnosti. Dokument o Zvezi pionirjev danes in jutri obvezuje vse mentorje, družbenopolitične organizacije, samoupravne organe, strokovne in znanstvene službe in institucije, kadrovske šole, torej vse družbeno vzgojne dejavnike.

Nastajajo pa ugibanja, ali naj ostanemo pri sedanjem načinu delovanja ZP, ki poteka pri ZPM — torej ob zelo širokem mentorstvu odraslih, ki povezujejo skrb za otroka in družino, od družine, šole otroških ustanov, specializiranih organizacij in vseh drugih vzgojnih medijev ter se preko nje povezuje tudi z zvezo — ali pa naj se ti sveti ZP na šolah povezujejo samostojno v občinske in republiške svete do zveze. Mnenje organizacije ZPM Slovenije je, da bi tak način organiziranja združil sedanjega široko mentorstvo, ki sega od ustvarjanja pogojev za intenzivno in družbeno življenje otrok na šoli in krajevni skupnosti do širše vzgojno izobraževalnih prizadevanjih za pravilno in zdravo rast otroka v naši družbi.

DARINKA ŠUŠTARŠIČ, članica CK ZKS

Čeprav je v gradivu na zadnjem mestu omenjeno delo temeljnih izobraževalnih skupnosti, bi rada o tem najprej spregovorila.

Nekdanji skladi za šolstvo so imeli predvsem vlogo razdeljevalcev denarja in so doživljali pri svojem računskem delu veliko kritike. Po ustanovitvi temeljnih izobraževalnih skupnosti in organizacij te skupnosti pa so izvršni odbori TIS začeli delati po podobnih načelih, kot so jih imeli prejšnji skladi. Njihovo delo je še vedno preveč usmerjeno le v razdeljevanje denarja. V zadnjem letu so sicer temeljne izobraževalne skupnosti dosegle uspehe pri štipendiranju, urejanju prevozov in reševanju socialnih problemov. Tudi strokovna zasedba se je izboljšala, saj je začela delati skupina sociologov in socialnih delavcev. Vendar so se posledice starega načina dela pokazale v odnosih med izvršnim odborom TIS in kolektivi ter v prepočasnem reševanju bistvenih problemov na vzgojnem področju.

V izvršnih odborih temeljnih izobraževalnih skupnosti so po večini ravnatelji. Izvoljeni so bili v kolektivih, kjer se močno opaža izmikanje obveznostim in lagodnost, češ, saj le ravnatelj poznajo finančni položaj in potrebe zavoda. Tako so se važnejša vprašanja reševala le v ožjem krogu, skupščina pri TIS pa je večkrat le formalno sprejemala te rešitve. Pri TIS je bil torej vir odtujene moči, ki ga člani kolektivov niso mogli preseči. Izvršni odbor republiške izobraževalne skupnosti je novembra na

svoji seji ugotovil, da so se te skupnosti hote ali nehoti razvijale tudi kot odtujena središča finančne moči. Kot take pač niso bile zasnovane po zakonu o izobraževalnih skupnostih. Občutek, da so se važnejše stvari reševale zunaj kolektivov, je povzročil nedelavnost in odpor proti vsakršnim odločitvam, povečeval kritičen odnos do ravnateljev itd. Iz tega položaja bi morali poiskati določene rešitve. Ena od njih bi bila lahko kadrovska sprememba izvršnega odbora TIS. V njem naj bi bilo več prosvetnih delavcev in ne samo ravnateljev. Po vzoru republiške izobraževalne skupnosti naj bi sestavili delovne skupine različnih vzgojnih podelj, ki naj bi na skupščini povedale svoje predloge in utemeljevale svoja stališča. V teh skupinah naj bi bili člani skupščine in tudi zunanji člani iz gospodarstva, družbenih služb ali drugi zavzeti občani. Več skrbi naj bi posvetili tudi kadrovski zasedbi temeljnih izobraževalnih skupnosti in okrepili svetovalno delo.

JOŽE BUČAR, član CK ZKS

Menim, da je kadrovska služba sestavni del celotnega programa izobraževanja. Dogaja se, da ljudje, ki bi se želeli izpopolnjevati poleg dela, nimajo te možnosti. Razlog za to je preprosto: tisti, ki bi se želeli izobraževati, so največkrat dobri delavci; tem pa le s težavo dajejo prost čas za učenje. Dopolnilno izobraževanje je torej odvisno od možnosti. Doseči moramo, da bo kadrovska služba družbena in ne samo podjetniška služba, tako kot se velikokrat dogaja. Večjo skrb bi morali posvetiti tudi njenim vodjem.

LJUBO PIPAN, član CK ZKS

Ne strinjam se s tezo, naj bi potekalo dopolnilno izobraževanje ob delu. Zakaj? Delovni proces zahteva celega človeka. Čemu se bo posvetil? Ali bo to delavec na mestu ali pa bo študiral. Oboje hkrati je težko. Drugo: želimo in poudarjamo, naj bi ljudje dokončali šolanje čimprej, da čimprej izkoristijo svoje znanje. Če bo dopolnilno izobraževanje potekalo ob delu, bo to nedvomno zelo naporno. Delavec si bo pridobil posebno znanje, ko bo že zelo star. To ni smotno. Ljudje, ki so zaposleni, imajo svoje družbene in družinske obveznosti. Lahko govorimo o dopolnilnem izobraževanju ob delu, dokler je to dopolnilno izobraževanje v okviru ene kvalifikacije, torej parmanentno izobraževanje. Kadar pa skušamo tako spreminjati socialno strukturo zaposlenih, torej popravljati to, kar nam socialna diferenciacija ruši, in nam bo še nekaj let rušila, potem se moramo odločiti za drugačno politiko. Gre za to, da je treba s primerno kadrovsko politiko izbrati res sposobne, in jim omogočiti hitro študiranje ene smeri. Dati jim je treba potreben denar, izobraževalne institucije pa naj pripravijo take programe, ki omogočajo hitro študiranje. Preverjati morajo njihovo znanje in napredek. Tisti, ki napredujejo, naj bodo deležni pomoči, ostali pa pravočasno izločeni.

Sklepi 30. seje centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije o idejnopolitičnih vprašanjih vzgoje in izobraževanja

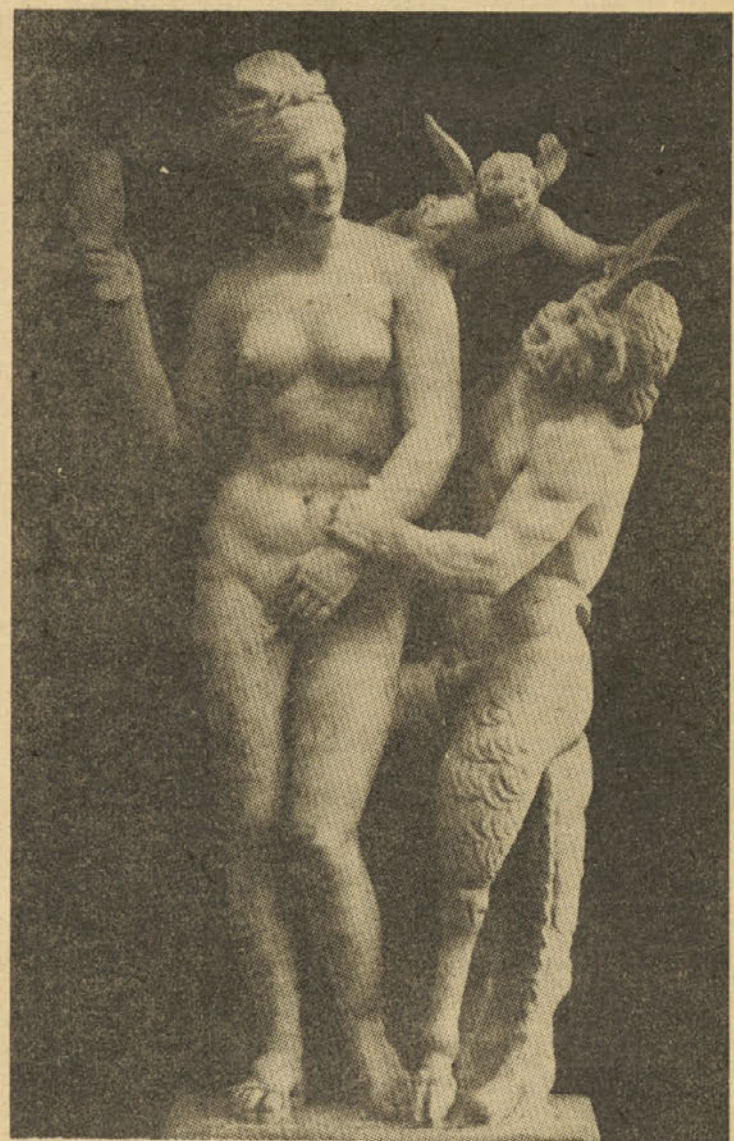
Centralni komite Zveze komunistov Slovenije zavezuje vse komuniste in njihove organizacije na vseh ravneh, da na podlagi sklepov in stališč 19. seje ter današnje razprave v prihodnjem obdobju posvetijo posebno pozornost predvsem naslednjim nalogam:

- boju za uresničevanje socialistične idejnosti in marksističnega izobraževanja v celotni vsebini in sistemu vzgoje in izobraževanja;
- nadaljnji reformi vsebine in sistema vzgoje in izobraževanja pri kateri mora dosledno priti do izraza delavsko razredna zasnovanost in marksistična usmerjenost vzgoje in izobraževanja;
- kadrovski politiki za prosvetni poklic, ki mora izhajati iz jasno opredeljenih meril o liku socialističnega učitelja;
- razvijanju samoupravnih odnosov v šolah, vzgojno-varstvenih ustanovah, delavskih univerzah, njihovim čim bolj popolnem povezovanju z neposrednim družbenim okoljem in samoupravnim

(NADALJEVANJE NA 12. STRANI)

Učitelji – pobudniki napredka

IGOR PLEŠKO

GRUPA AFRODITE IN PANA. Boginja zavrača Pana s svojo sandalo, med njima mali Eros. Najdeno na Delosu, okrog 100 let pr. n. št.

Izberite med novimi knjigami • Izberite med novimi knjigami

Rodoljub Čolaković

Pripoved o neki generaciji

Komur se dozdeva, da je zgodovina zgolj mrtva minulosť, a politika torišče posebej posvečenih, oboje pa na moč suhoparno, brezkrvno in težko razumljivo, bo spremenil takšno naziranje ob Čolakovičevi Pripovedi o neki generaciji. (Izvirnik z naslovom: Kazivanje o jednom pokoljenju obsega tri zajetne knjige — tretja je pravkar izšla: prvi del je izdala Državna založba Slovenije v slovenskem prevodu.)

Znameniti jugoslovanski revolucionar in pisec Zapiskov iz osvobodilne vojne nam z natančnostjo zgodovinarja in prizadetostjo soudeleženca slikovito pripoveduje o svoji življenjski poti — kar enajst let ga je vodila skozi ječe stare Jugoslavije, o številnih bojnih tovariših iz našega in mednarodnega delavskega gibanja, o drugih ljudeh, ki jih je srečal, ob vsem tem pa tudi o zgodovinskih dogodkih nekako od začetka prve svetovne vojne do druge. Prevedena zvezka zajemata čas od avtorjevega rojstva (1900) do konca 1936. leta.

Pripoved je zanimiva tako po zunanji kot po svoji notranji vsebini.

Avtor ob doživetjih opisuje dogajanje v svoji ožji domovini Bosni, v Jugoslaviji, Sovjetski zvezi, Evropi in deloma zunaj nje. Pregledno kronološko zaporedje in medsebojna vzročna povezanost dogodkov strneta posameznosti v podobo dobe. Tu je moč najti vse bistveno o političnih razmerah v stari Jugoslaviji in nastanku ter delovanju Komunistične partije z njenimi zunanji in notranji boji, o razmahu fašizma in njegovih pripravah na vojno, o zbiranju demokratičnih in miroljubnih sil sveta v protifašistično fronto, resnico o vlogi Kominterne v mednarodnem delavskem gibanju, slike iz življenja v Sovjetski zvezi itd. Vednost o tej bližnji preteklosti nam kar sama ponuja odgovore na marsikateri „zakaj“ in „kam“ današnjega dne. Po tej plati je knjiga poučen, z marksistično razlago podprt zgodovinski zapis, ki ga odlikuje mik žive, neposredne govorice.

Drugo, notranjo vsebino daje Pripovedi človeškost njenih junakov, ki niso tu zgolj na spisku zgodovine, ampak tudi zato, da nam ponovijo neki dialog, zaupajo svojo zmožnost ali storjeno jim krivico, se radoživ pošalijo, naredijo neko značilno kretnjo, se vpičejo nas strastno sporečejo... na tisočero načinov razkrijejo, kakšni so bili, kako so čustvovali, kaj so jemali moč za boj, ali pa zakaj so zapravili prilžnost in ugled.

Ko Rodoljub Čolaković iz časovne daljave opazuje svoje sodobnike in sebe ter tehta njih dejanja, opravlja ta občutljivi posel z razumevanjem človekoljuba in dosledno načelnostjo izkušenega revolucionarja. To dvoje nemara tvori tisto duhovno prvine, zaradi katere Čolakovičovo pisanje ne streže le bralčevi radovednosti, ampak mu daje tudi etično oporo za vedenje v njegovem lastnem življenju.

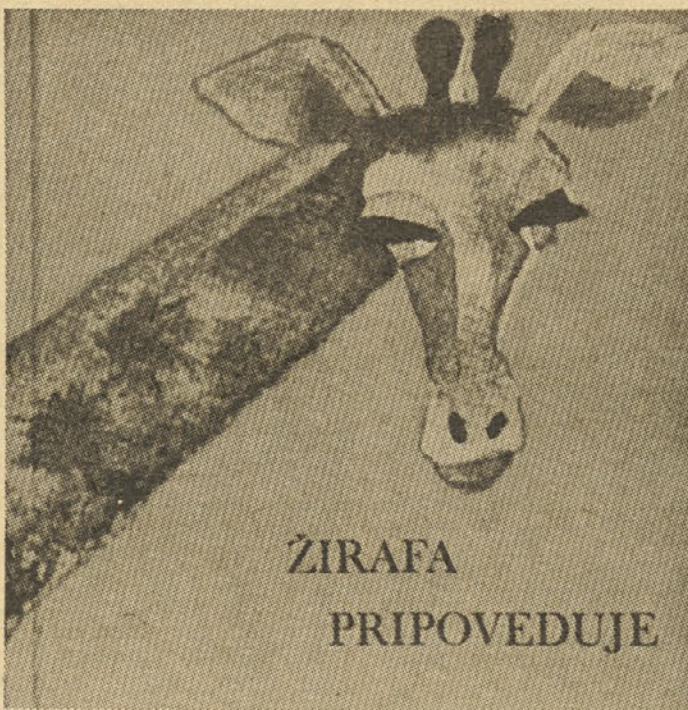
Delo ima zatorej velik izobraževalni in vzgojni pomen. Nedvomno bo največ povedalo mlademu človeku, saj ga vznemirja podobna vprašanja o ljudeh in družbi, kot so avtorja v njegovih mladih letih, čeprav v drugačnih okoliščinah. Zato je prav, če ga priporočimo kot dobro zgodovinsko berilo dijakom, pa tudi učiteljem zgodovine, sociologom, slavistom in predavateljem moralke, saj utegnejo najti v Pripovedi veliko spodbud in pouk poživljajočega gradiva. Nikakor pa ne bi smeli mimo tega dela, ko svetujemo mladim komunistom in jih uvajamo v družbeno delovanje.

ANGELA BRATKO

Prešernova družba za leto 1973

Kar lep delež letošnjega programa za naročnike Prešernove družbe je v znamenju obletnice kmečkih uporov. Koledar za leto 1973 je v koledarskem letu povsem posvečen zgodovinskim dogodkom za časa kmečkih puntov; za ilustracije in naslovno opremo je poskrbel arh. Boris Kobe. Posebno za učitelje bo dobrodošla kronologija kmečkih uporov na Slovenskem. Leposlovni delež je tudi letos bogat in smotrno nadaljuje lani začeto današnje pesništvo: Matjaž Kmecl je glede na namen in (prostorske) možnosti odbral nekaj današnjih pripovednikov, ozirajoč se zlasti na dojemljivost pripovedi za širok krog bralcev. Ne bilo pa bi odveč, če bi sedanjí izbor morda prihodnje leto razširil. Tudi pri izbiri besedila je moral upoštevati odmerjeni obseg, zato ni mogoče po vsej sili pričakovati, da bi bili posamezniki najboljše predstavljeni. Tudi tako branje bo zanimivo in pestro v svoji raznolikosti. Srečamo se z Danilom Lokarjem, Edvardom Kochekom, Cirilom Kosmačem, Miškom Kranjcem, Miro Miheličevom, Alojzjem Rebulo, Borisom Pahorjem, Jankom Messnerjem, Matevžem Hacetom, Tonetom Svetino, Pavlom Zidarjem, Benom Zupancičem, Smiljanom Rozmanom, Lojzetom Kovačičem, Vladimirom Kavčičem. Med najzanimivejšimi prispevki je „Vesoljska tehnika in tehnologija“ ing. Vlada Ribariča. Ljudje vidijo v vesoljskih poletih večkrat le „vidno dejstvo“ in ogromne izdatke, malokd pa se zaveda praktičnih pomenov tovrstnih podvigov. Prav o tem je na razumljiv način spregovoril priljubljeni komentator vesoljskih poletov. Tehten je prikaz žive Grudnove o „Družbenem in narodnostnem položaju beneških Slovencev“, aktualen za zapis Mihe Potočnika o „Varstvu okolja — vprašanju obstoja človeka“. Zapis Franceta Klopčiča „Listi pozabljene zgodovine“ dajejo nekaj tehničnih podatkov o delavskem gibanju po letu 1918, prav gotovo pa sta področje in vsebina številnih vprašanj taka, da terjata širše obravnavanje.

Pestra je vsebina letošnje knjižne bere. Presenetil je Miško Kranjec z „Zimzelenom na slovenskih tleh“ — kajti knjiga ni leposlovno delo, kot bi ga od pisatelja pričakovali, pač pa poljuden in dialektični prikaz kmečkih uporov. Tako se je Prešernova družba programsko oddolžila zgodovinski obletnici. Z uvrstitvijo „Klklamna“ in „Agitatorja“ Janka Kersnika v serijo domačih klasičkov želi Prešernova družba sistematično predstavljati najvidnejša dela domačih književnikov. Povest Toneta Gasparija „Druga mati“ je zasidrana v polpreteklosti in govori o težki mladosti. Roman Pearl Buckove „Potonika“ bo za bralce mikaven, tako zaradi spretne pisanja kot zaradi vpogleda v življenje kitajske preteklosti. Dr. Boris Kuhar je v „Odmirajočem starem svetu vasi“ prikazal kmečko kulturo v Skočjanskih hribih na Dolenjskem v zadnjih sto letih. Naslov dela ni najbolje izbran, vsekakor pa je vsebina poljudnoznanstvenega dela lokalno in vsebinsko pristna v narodopisju, sklep pa govori tudi o avtorjevem skrbnem odnosu do pojavnosti. Morebiti se bo zdelo komu to delo manj mikavno, a je potrebno, da izide tudi za širok krog bralcev.

Kakovostni slikanici iz Japonske

Dobro jutro! Žirafa pripoveduje

Karkoli dobimo danes iz daljne Japonske, nas že nič več ne preseneča. Navadili smo se na velike razpone, tako v kakovosti kot v cenah. Ta ugotovitev velja tudi za knjige oziroma slikanice, ki so v zadnjih nekaj letih dobesedno preplavile naše knjižarne, samopostrežne trgovine in druge prodajalne. Med njimi seveda prevladujejo svetlikajoče in lesketajoče se izdaje z lutkami in podobnimi liki, katerih estetski učinek na nešolano, vendar izredno dojemljivo oko najmlajših bralcev je v večini primerov dvomljive vrednosti. Vendar gre skoraj vedno, žal, za posebno politiko nekaterih naših založb — predvsem tistih v sosednjih republikah. Te odkupujejo kričeče pisane slikanice, ki po znanem receptu zanesljivo privabijo največ kupcev in je zato dobiček že vnaprej zagotovljen.

V tem lahko vidimo tudi razlog, da se je vseh japonskih slikanic oprjel, vsaj med poznavalci, bolj ali manj dvomljiv sloves. Toda, kakor se lahko zdaj znova pričamo, ne gre vsega metati v en koš. Pred nedavnim sta namreč izšli pri založbi Mladinska knjiga dve slikanici, ki predstavljata zanimivo in hkrati kakovostno dopolnilo stvaritvam domačih ilustratorjev.

Gre za kartonski slikanici velikega formata Dobro jutro! in Žirafa pripoveduje z izvrstnimi ilustracijami mojstra Jutake Sugita in enostavnimi spremnimi verzi, ki jih je za hrvaško verzijo napisal Stanislav Femenič, poslovenil pa Branko Žužek. Živobarvne akvarelne risbe z živalmi od kita in povodnega konja do žirafe in čebele, vse upodobljene z značilnim vzhodnjaškim navdihom, prinašajo vsekakor nekaj novih, izvrstnih in učinkovitih likovnih rešitev, ki jih bodi po vsej verjetnosti ugodno sprejeli tudi otroci.

Slikanici imata po 24 strani in staneta po 29 din.

I. Ilich

Cankarjev album — kakovostna pridobitev

Resnici na ljubo je treba povedati, da smo dolgo pričakovali Cankarjev album, ki ga je pred nedavnim natisnila založba Obzorja. France Dobrovoljc, dolgoletni proučevalec Cankarjevega življenja in dela, je z vsjo natančnostjo zbiral gradivo za Cankarjev album, vmes opozarjal na nekatera manj znana dejstva iz Cankarjevega, odkril to in ono črtno pisatelja. Čeprav bi po Cankarjevi smrti našli nekaj primerov, kjer sta prikazana umetnikova osebnost in delo v podobi ter besedi, pa Dobrovoljčev Cankarjev album presega po obsegu in vsebini — dosedanje tovrstne publikacije.

Izbor slikovnega gradiva, pisanje predgovora, zlasti pa bogate opombe, dajejo v Cankarjevem albumu neko celostno in sklenjeno podobo. Ni rečeno, da ne bi bilo mogoče najti tudi drugačnih fotografij — ki so bile avtorju na voljo, a jih je zaradi obilja moral prebrati — in uravnati opomb tudi drugače. Toda: ob pazljivem pregledovanju in prebiranju se da razbrati, da je F. Dobrovoljc po svoji zamisli zanesljivo in s faktografsko jasnostjo zasnoval najboljše albumsko gradivo o Cankarju.

Življenjska pot Ivana Cankarja je v pretežnem delu podana s fotografijami. Ob dosedaj znanem ni težko ugotoviti, kolikšen delež je pri tem prispeval F. Dobrovoljc. Razporeditev slikovnega gradiva ima svojo notranjo logiko. Edini ugovor bi bil, da bi bilo prikladnejše, ko bi ji sledile Cankarjeve lastne risbe in nato drugi razdelki. Ko vključuje opremo Cankarjevih izvirnih knjig, upošteva v izboru tudi prevode, uglasitve in ilustracije. S prikazom domačih knjižnih del se ponuja nazoren vpogled v tedanjo likovno plat knjižne opreme, torej področja, ki je bilo vredno upoštevanja. Pri ilustracijah in motivih bi bilo koristno, ko bi bil izbor širši in usmerjen tudi k novejšim ilustracijam. Cankarjevi modeli bogato dopolnjujejo literarno upodobitev in okolje. Pri ilustracijah in karikaturah je razvidno, da je težišče tega izbora v najbolj znanih delih, ki so povečini zrasla v bližini Cankarjevega časa in poznanstva. Opombe k slikovnemu gradivu so nepogrešljive. Avtor se je pri teh omejil na najbolj bistvene in faktografsko trdno zasidrane navedbe, neredko, premišljeno pa razgrinja tudi širšo problematiko. Opombe kažejo široko poznavanje gradiva, kar je bralcem lahko le v prid.

Bronislav Fajon je opremil in tehnično uredil knjigo s preprosto, a učinkovito estetsko zunanjo opremo ter ji dal funkcionalno notranjo razporeditev. Na Cankarjev album je treba opozoriti posebno šolske knjižnice.

IGOR GEDRIH

Dokumentarna podoba bogate žetve

Revija OTROK IN DRUŽINA (od 1951 do 1958 MLADI SVET) izhaja že 22 let. V tem času so dosednji člani uredniškega odbora s pomočjo svojih številnih sodelavcev opravili veliko in nad vse hvaležno delo. Najširše sloje naših delovnih ljudi so s poljudnoznanstvenimi članki seznanjali ne samo z mnogimi teoretičnimi in praktičnimi izsledki nekaterih — za družinsko in družbeno vzgojo pomembnih — antropoloških ved (pedagogike, psihologije, medicine itd.), temveč so jim v najprikladnejši obliki posredovali tudi načela socialistične etike in morale ter tako prispevali k popolni menitveni njihovih medsebojnih odnosov. Revija bi upravičila svojo obstoj, če bi s svojimi nasveti učinkovito pomagala samo enemu človeku — tolikšna je namreč njegova vrednost — toda pomagala je tisočem in tisočem v njihovih osebnih stiskah.

Tiskani del dosedanjih prizadevanj uredniškega odbora in sodelavcev je zdaj nazorno predstavljen v izčrpn, skoraj 250 strani obsegajoči BIBLIOGRAFIJI, ki jo je pred kratkim izdala založniška hiša Mladinska knjiga v Ljubljani. Za knjigo je uvodni nagovor v imenu založbe prispeval slovenski književnik Ivan Potrč; slede besede dosedanjih urednikov revije: V. Cvetka, Z. Vrščaj, E. Peroci, B. Vesela, B. Jurca, N. Maurer ter O. Vipotnik. Bibliografsko kazalo je sestavila Boža Pleničar, ki ga je razdelila v tri dele. V prvem podaja pregled revije po letnikih; drugi del vsebuje pregled člankov po strokah, tretji pa kazala, in sicer imensko kazalo sodelavcev revije, predmetno kazalo in kazalo strok.

Namen, ki je bil dosežen z izdelavo in izdajo takšne bibliografije, je večstranski. Je temeljit, vsakomur dostopen ter jasen vsebinski pregled enainvajsetih letnikov revije, pomeni pa tudi solidno izhodišče za razvijanje nadaljnjega koncepta te revije. Pozabe rešeno je veliko strokovnega, etičnega in moralnega bogastva, ki je v obliki številnih člankov poučevalo ter bogatilo njene bralce ne samo v območju slovenskega kulturnega prostora, ampak neredko celo zunanji meja naše ožje domovine.

Ob listanju po tej strokovno zares temeljito sestavljeni bibliografiji nas zlasti preseneča izredno širok razpon njenih sodelavcev, ki sega od univerzitetnih učiteljev do praktikov različnih strokovnih profilov ter od likovnih in literarnih ustvarjalcev do prostih kmečkih mater in mestnih gospodinj. Revija je pač skušala pritegniti k sodelovanju vsakogar, ki je bil zmožen o družini, otrocih in njihovi vzgoji ter o človeku nasploh napisati kaj koristnega, lepega in osrečujočega.

Se bolj kot izredno širok krog sodelujočih pa nas preseneča zaskrbljujoča in komaj razumljiva resnica, da se je ta, po svoji zasnovi in ciljih za našega delovnega človeka in njegovo družino tako dragocena revija, v času svojega dosedanjega obstajanja mnogokrat znašla v finančno tako kritični situaciji, da jo je uspelo rešiti tako rekoč v zadnjem hipu. Kaj takšnega se v prihodnje ne bi smelo več dogajati. Če namreč izdajamo toliko bulevskega in pogostnega periodičnega tiska, pa revija, kot je OTROK IN DRUŽINA, tem bolj upravičeno pričakuje vso podporo naše družbe. Tudi imena zdaj že pokojnih sodelavcev revije (Ivana Regenta, Gustava Šiliha, mag. Romana Oberlintnerja in Helene Puharjeve) ter mnogih drugih, dovolj zgornjo pričajo, kakšni ljudje se zbirajo okrog revije in kako pomembni so njeni cilji. Poleg tega nikakor ne smemo prezreti razveseljivega dejstva, da se je njena naklada brezkompromisno dvignila od 5000 na dobrih 20.000 izvodov ter da je na podeželju še bolj razširjena kot v mestih. To pa ji daje pomembno vedno bolj razširjenega poljudnoznanstvenega vzgojnega medija, kar ji omogoča nadaljnji razcvet in nadaljnjo vsebinsko rast.

TIHOMIR

Besede glavne in odgovorne urednice Olge Vipotnikove ob izidu Bibliografije:

Z Bibliografijo revije Otrok in družina, smo obeležili njeno 20-letnico izhajanja. Z njo se skromno oddolžujemo vsem našim sodelavcem, ustvarjalcem pisane besede v korist bolj zvrhanega otroštva naših mladih generacij, za dobro in usklajeno socialistično družinsko in družbeno vzgojo, samoupravno znanje in sposobnost staršev, vzgojiteljev in družbe, ki so nam pomagali klesati uredniško politiko in današnjo podobo ter poslanstvo revije Otrok in družina.

Besede predsednice Zveze prijateljev mladine Stanke Sagadinove ob izidu Bibliografije:

Tako zbrano bogastvo vsega, kar je bilo povedanega v tej reviji 20 letih, je neprecenljive vrednosti za starše, vzgojitelje in prijatelje mladine — za vse, ki jim je pri srcu mladi rod in ki nosijo odgovornost za socialistično vzgojo mladih.

Povedati moram, da je omogočila izdajo Bibliografije republiška izobraževalna skupnost, ki je dala za to potreben denar; za to se o tej priložnosti še posebej zahvaljujemo.

Veliko priznanje gre tudi Mladinski knjigi, ki se je zavzela, da Bibliografijo revije uvrstila med svoje izdaje.

Organizacija Zveze prijateljev mladine Slovenije obhaja leto 20-letnico. Mnenje naših organizacij in družbenih delavcev je, da z 20-letnico uspešnega poslanstva revije Otrok in družina nagradimo tudi prizadevanja naše organizacije, kajti brez enega in drugega ne moremo zamisliti učinkovitega vplivanja na družinsko in družbeno vzgojo v naši samoupravni družbi.

Upamo, da bo revija deležna take družbene podpore, ki jo kos osrednja slovenska revija za družinsko in družbeno vzgojo tudi služi in potrebuje. K takemu razumevanju odgovornih družbenih institucij in interesnih skupnosti (izobraževalna skupnost, kulturna skupnost, skupnost otroškega varstva) bo prav gotovo pripomogla tudi Bibliografija.

NOVE STROKOVNE KNJIGE

1. Erich Fromm: Kriza psihoanalize. V Ljubljani, Cankarjeva založba 1972 (Misel in čas).
2. Esad Činić: Drama ateizacije. Religija, ateizem in vzgoja. V Ljubljani, Cankarjeva založba 1972. (Misel in čas)
3. Martin Heidegger: Što je to — filozofija? Zagreb, Centar za društvene djelatnosti omladine RK SOH 1972.
4. Branko Jevremović-Božidar Pešić: Matematika. Zbirka zadatka za 3. razred srednjih škola, sa uputstvima i rešenjima. Zagreb, Tehnička knjiga 1972.
5. Branko Jevremović-Božidar Pešić: Matematika. Zbirka zadatka za 4. razred srednjih škola, sa uputstvima i rešenjima. Zagreb, Tehnička knjiga 1972.

OB DESETLETNICI CENTRA STROKOVNIH ŠOL

Šola za smotrne gospodarje

Desetletnico centra strokovnih šol v Ljubljani so proslavili na dan pred dnevom republike — 28. novembra. S pogumom in zavzetostjo je delovna skupnost centra strokovnih šol premagovala težave in dosegla lep uspeh: 6338 kvalificiranih delavcev je prišlo v gospodarstvo in zapolnilo vrzeli v kadrovskem sestavu. V znamenju jubileja je bila tudi slavnostna seja sveta centra strokovnih šol, ki so se je udeležili vsi člani delovne skupnosti, predstavniki učencev, upokojenci centra ter predstavniki našega kulturnega in političnega življenja. Podelili so priznanja in darila 33 jubilarom, ki si že deset let prizadevajo za uspeh centra. V zahvalo za pomoč in prispevek k njegovi rasti so obdarili s spominskimi darili tudi upokojence. Slavnostno ozračje je dopolnil nastop Slovenskega okteta. Vrstile so se besede priznanja, zahvale, čestitke. Obračun, kritičen pregled prehojene poti in pogled na prihodnje naloge so se zlili v skupne želje. Vedeli smo: tesna povezava med gospodarskimi podjetji, šolo in učenci — to niso samo besede.

Center strokovnih šol je na pred desetimi leti, ko so se isto stredo združile tedanje vaješke šole, ki so gostovale v vsej Ljubljani v nemogočih razmerah. To so bile: vaješka šola avtomehanske stroke iz Šent-petka, elektrošola z Viča, oblačilna šola, ženska obrtna šola za krovnika in vaješka frizeršola iz Mekinj pri Kamniku. Tudi vsako šolsko leto so imeli pouk v treh mesecih v treh izmenah. Vsaka izmena pa okrog 790 učencev. Vaješki sistem šol je bil odpravljen leta 1967 z začetkom o srednjem šolstvu. To bil velik korak naprej, saj predstavljata od tedaj praktični pouk v delavnici podjetja in teoretični pouk v poklicni šoli.

Podaljšan teoretični pouk in novi učni načrti so poskrbeli za bogatejšo strokovno in splošno izobrazbo učencev. To niso več le predavanja v vaješki šoli, temveč tudi delo v delavnici, v katerih se pripravljajo za delo v delavnici, ampak tudi smotrno gospodarje s pridobitvami svojih rok.

To so prihodnji delavci — samoupravljavci. Odnos do strokovnih šol je, žal, še vedno nekoristen in njihova vloga glede na srednje šole podrejena. V zadnjem času število učencev v strokovnih šolah narašča, saj je doseglo v letu 1971 (od dveh), kar do 500, to je še enkrat več kot v letih 1968 in 1969. Jasno je, da ima kolektiv težave s prostorom, saj se učenci v učilnicah kar po 45 učencev. Delovna skupnost strokovnih šol ima 96 članov — kar 78 rednih članov in 18 strokovnih delavcev, imajo pa tudi šolskega psihologa in socialnega delavca.

Kolektiv si prizadeva, da bi mlade čim bolj usposobil in jih pripravil za aktivno samoupravljanje. Poudarili pa so potrebo še po večji zavzetosti za boljši uspeh, po idejno-političnem in strokovnem izpopolnjevanju, predvsem pa po idejnosti pouka.

„Vsaka šola je vedno bila in bo politično angažirana, zlasti v samoupravljalški družbi,“ je poudaril na slavnostni seji Janez Zeleznik, direktor centra. „Srednja sestavina pouka naj bo seznanjanje učencev s samoupravljanjem,“ je sklenil.

V zadnjem času so izboljšali opremo centra, nabavili nove stroje, prizidali prostore za učilnico, foto atelje in učno delavnico, opremili novo merilnico. Še in še bi lahko naštevati. Učenci so s svojim prostovoljnim delom veliko pripomogli. S pomočjo učiteljev so izdelali tudi precej koristnih učil.

Tudi sicer je kulturno in športno uveljavljanje učencev zelo živahno in pestro. Obiskujejo gledališče, galerije in muzeje, udeležujejo se športnih in atletskih tekmovanj. V centru so razdeljeni po interesnih skupinah, že štiri leta izdajajo šolsko glasilo Naša beseda.

„Zelimo si še več ustvarjalnega sodelovanja med nami in učitelji. Bolj odgovorno moramo sprejeti poklicno učenje in razvijati še bolj odkrite medsebojne odnose,“ je dejal predstavnik mladih, prihodnjih samoupravljavcev na dan praznovanja desetletnice centra strokovnih šol: avtomehaniške, elektro, frizerske, oblačilne, fotografske, tapetniške in voznoličarske.

TEA DOMINKO

Spreminjanje — toda previdno

Na nedavni seji izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti so namenili pozornost predvsem obravnavanju dveh točk iz sicer obširnega dnevnega reda: razpravi o družbenoekonomskih odnosih in uresničevanju ustavnih dopolnil na področju vzgoje in izobraževanja ter razpravi o načrtu razvoja vzgoje in izobraževanja v naši republiki do leta 1975.

Med številnimi nalogami, ki jih narekujejo spremembe, uzakonjene z novo ustavo, je namreč tudi potreba, da ponovno preučimo družbenoekonomske odnose na področju vzgoje in izobraževanja ter preverimo ustreznost sedanjega načina zbiranja in porabe denarja za to dejavnost. Čeprav smo zadnja leta storili prav glede smotrne porabe denarja v te namene precejšen korak naprej, tu mislimo na ustanovitev temeljnih in republiške izobraževalne skupnosti, iz katerih se financirajo vse oblike izobraževanja, od predšolske vzgoje do univerze, pa so se sčasoma pojavile pomanjkljivosti in porodila vprašanja, ki jih bo treba razčistiti. To so pravzaprav vprašanja, ki imajo svoje korenine že v naravi sredstev, namenjenih vzgoji in izobraževanju: nemajhno denarno vsoto, ki je bila in je še zmeraj relativno močno koncentrirana, je namreč mogoče, če to terja gospodarski položaj, preusmeriti in jo uporabiti v drugačne namene. Sredstva za vzgojo in izobraževanje, so sedaj tudi preveč koncentrirana, ker se denar zbira v posebnih skladih teritorialno opredeljenih izobraževalnih skupnosti. Gre pa tudi za dejstvo, da v sedanjem sistemu predstavniki izobraževalne dejavnosti v izobraževalnih skupnostih lahko odločajo o delitvi sredstev, nimajo pa nikakršnega vpliva na njihovo višino, saj je način financiranja pravzaprav še zmeraj proračunsko fiskalen. Tudi temeljna organizacija združenega dela, ki je neposredni porabnik kadra, ki se šola, in bi morala biti pravzaprav za šolanje različnih profilov najbolj zainteresirana, nima nikakega vpliva na določanje višine proračuna izobraževalne skupnosti niti na način zbiranja denarja. Prav v tem pa moramo potem iskati tudi vzrok oziroma posledico sedanjega stanja, ko med šolami in temeljnimi organizacijami združenega dela ni povezanosti, usklajenega delovanja in zanimanja za tiste, ki se izobražujejo. Medsebojna odvisnost in povezanost se kaže le na področju poklicnega izobraževanja, kar pa ne zadovoljuje. Prav zato tudi ne ustreza več dosedanja funkcija republiške izobraževalne skupnosti, saj je prek nje vsa raznolikost profilov in ustreznih šol združena v preveliko celoto, tako da posamezne smeri zelo težko najdejo pravi odziv pri temeljnih organizacijah združenega dela — pri porabnikih kadra, ki ga izšolajo posamezne šole.

Da bi premostili vse te slabosti, so bili že storjeni prvi koraki in izdelani predlogi novega načina zbiranja sredstev ter boljše povezanosti vseh oblik združenega dela. Bistvena novost bi bila v tem, da bi panoge ali gospodarske organizacije same krile stroške šolanja svojih profilov na določenih šolah. Tako bi panoga, ki za svojo dejavnost potrebuje določene profile, ustanovila posebno ali panoško izobraževalno skupnost ter jo tudi financirala. Vendar pa zelo redko najdemo šole, ki bi izobraževale kadre za eno samo panogo. Tako je na primer gozdarstvo, drugače pa bi bile čiste panoške izobraževalne skupnosti zelo redke.

Poleg panoških naj bi ustanovili tudi strokovne izobraževalne skupnosti. V njih naj bi se združile šole, ki izobražujejo delavce določenih profilov in delovne organizacije, ki te profile potrebujejo. Potem pa bi kot tretjo novost ustanovili še regionalne skupnosti.

Vendar pa je izredno živahna razprava na seji tudi pokazala, da nekatera vprašanja še zmeraj niso povsem razčiščena, še posebno pa tista okoli bodočega financiranja višjega in visokega šolstva, ki je doslej dobivalo denar iz enotnega republiškega vira in ki naj bi ga v prihodnje financirali iz virov regionalnih izobraževalnih skupnosti. Potem gre tudi za vprašanje, ali so posamezne panoge dovolj sposobne za tako veliko in odgo-

hoslovaških zavodov za prizadeto mladino, triazne centre, psihološke dispanzerje ter znamenito visoko defektološko šolo v Olomoucu.

Letos je bila široka razprava o osnutku zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Skupnost se je vanjo aktivno vključila in predložila svoje poglede glede na prizadete otroke, ki naj bi jih zakon zajel. Predlogi sicer še niso sprejeti, obljubljeno pa je, da bodo upoštevani v posebnem zakonu o pravicah in zaščiti invalidnih otrok. Posebno aktualno je vprašanje mreže posebnih osnovnih šol, ki se zdaj ni dovolj izpopolnjena. Ni posebno razveseljivo, da je bila po osvojitvi letos dograjena šola prva posebna osnovna šola (v Celju), čeprav smo sicer v osnovno šolstvo veliko investirali. Ob tem pa skupnost ne bo smela ostati neprizadeta — so poudarili.

Materialno so bili letos zavodi za usposabljanje prizadetih mladine v posebnih težavah, ker so predpisi o zamrznitvi cen zadeli tudi višino oskrbnega dne. Tega ni bilo mogoče uskladiti z naraščajočimi stroški niti z upravičenimi zahtevami vzgojiteljev, da se tudi njim zagotovijo osebni dohodki v skladu s sprejetimi samoupravnimi sporazumi. Skupnost je poskusila vse, da bi bilo povračilo oskrbnih stroškov pravično določeno in da bi se uredil tudi način plačevanja: velikokrat je posredovala pri pristojnih organih, sodelovala na številnih posvetih zainteresiranih republiških institucij. Je tudi aktiven partner pri pripravi družbenega dogovora, s katerim naj bi bilo to vprašanje gmotno rešeno. Vzporedno s tem si prizadeva za ureditev statusa vzgojiteljev, za nekatere potrebne spremembe v samoupravnih sporazumih o osebnih dohodkih in za organizacijsko ureditev zavodov (v ta namen je pripravila vzorce najpomembnejših samoupravnih aktov).

Ni čudno, da so dobili ob tako marljivem in prizadevnem delu predsedstvo in drugi organi skupnosti na skupščini popolno priznanje. Želja, da bi bilo prihodnje delovno obdobje prav tako uspešno, pa je skupna misel vseh, ki se zavedajo, kaj pomeni za našo družbo napredek tako pomembnega in zahtevnega področja, kot je posebno šolstvo.

MARJANA KUNEJ

Spreminjanje — toda previdno

vorno breme, kakršnega bi jim naložili.

Na seji izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti so se zavzeli za mešane interesne skupnosti, se pravi, da bi bili v njih predstavniki temeljnih organizacij združenega dela in šol. Tako bi se izognili raznim konfliktom, ki se porajajo npr. na Hrvaškem, kjer so se že pred časom odločili za ustanavljanje tako imenovanih „čistih“ interesnih skupnosti. V teh so samo porabniki kadrov, prosvetnim delavcem pa so prepustili možnosti drugačnih oblik organiziranja. Predvsem pa se je treba, kot so poudarili, pogovoriti o vsebini dela, ki ga bodo prevzele interesne skupnosti. Ne gre namreč le za financiranje, ampak predvsem za vprašanje, kaj so splošne potrebe in kaj cilji posameznih panog. Treba je že sedaj odločno preprečiti kakršnokoli možnost, da bi vsaka panoga posebej izoblikovala svojo šolo, s katero ne bi bilo možno prestopiti na drugo, skratka, da ne bi še bolj zaostrili sedanjega položaja ob že tako ali tako okostenelem srednješolskem sistemu. Prav zato bo treba začeti uresničevati predvidene spremembe skrajno previdno in organizirano do zadnjih podrobnosti. Sicer se utegne zgoditi, da bomo storili celo korak nazaj, ne le ostali na sredi poti.

V nadaljevanju seje so se med drugim dalj časa zadržali še ob dokumentu, ki bo začrtal razvoj vzgoje in izobraževanja v naši republiki do leta 1975 ter ga dopolnili z vrsto konkretnih predlogov. Obravnavali so še izračun stroškov vzgoje in izobraževanja v Sloveniji v prihodnjem letu, ki znašajo nekaj nad 2 milijardi 724 milijonov dinarjev, kar je za 29 odstotkov več kot letos.

NADJA PENGOV

Vzgoja in varstvo

Novost: telovadnica za predšolske otroke

V Poljčanah bomo odprli novo šolo

Pred dnevi so na Taboru v Ljubljani svečano odprli novo malo telovadnico za predšolske otroke, prvo take vrste v Sloveniji (in najbrž tudi v Jugoslaviji). Pobudo zanjo sta dala Šport oprema, Ljubljana, samostojno podjetje za športno opremo, in telovadno društvo Partizan. To je bila zamisel o gradnji telovadnice za najmlajše otroke, ki so morali doslej telovaditi v manj ustreznih telovadnih prostorih. Ob tej novi pridobitvi je strokovnim nasveti sodelovala prof. Koščeva.

Podpredsednica Partizana Ada Klanjskova je ob odprtju telovadnice poudarila pomembnost telesne vzgoje pri predšolskih otrocih, saj so le-ti najbolj potrebni razgibalnih vaj in telesne vzgoje sploh.

Danes je čas tako stehiziranja, vse je tako avtomatizirano, da se človek vedno manj giblje. Pedagogi in zdravstveni delavci menijo, da prav to zelo škoduje rasti otrok. Vsi pa poudarjajo nujnost (rekreativnega) gibanja. Vendar pa samo tekanje in hoja nista dovolj. Potrebno je več: načrtna, vodena telovadba. Šport oprema je ponudila mladim v nadomestilo za naravne ovire in zapreke številna orodja, ki so specifična za vadbo predšolskih otrok. Orodja so raznovrstna in sestavljena tako, da otroka spodbujajo k gibanju. Pri izdelavi orodja so sodelovali podjetja upoštevali potrebe otrok. Ustvariti je bilo treba možnosti za posebno telovadbo — posebno telovadnico. Za skupine, ki štejejo od dvajset do petindvajset otrok, že zadošča prostor, velik šestdeset kvadratnih metrov. Orodja, ki jih bodo uporabljali otroci, so na pogled privlačna, ne visoka, ne težka,

vama, trdna in estetsko izdelana.

Ob odprtju telovadnice je bilo poudarjeno, da želi telovadno društvo Partizan predvsem to, da bi se hkrati z malo šolo razvijale tudi „male telovadnice“.

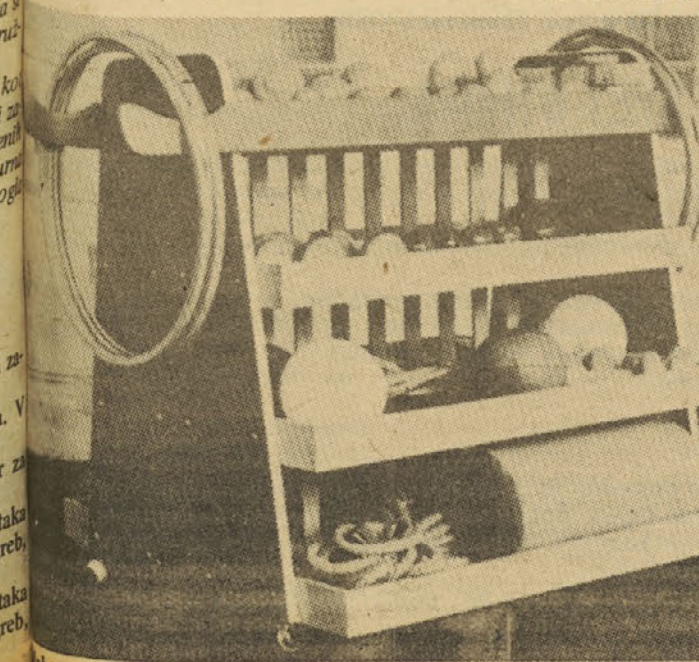
Direktor Šport opreme Jože Štrukelj je na kratko orisal razvojno pot načrtovanja novih orodij, ki naj bi si jih omislile vse šole in vzgojno-varstveni zavodi v svojih „malih telovadnicah“.

Svojevrstno demonstracijo pa so pripravili otroci vzgojno-varstvenega zavoda Poljane pod vodstvom učenke vzgojiteljske šole Olge Eretove, ob strokovnih napotkih prof. Koščeve. Izpeljali so telovadno „uro“, vaje so bile raznovrstne. Tako so udeleženci sveznastni lahko videli, kako se najmlajši razvije ob telovadbi, ki je organizirana in „prosta“ hkrati.

To je šele prva iskra, začetek, ki naj bi ga posnemali. Sekretar društvene organizacije na Taboru Mile Ogrin je povedal, da bo prostor — mala telovadnica, v prihodnje vsestransko uporaben. Namenjen bo predvsem skupinam vzgojno varstvenih zavodov v okolici; v popoldanskem urah bodo imele nastope z otroki dijakinje vzgojiteljske šole. Organizirani bodo tudi posebni seminarji, tečaji za vodnike predšolskih otrok (ob praktični izvedbi seveda).

Ne vedo sicer, kako bo z denarjem. Upajo pa, da bodo odgovorni razumeli tako veliko in pomembno novost, kot je „mala telovadnica“ za predšolske otroke in jo tudi denarno podprli.

D. KLADNIK

Orodje za telesno vzgojo predšolskih otrok

KOMPASOVA SILVESTROVANJA

praznovanje „ruske zime“ — obisk „boljšoj teatra“ — vožnja s „trojko“ — zimski bazen s savno in možnost smučanja — ciganska glasba — kastiljska glasba s plesalci flamenco

**BOSTE DOŽIVELI,
ČE SE ODLOČITE ZA POTOVANJE V:**

MOSKVO	LENINGRAD	TBILISI
BARDOLINO	MEDULIN	PORTOROŽ
MADRID		BUDIMPEŠTO

ali samo „silvestrovanje“ v DRAGI PRI RADOVLJICI ob glasbi domačega ansambla.

OSNOVNA ŠOLA FRANC ROZMAN-STANE ŠMARTNO PRI LITJI

razpisuje prosto delovno mesto
učitelja

na PŠ Primskovo na Dolenjskem — za nedoločen čas. OD za celodnevni pouk okrog 3.000 din.
Na razpolago je novo samsko stanovanje.
Razpis velja do zasedbe del. mesta.

OSNOVNA ŠOLA BORIS KIDRIČ AJDOVŠČINA

razpisuje prosti delovni mesti
pomočnika ravnatelja

Pogoji: višja ali visoka izobrazba s potrebno prakso, prednost imajo člani kolektiva, stanovanja ni.

učitelja v varstvenem oddelku
za višje razrede, višja izobrazba, stanovanja ni.
Rok prijave 15 dni.

Svet ŠOLE GIMNAZIJE POLJANE — LJUBLJANA Strossmayerjeva 1,

razpisuje prosti delovni mesti:
pomočnika direktorja

Pogoj za sprejem: visoka izobrazba, najmanj petletna vzgojno-izobraževalna praksa, opravljen strokovni izpit iz posvetno-znanstvene stroke.

profesorja za glasbeno vzgojo
Pogoj za sprejem: visoka izobrazba, veselje in nagnjenje do dela v zboru.
Gimnazija Poljane bo prošnje sprejemala 15 dni po objavi.

Kinematografi prikazujejo

LJUDJE PROTI je film Italijana Rossija, ki je že dosedaj zaslovel s svojimi družbeno angažiranimi filmi. Film je izredno posrečena vizualizacija romana. V njem izraža avtor svoj gnus do vojevanja. V filmu je potrdil svoj sloves dobrega cineasta. Film priporočamo za delo z učenci srednjih šol. — mb

IZABELA, VRAŽJA KNEŽNA je nemogoč producentski spaček, slabega okusa in pohlep po denarju. Mi pa nasedamo in ga kupujemo — za devize seveda. — mb

VRNI SE, LJUBEZEN! je švedski ljubezenski film, ki skuša prikazati ljubezen med črncem in belim dekletom. Seveda take ljubezenske vezi bodo v oči, tudi v svobodni Švedski. Film s tem problemom ne prinaša ničesar novega — niti vsebinsko niti filmsko. — nd

POBEG V ZLOČIN je nemška kriminalka, narejena po vzoru serijskih romanov. Nepomemben film. — nd

VILINSKE ZGODBE po zgodbah Beatrix Potter je poseben poizkus Reginalda Millsa. Zgodba o živalih, ki jih otroci radi bero, so oživele v baletu. V sami filmski realizaciji je veliko fantazije, duha, obilo lepote. Starejšemu izredno doživljajo, za otroke pa mogoče preveč vsega naenkrat. — mb

KAKO UMRETI je film, ki je nastal na Kosovu in je posnet v albanščini. Režiral ga je Miomir Stamenković. V njem je mnogo toplih, človeških trenutkov, ki zažive tudi filmsko. Film ni celota. Škoda! — mb

V Poljčanah bomo odprli novo šolo

Prebivalcem v Poljčanah pod zelenim Bočem se bo izpolnila daljna in velika želja, ker bomo ob letošnjem občinskem prazniku dobili novo moderno šolsko poslopje. Nova zgradba bo v pravem središču kraja in šolskega okolja. Imela bo 15 učilnic, 7 kabinetov, zobno ambulanto in vse druge prostore, ki bodo omogočali sodobnejši pouk. Odslej bodo lahko imeli vsi učenci pouk v eni stavbi. Nič več ne bo dosedanjega „preseljevanja“, ko je bil pouk na 4 mestih: v dveh šolskih zgradbah, v gasilskem domu in v prizidku kino dvorane. V novi stavbi pa, žal, še ne bo telovadnice, ker je zanj zmanjkalo denarja.

Nova šola bo odprta v soboto, 6. januarja 1973 ob 10. uridopoldne. Na prireditvi vabimo vse nekdanje učitelje in učence naše šole! M

Delovna skupnost OSNOVNE ŠOLE DOBOVA

razpisuje prosto delovno mesto

učitelja za angleški jezik za določen čas (25. 2. 1973 do 30. 6. 1973)

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

VZGOJNO VARSTVENI ZAVOD MLADI ROD DRAVOGRAD

razpisuje prosto delovno mesto

upravnice

Pogoj: Višja izobrazba in najmanj 3 leta delovnih izkušenj, srednja izobrazba in najmanj 5 let delovnih izkušenj, srednja vzgojiteljska šola s strokovnim izpitom.

KOMISIJA ZA VOLITVE IN IMENOVANJA PRI SKUPŠČINI OBČINE ŽALEC

razpisuje na podlagi 12. člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli (Uradni list SRS, št. 14/69) prosto delovno mesto

ravnatelja osnovne šole Vransko

Za to delovno mesto se poleg splošnih pogojev za nastop dela zahtevajo še pogoji, potrebni za učitelja osnovne šole ter 5-letna vzgojno-izobraževalna praksa.

Pismene ponudbe z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev pošljite komisiji za volitve in imenovanja pri skupščini občine Zalec v roku 15 dni po objavi razpisa.

Na podlagi sklepa sveta ŠOLE CERKNICA

razpisuje prosta delovna mesta:

1. pomočnik ravnatelja osnovne šole Cerknica
2. pomočnik ravnatelja osnovne šole 11. maj Grahovo
3. pomočnik ravnatelja vzgojno-varstvene enote

Pogoji: pod 1. in 2. učitelj osnovne šole s petletno delovno prakso

- s strokovnim izpitom
- z moralno-političnimi kvalitetami
- z organizacijskimi sposobnostmi

Pod 3. vzgojiteljica s petletno prakso (Ostali pogoji kot pod 1. in 2.)

Delovna mesta so razpisana za štiri leta.

Nastop službe je možen takoj, po dogovoru, najpozneje pa do 1. 9. 1973.

4. učitelj tehničnega pouka, PRU, P, nedoločen čas
5. učitelj zemljepisa — zgodovine, PRU, P, nedoločen čas
6. učitelj matematike — fizike, PRU, P, določen čas
7. učitelj biologije — gospodinjstva, PRU, P, določen čas
8. učitelj angleškega jezika, PRU, P, določen čas

Na voljo so: eno družinsko stanovanje in samske sobe.

Z VSEH VETROV

ZADRUGE UČENCEV — TEMELJNA ŠOLA SAMOUPRAVLJANJA

V SR Srbiji imajo učenci več kot 500 zadrug. Prevladuje kmetijska dejavnost. Mnoge zadruge imajo tudi svoje delavnice. Učenci organizirajo akcije za nabiranje zdravilnih zelišč, za urejanje ter polepšanje domačega kraja ipd. Te zadruge, ki so najmlajša šola samoupravljanja, si želijo v bodoče še večje pomoči prosvetnih delavcev ter drugih družbenih dejavnikov.

PIONIRSKKE SVEČANOSTI V JASTREBARKEM

Jastrebarsko je 28. in 29. oktobra sprejelo 3000 pionirjev in mladincev iz vseh krajev Jugoslavije. Tu so proslavljali 30-letnico Zveze pionirjev Jugoslavije ter 30-letnico osvoboditve razpitega otroškega taborišča v Jastrebarskem, poslali pa so tudi pozdravno pismo maršalu Titu.

PRIZNANJE ZA ŽIVLJENJSKO DELO

Za svoje življenjsko delo, s katerim je bistveno prispeval k napredku pedagoške teorije in prakse, je prejel letošnjo nagrado „Ivan Filipović“ v znesku 20.000 din prof. Josip Lukač, predsednik komisije skupščine SR Hrvatske za kulturne stike s tujino.

NOVA ŠOLA IN DOM

V Ljubljani so 30. oktobra t. l. odprli novo železničarsko šolo in dom za učence, kar je stalo 25 milijonov, pri čemer je republiška izobraževalna skupnost prispevala 4,5 milijona dinarjev. V nove šolske prostore se je preselilo 543 učencev; v elektrokovinarski stroki jih je 412, v prometni 75, v strojevodski 36, višjo tehniško šolo pa bo obiskovalo 20 rednih in izrednih slušateljev.

POSEBNI KNJIŽNI RAZSTAVI

Ob 17. mednarodnem sejmu knjig v Beogradu sta tudi dve specializirani knjižni razstavi. Prva od teh „Tito, misel in dela“ zajema dela tovariša Tita, dela o Titu jugoslovanskih založniških hiš v vseh jezikih narodov in narodnosti, dela, prevedena v svetovne jezike ter dela tujih avtorjev o Titu. Na drugi razstavi so prikazane izdaje knjig nobelovca Iva Andrića in študije raznih avtorjev o tem svetovno znanem jugoslovanskem pisatelju.

VSAT PETI ŠE NEPISMEN

V prizrenski občini je le še nekaj manj kot 18.000 prebivalcev nepismenih, kar pomeni, da je vsak peti prebivalec te občine nepismen. Med to armado nepismenih občanov je največ žensk, saj jih je po zadnjih podatkih kar 12.416, medtem ko je še vedno 5642 moških, ki se podpisujejo s palcem. Pri tem naj poudarimo, da je nekaj nad tisoč nepismenih prebivalcev starih do 10 do 20 let.

Edini vzrok za nepismenost ni pomanjkanje šolskega prostora, temveč stališče staršev, ki ne dovolijo otrokom, posebno še deklicam, obiskovati šole. Čeprav so lani sodniki za prekrške kaznovali z dokaj strogimi kaznimi kar 400 staršev, ni bilo zaželenega učinka.

MARATONSKA POT DO ZNANJA

Osnovno šolo v Modriču obiskuje okrog 3.000 učencev in sodi med največje šole v Bosni in Hercegovini. Mnogi med temi učenci prehodijo od doma do šole in nazaj zelo dolgo pot. Tako mora 769 učencev te šole prehoditi vsak dan 9 kilometrov, 428 učencev po 15 kilometrov, 800 učencev po 6 kilometrov itd. Skupno prehodijo vsi učenci letno od doma do šole in nazaj 3 milijone in 612.000 kilometrov.

ŠTUDIJA NA KREDIT

Vse večji stroški vzdrževanja šolskih zavodov in vedno večja šolnina, zaradi katere so lahko študirali na visokih šolah samo premožnejši, je primorala državo Ohio, da je uvedla tako imenovane „kreditne karte“ za vse, ki so pripravljeni vmiti posojilo potem, ko se zaposlijo.

Po tem sistemu je moral vsak študent, ki se je letos vpisal na katerokoli državno univerzo, in želi študirati „na kredit“, podpisati pogodbo. V njej je zapisano, da bo stroške študija povnil po zaposlitvi — toda šele takrat, ko bodo njegovi osebni dohodki vsaj 2800 dolarjev letno.

Študentom, ki bodo tri leta po končanem študiju poudarili, ne bo treba vmiti dolga.

V državi Ohio menijo, da so s tem dosegli dvoje: zmanjšali so ekonomske ovire, ki so otrokom iz socialno šibkih družin preprečevale študij, hkrati pa je ta denar nov vir dohodkov za financiranje visokega šolstva.

Pionirski odred Karel Destovnik-Kajuh razpisuje pod pokroviteljstvom Pionirskega lista natečaj za V. razstavo z naslovom

LIKOVNI SVET OTROKA

Razstava bo odprta ob obletnici smrti pesnika Kajuha 26. februarja 1973 na naši šoli, kjer je tudi njegova spominska soha.

Pogoji za udeležbo:

1. Pri natečaju lahko sodelujejo učenci in učenke od prvega do osmega razreda.
2. Izbira motiva, tehnike in formata je svobodna.
3. Dela morajo biti samostojna in izvirna.
4. Na hrbtni strani izdelkov naj bodo podatki:
 - a) priimek in ime,
 - b) starost,
 - c) motiv,
 - d) tehnika.

Natečajna dela dostavite do 20. januarja 1973 na naslov: Osnovna šola Karel Destovnik-Kajuh, Šoštanj. Poslana dela bo pregledala in nagradila strokovna komisija. Prve tri nagrade so izvirna umetniška dela in so namenjene šolam.

PIONIRSKI ODRED KAREL DESTOVNIK-KAJUH ŠOŠTANJ

